

JUVENALIS, PERSII ET SULPICIAE SATYRAE

D. JUNII
JUVENALIS
AQUINATIS
SATYRAE

EX RECENSIONE
HENRICI CHRISTIANI HENNINII.

MANNHEMII,
Cura & Sumptibus Societatis literatae
MDCCLXXXI.

D. JUNII JUVENALIS SATYRAE.

SATYRA I.

Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam,
Vexatus toties rauci Theſeide Codri?
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,
Hic elegos? impune diem conſumſerit ingens
Telephus? aut ſummi plena jam margine libri
Scriptus & in tergo necdum finitus Oreſtes?
Nota magis nulli domus eſt ſua, quam mihi lucus
Martis: & Aeoliis vicinum rupibus antrum
Volcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Aeacus: unde alius furtivae devehat aurum
Pelliculae, quantas jaculetur Monychus ornos:
Frontonis platani, convulſaque marmora clamant
Semper, & aſſiduo ruptae lectore columnae.
Exſpectes eadem a ſummo minimoque poeta.
Et nos ergo manum ferulae ſubduximus, & nos
Conſilium dedimus Sullae, privatus ut altum

Dormiret? Stulta est clementia, cum tot ubique
Vatibus occurras, periturae parcere chartae.
Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncae flexit alumnus:
Si vacat & placidi rationem admittitis, edam.
Cum tener uxorem ducat ſpado, Maevia Tuſcum
Figat aprum, & nuda teneat venabula mamma:
Patricios omneis opibus quum provocet unus,
Quo tondente gravis juveni mihi barba ſonabat:
Cum pars Niliacae plebis, cum verna Canopi
Criſpinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet aeſtivum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat majoris pondera gemmae:
Difficile eſt ſatyram non ſcribere. Nam quis iniquae
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat ſe?
Cauſſidici nova cum veniat lectica Mathonis
Plena ipſo; poſt hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comeſa,
Quod ſupereſt, quem Maſſa timet, quem munere palpat
Carus, & a trepido Thymele ſummiſſa Latino:
Cum te ſummoveant, qui teſtamenta merentur
Noctibus, in coelum quos evehit optima ſummi

Nunc via processus, vetulae vesica beatae?
Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem:
Parteis quisque suas ad mensuram inguinis heres
Accipiat sane mercedem sanguinis, & sic
Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta siccum jecur ardeat ira,
Cum populum gregibus comitum premit hic spoliator
Pupilli prostantis? & hic damnatus inani
Judicio (Quid enim salvis infamia nummis?)
Exsul ab octava Marius bibit, & fruitur DIs
Iratis: at tu victrix provincia ploras.
Haec ego non credam Venusina digna lucerna?
Haec ego non agitem? sed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,
Et mare percussum puero, fabrumque volantem:
Cum leno accipiat moechi bona, si capiendi
Jus nullum uxori, doctus spectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso:
Cum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit praesepibus, & caret omni
Majorum censu, dum pervolat axe citato

Flaminiam: puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatae cum se jactaret amicae.
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio: cum jam sexta cervice feratur
Hinc atque inde patens, ac nuda paene cathedra,
Et multum referens de Maecenate supino
Signator falso, qui se lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, & gemma fecerat uda?
Occurrit matrona potens, quae molle Calenum
Porrectura viro miscet sitiente rubetam,
Instituitque rudes melior Locusta propinquas
Per famam & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum,
Si vis esse aliquis: PROBITAS laudatur, & alget.
Criminibus debent hortos, praetoria, mensas,
Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor avarae,
Quem sponsae turpes, & praetextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcunque potest: qualeis ego, vel Cluvienus.
Ex quo Deucalion nimbis tollentibus aequor
Navigio montem ascendit, sorteisque poposcit,

Paulatimque anima caluerunt mollia ſaxa,
Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas:
Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, diſcurſus, noſtri eſt farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Major avaritiae patuit ſinus? alea quando
Hos animos? neque enim loculis comitantibus itur
Ad caſum tabulae, poſita ſed luditur arca.
Praelia quanta illic diſpenſatore videbis
Armigero! ſimplexne furor ſeſtertia centum
Perdere, & horrenti tunicam non reddere ſervo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula ſeptem
Secreto coenavit avus? nunc ſportula primo
Limine parva ſedet, turbae rapienda togatae.
Ille tamen faciem prius inſpicit, & trepidat, ne
Suppoſitus venias, ac falſo nomine poſcas.
Agnitus accipies, jubet a praecone vocari
Ipſos Trojugenas. Nam vexant limen & ipſi
Nobiſcum: da Praetori, da deinde Tribuno.
Sed libertinus prior eſt: prior, inquit, ego adſum.
Cur timeam? dubitemve locum defendere: quamvis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtrae

Arguerint, licet ipſe negem? ſed quinque tabernae
Quadringenta parant. Quid confert purpura major
Optandum, ſi Laurenti cuſtodit in agro
Conductas Corvinus oveis? ego poſſideo plus
Pallante, & Licinis. Exſpectant ergo Tribuni:
Vincant Divitiae: ſacro nec cedat honori,
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis:
Quandoquidem inter nos ſanctiſſima divitiarum
Majeſtas: etſi funeſta Pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Ut colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
Quaeque ſalutato crepidat Concordia nido.
Sed cum ſummus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat:
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc eſt,
Et panis, fumuſque domi? denſiſſima centum
Quadranteis lectica petit, ſequiturque maritum
Languida, vel praegnans, & circumducitur uxor.
Hic petit abſenti, nota jam callidus arte,
Oſtendens vacuam, & clauſam pro conjuge ſellam.
Galla mea eſt, inquit. Citius dimitte. Moraris?

Profer Galla caput. Noli vexare, quiescit.
Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum:
Sportula, deinde forum, jurisque peritus Apollo,
Atque triumphales, inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Aegyptius, atque Arabarches:
Cujus ad effigiem non tantum mejere fas est.
Vestibulis abeunt veteres, lassique clientes,
Votaque deponunt, quanquam longissima, coenae,
Spes homini. Caulis miseris, atque ignis emendus.
Optima silvarum interea, pelagique vorabit
Rex horum, vacuisque toris tantum ipse jacebit.
Nam de tot pulcris, & latis orbibus, & tam
Antiquis, una comedunt patrimonia mensa.
Nullus jam parasitus erit. Sed quis feret istas
Luxuriae sordes? quanta est gula, quae sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Poena tamen praesens, cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitae mortes, atque intestata senectus.
It nova, nec tristis per cunctas fabula coenas:
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit ulterius, quod nostris moribus addat

Posteritas: eadem cupient, facientque minores.
Omne in praecipiti vitium stetit. Utere velis:
Totos pande sinus. Dicas heic forsitan, unde
Ingenium par materiae? unde illa priorum,
Scribendi quodcunque animo flagrante liberet,
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen.
Quid refert dictis ignoscat Mutius, an non?
Pone Tigellinum: taeda lucebit in illa,
Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum media sulcum deducet arena.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciet nos:
Cum veniet contra, digito compesce labellum:
Accusator erit, qui verbum dixerit, hic est.
Securus licet Aeneam, Rutilumque ferocem
Committas: nulli gravis est percussus Achilles,
Aut multum quaesitus Hylas, urnamque secutus.
Ense velut stricto, quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est
Criminibus, tacita sudant praecordia culpa.
Inde irae, & lacrymae. Tecum prius ergo voluta
Haec, animo ante tubas: galeatum sero duelli

Poenitet. Experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

SATYRA II.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt,
Indocti primum: quanquam plena omnia gypso
Chrysippi invenies. Nam perfectissimus horum est,
Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon emit,
Et jubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
FRONTIS nulla fides. Quis enim non vicus abundat
Tristibus obscoenis? castigas turpia, cum sis
Inter Socraticos notissima fossa cinaedos:
Hispida membra quidem, & durae per brachia setae
Promittunt atrocem animum: sed podice laevi
Caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae.
Rarus sermo illis, & magna lubido tacendi,
Atque supercilio brevior coma. Verius ergo,
Et magis ingenue Peribomius: hunc ego fatis

Imputo, qui vultu morbum, incessuque fatetur.
Horum simplicitas miserabilis, his furor ipse
Dat veniam: sed pejores, qui talia verbis
Herculis invadunt, & de virtute locuti
Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor?
Infamis Varillus ait: quo deterior te?
Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de seditione querenteis?
Quis coelum terris non misceat, & mare coelo,
Si fur displiceat Verri? homicida Miloni?
Clodius accuset moechos? Catilina Cethegum?
In tabulam Sullae si dicant discipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu: qui tunc leges revocabat amaras
Omnibus, atque ipsis Veneri Martique timendas,
Cum tot abortivis foecundam Julia vulvam
Solveret, & patruo simileis effunderet offas?
Nonne igitur jure ac merito vitia ultima fictos
Contemnunt Scauros, & castigata remordent?
Non tulit ex illis torvum Laronia quendam
Clamantem toties. Ubi nunc lex Julia? dormis?
Atque ita subridens: Felicia tempora, quae te

Moribus opponunt. Habeat jam Roma pudorem.
Tertius e coelo cecidit Cato. Sed tamen unde
Haec emis, hirſuto ſpirant opobalſama collo
Quae tibi? ne pudeat dominum monſtrare tabernae.
Quod ſi vexantur leges, ac jura: citari
Ante omneis debet Scantinia. Reſpice primum
Et ſcrutare viros: faciunt hi plura; ſed illos
Defendit numerus, junctaeque umbone phalanges.
Magna inter molleis concordia. Non erit ullum
Exemplum in noſtro tam deteſtabile ſexu.
Taedia non lambit Cluviam, nec Flora Catallum:
Hippo ſubit juvenes, & morbo pallet utroque.
Nunquid nos agimus cauſas, civilia jura
Novimus, aut ullo ſtrepitu fora veſtra movemus?
Luctantur paucae: comedunt coliphia paucae.
Vos lanam trahitis, calathiſque peracta refertis
Vellera: vos tenui praegnantem ſtamine fuſum
Penelope melius, levius torquetis Arachne,
Horrida quale facit reſidens in codice pellex.
Notum eſt, cur ſolo tabulas impleverit Hiſter
Liberto, dederit vivus cur multa puellae.
Dives erit, magno quae dormit tertia lecto.

Tu nube, atque tace: donant arcana cylindros.
De nobis posthaec tristis sententia fertur.
DAT veniam corvis, vexat censura columbas.
Fugerunt trepidi vera, ac manifesta canentem
Stoicidae. Quid enim falsi Laronia? sed quid
Non facient alii, cum tu multicia sumas
Cretice? & hanc vestem populo mirante perores
In Proculas, & Pollitas? est moecha Fabulla.
Damnetur, si vis, etiam Carfinia: talem
Non sumet damnata togam. Sed Julius ardet,
Aestuo. Nudus agas: minus est insania turpis.
En habitum, quo te leges, ac jura ferentem
Vulneribus crudis populus modo victor, & illud
Montanum positis audiret vulgus aratris.
Quid, non proclames, in corpore Judicis ista
Si videas? quaero, an deceant multicia testem?
Acer, & indomitus, liberatisque magister
Cretice perluces! DEDIT hanc contagio labem,
Et dabit in plureis: sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit, & porrigine porci,
UVAQVE conspecta livorem ducit ab uva.
Foedius hoc aliquid quandoque audebis amictu:

Nemo repente fuit turpiſſimus. Accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula ſumunt
Frontibus, & toto poſuere monilia collo,
Atque Bonam tenerae placant abdomine porcae,
Et magno cratere Deam: ſed more ſiniſtro
Exagitata procul non intrat foemina limen.
Solis ara Deae maribus patet. Ite profanae!
Clamatur: nullo gemit heic tibicina cornu.
Talia ſecreta coluerunt Orgia taeda
Cecropiam ſoliti Baptae laſſare Cotytto.
Ille ſupercilium madida fuligine tactum
Obliqua producit acu, pingitque trementeis
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
Reticulumque comis auratum ingentibus implet,
Coerulea indutus ſcutulata, aut galbina raſa,
Et per Junonem domini jurante miniſtro.
Ille tenet ſpeculum, pathici geſtamen Othonis,
Actoris Aurunci ſpolium: quo ſe ille videbat
Armatum, cum jam tolli vexilla juberet.
Res memoranda novis annalibus, atque recenti
Hiſtoria, ſpeculum civilis ſarcina belli.
Nimirum ſummi ducis eſt occidere Galbam,

Et curare cutem summi constantia civis;
Bebriaci campo spolium affectare Palati;
Et pressum in facie digitis extendere panem:
Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
Moesta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.
Heic nullus verbis pudor, aut reverentia mensae.
Heic turpis Cybeles, & fracta voce loquendi
Libertas, & crine senex phanaticus albo
Sacrorum Antistes, rarum, ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendusque magister.
Quid tamen expectant: Phrygio quos tempus erat jam
More supervacuam cultris abrumpere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus sestertia, dotem
Cornicini; sive hic recto cantaverat aere.
Signatae tabulae: dictum FELICITER! ingens
Coena sedet: gremio jacuit nova nupta mariti.
O proceres, censore opus est, an haruspice nobis?
Scilicet horreres, majoraque monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
Segmenta, & longos habitus, & flamea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis,

Unde nefas tantum Latiis paſtoribus? unde
Haec tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere, atque opibus vir;
Nec galeam quaſſas, nec terram cuſpide pulſas,
Nec quereris patri? vade ergo, & cede ſeveri
Jugeribus campi, quem negligis. Officium cras
Primo ſole mihi peragendum in valle Quirini.
Quae cauſſa officii? quid quaeris? nubit amicus,
Nec multos adhibet. Liceat modo vivere: fient,
Fient iſta palam, cupient & in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus haeret,
Quod nequeunt parere, & partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpora juris
Natura indulget. Steriles moriuntur, & illis
Turgida non prodeſt condita pyxide Lyde,
Nec prodeſt agili palmas praebere Luperco.
Vicit & hoc monſtrum tunicati fuſcina Gracchi,
Luſtravitque fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generoſior, & Marcellis,
Et Catulis, Paullique minoribus, & Fabiis, &
Omnibus ad podium ſpectantibus. His licet ipſum
Admoveas, cujus tunc munere retia miſit.

Esse aliquos Maneis, & subterranea regna,
Et pontum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque una transire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur.
Sed tu vera puta. Curius quid sentit, & ambo
Scipiadae? quid Fabricius, manesque Camilli?
Quid Cremerae legio, & Cannis consumta juventus,
Tot bellorum animae; quoties hinc talis ad illos
Umbra venit? cuperent lustrari, si qua darentur
Sulfura cum taedis, & si foret humida laurus.
Illuc, heu! miseri traducimur. Arma quidem ultra
Littora Jubernae promovimus, & modo captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos:
Sed quae nunc Populi fiunt victoris in Urbe,
Non faciunt illi, quos vicimus: & tamen unus
Armenius Zalates cunctus narratur ephebis
Mollior ardenti sese indulsisse Tribuno.
Adspice, quid faciant commercia: venerat obses,
Heic fiunt homines. Nam si mora longior Urbem
Indulsit pueris, non unquam deerit amator:
Mittentur braccae, cultelli, fraena, flagellum.
Sic praetextatos referunt Artaxata mores.

SA-

SATYRA III.

Quamvis digreſſu veteris confuſus amici,
Laudo tamen, vacuis quod ſedem figere Cumis
Deſtinet, atque unum civem donare Sibyllae.
Janua Bajarum eſt, & gratum littus amoeni
Seceſſus. Ego vel Prochytam praepono Suburrae.
Nam quid tam miſerum, tam ſolum vidimus, ut non
Deterius credas horrere incendia, lapſus
Tectorum aſſiduos, ac mille pericula ſaevae
Urbis, & Auguſto recitanteis menſe poëtas?
Sed dum tota domus rheda componitur una,
Subſtitit ad veteres arcus, madidamque Capenam:
Heic, ubi nocturnae Numa conſtituebat amicae:
Nunc ſacri fontis nemus, & delubra locantur
Judaeis: quorum cophinus foenumque ſuppellex.
Omnis enim populo mercedem pendere juſſa eſt
Arbor, & ejectis mendicat ſylva Camoenis.
In vallem Egeriae deſcendimus, & ſpeluncas
Diſſimileis veris. Quanto praeſtantius eſſet
Numen aquae, viridi ſi margine cluderet undas

Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?
Heic tunc Umbricius: Quando artibus, inquit, honestis
Nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est, here quam fuit, ac eadem cras
Deteret exiguis aliquid: proponimus illuc
Ire, fatigatas ubi Daedalus exuit alas,
Dum nova canities, dum prima, & recta senectus,
Dum superest Lachesi, quod torqueat, & pedibus me
Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.
Cedamus patria: vivant Artorius istic
Et Catulus: maneant, qui nigrum in candida vertunt,
Queis facile est aedem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver,
Et praebere caput domina venale sub hasta.
Quondam hi cornicines, & municipalis arenae
Perpetui comites, notaeque per oppida buccae,
Munera nunc edunt, & verso pollice vulgus,
Quum libet, occidunt populariter: inde reversi
Conducunt foricas. Et cur non omnia? cum sint,
Qualeis ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit quoties voluit fortuna jocari.
Quid Romae faciam? mentiri nescio: librum,

Si malus eſt, nequeo laudare, & poſcere: motus
Aſtrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum: ranarum viſcera nunquam
Inſpexi. Ferre ad nuptam, quae mittit adulter,
Quae mandat, norunt alii: me nemo miniſtro
Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tanquam
Mancus, & exſtinctae corpus non utile dextrae.
Quis nunc diligitur, niſi conſcius, & cui fervens
Aeſtuat occultis animus, ſemperque tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet unquam,
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accuſare poteſt. Tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur aurum,
Ut ſomno careas, ponendaque praemia ſumas
Triſtis, & a magno ſemper timearis amico.

Quae nunc divitibus gens acceptiſſima noſtris,
Et quos praecipue fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obſtabit. Non poſſum ferre, Quirites!
Graecam urbem, quamvis quota portio faecis Achaei?
Jam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas

Obliquas, nec non gentilia tympana secum
Vexit, & ad Circum jussas prostare puellas.
Ite, quibus grata est picta lupa Barbara mitra.
Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis.
Esquilias, dictumque petunt a vimine collem,
Viscera magnarum domuum, dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, sermo
Promtus, & Isaeo torrentior. Ede, quid illum
Esse putes? quem vis hominem, secum attulit ad nos:
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, schoenobates, medicus, magus: omnia novit.
Graeculus esuriens in coelum, jusseris, ibit.
Ad summam, non Maurus erat, neque Sarmata, nec Thrax,
Qui sumsit pennas, mediis sed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit, fultusque thoro meliore recumbet
Advectus Romam, quo pruna, & coctona vento?
Usque adeo nihil est, quod nostra infantia coelum

Hausit Aventini bacca nutrita Sabina?
Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus aequat
Herculis, Antaeum procul a tellure tenentis?
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
Haec eadem licet & nobis laudare: sed illis
Creditur, an melior cum Thaïda sustinet, aut cum
Uxorem comoedus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipsa videtur,
Non persona loqui: vacua, & plana omnia dicas
Infra ventriculum, & tenui distantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Haemo.
Natio comoeda est. Rides? majore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,
Nec dolet: igniculum brumae si tempore poscas,
Accipit endromidem: si dixeris, aestuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior, qui semper, & omni
Nocte, dieque potest alienum sumere vultum,
A facie jactare manus, laudare paratus,

Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.
Praeterea sanctum nihil est, & ab inguine tutum:
Non matrona Laris, non filia virgo, neque ipse
Sponsus laevis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum si nihil est, aviam resupinat amici.
Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.
Et quoniam coepit Graecorum mentio, transi
Gymnasia, atque audi facinus majoris abollae.
Stoicus occidit Baream delator amicum,
Discipulumque senex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.
Non est Romano cuiquam locus heic, ubi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Hermarcus:
Qui, gentis vitio, nunquam partitur amicum,
Solus habet. Nam, cum facilem stillavit in aurem
Exiguum de naturae patriaeque veneno,
Limine summoveor: perierunt tempora longi
Servitii: nusquam minor est jactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar; aut quod
Pauperis heic meritum: si curet nocte togatus
Currere, cum praetor lictorem impellat, & ire

Praecipitem jubeat dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam & Modiam collega ſalutet?
Divitis heic ſervi cludit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione tribuni
Accipiunt, donat Calvinae, vel Catienae,
Ut ſemel, atque iterum ſuper illam palpitet: at tu,
Cum tibi veſtiti facies ſcorti placet, haeres,
Et dubitas alta Chionem deducere ſella.
Da teſtem Romae tam ſanctum, quam fuit hoſpes
Numinis Idaei: procedat vel Numa, vel qui
Servavit trepidam flagranti ex aede Minervam:
Protinus ad cenſum, de moribus ultima fiet
Quaeſtio: quot paſcit ſervos? quot poſſidet agri
Jugera? quam multa, magnaque paropſide coenat?
QUANTUM quiſque ſua nummorum ſervat in arca,
Tantum habet & fidei. Jures licet & Samothracum,
Et noſtrorum aras; contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, DIs ignoſcentibus ipſis.
Quid, quod materiam praebet cauſſaſque jocorum
Omnibus hic idem, ſi foeda & ſciſſa lacerna,
Si toga ſordidula eſt, & rupta calceus alter
Pelle patet: vel ſi conſuto vulnere craſſum,

Atque recens linum oſtendit non una cicatrix?
NIL habet infelix paupertas durius in ſe,
Quam quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
Si pudor eſt, & de pulvino ſurgat equeſtri,
Cujus res legi non ſufficit, & ſedeant heic
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Heic plaudat nitidi praeconis filius inter
Pinnirapi cultos juvenes, juveneſque laniſtae.
Sic libitum vano, qui nos diſtinxit, Othoni.
Quis gener heic placuit cenſu minor, atque puellae
Sarcinulis impar? quis pauper ſcribitur haeres:
Quando in conſilio eſt aedilibus? agmine facto
Debuerant olim tenues migraſſe Quirites.
HAUD facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi; ſed Romae durior illis
Conatus: magno hoſpitium miſerabile, magno
Servorum ventres, & frugi coenula magno.
Fictilibus coenare pudet, quod turpe negavit
Translatus ſubito ad Marſos, menſamque Sabellam:
Contentuſque illic veneto, duroque cucullo.
Pars magna Italiae eſt, ſi verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit, niſi mortuus. Ipſa dierum

Feſtorum herboſo colitur ſi quando theatro
Majeſtas; tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum perſonae pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans.
Aequaleis habitus illic, ſimileiſque videbis
Orcheſtram, & populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicae ſummis aedilibus albae.
Heic ultra vireis habitus nitor: heic aliquid plus,
Quam ſatis eſt, interdum aliena ſumitur arca.
Commune id vitium eſt. HEIC vivimus ambitioſa
Paupertate omnes. Quid te moror? OMNIA Romae
Cum pretio. Quid das, ut Coſſum aliquando ſalutes:
Ut te reſpiciat clauſo Vejento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
Plena domus libis genialibus: accipe, & iſtud
Fermentum tibi habe: praeſtare tributa clientes
Cogimur, & cultis augere peculia ſervis.
Quis timet, aut timuit gelida Praeneſte ruinam,
Aut poſitis nemoroſa inter juga Volſiniis, aut
Simplicibus Gabeis, aut proni Tiburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte ſui. Nam ſic labentibus obſtat

Villicus, & veteris rimae contexit hiatum,
Securos pendente jubet dormire ruina.
Vivendum eſt illic, ubi nulla incendia, nulli
Noćte metus. Jam poſcit aquam, jam frivola transfert
Ucalegon: tabulata tibi jam tertia fumant:
Tu neſcis. Nam ſi gradibus trepidatur ab imis;
Ultimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluvia, molles ubi reddunt ova columbae.
Lećtus erat Codro Procula minor; urceoli ſex,
Ornamentum abaci; nec non & parvulus infra
Cantharus; & recubans ſub eodem marmore Chiron;
Jamque vetus Graecos ſervabat ciſta libellos,
Et divina Opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus. Quis enim negat? & tamen illud
Perdidit infelix totum nihil: ultimus autem
Aerumnae cumulus, quod nudum, & fruſta rogantem
Nemo cibo, nemo hoſpitio, tećtoque juvabit.
Si magna Aſturici cecidit domus: horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia praetor.
Tunc gemimus caſus Urbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc? & jam accurrit, qui marmora donet;
Conferat impenſas: Hic nuda, & candida ſigna;

Hic aliquid praeclarum Euphranoris, & Polycleti;
Haec Aſianorum vetera ornamenta Deorum,
Hic libros dabit, & forulos, mediamque Minervam,
Hic modium argenti: meliora, & plura reponet
Perſicus orborum lautiſſimus, & merito jam
Suſpectus, tanquam ipſe ſuas incenderit aedes.
Si potes avelli Circenſibus, optima Sorae,
Aut Fabrateriae domus, aut Fruſinone paratur,
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum!
Hortulus heic, puteuſque brevis, nec reſte movendus,
In tenueis plantas facili defunditur hauſtu.
Vive bidentis amans, & culti villicus horti:
Unde epulum poſſis centum dare Pythagoraeis.
Eſt aliquid, quocunque loco, quocunque receſſu,
Unius ſeſe dominum feciſſe lacertae.

Plurimus heic aeger moritur vigilando: ſed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, & haerens
Ardenti ſtomacho. Nam quae meritoria ſomnum
Admittunt? magnis opibus dormitur in Urbe.
Inde caput morbi: rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu; & ſtantis convicia mandrae
Eripient ſomnum Druſo, vituliſque marinis.

Si vocat officium, turba cedente vehetur
Dives, & ingenti curret ſuper ora liburno,
Atque obiter leget, aut ſcribet, vel dormiet intus.
Namque facit ſomnum clauſa lectica feneſtra.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obſtat
Unda prior: magno populus premit agmine lumbos,
Qui ſequitur; ferit hic cubito, ferit aſſere duro
Alter: at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto, planta mox undique magna
Calcor, & in digito clavus mihi militis haeret.

Nonne vides, quanto celebretur ſportula fumo?
Centum convivae: ſequitur ſua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix, & curſu ventilat ignem.
Scinduntur tunicae ſartae: modo longa coruſcat
Sarraco veniente abies, atque altera pinum
Plauſtra vehunt, nutant altae, populoque minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, & everſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus? quis membra, quis oſſa
Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver

More animae. Domus interea ſecura patellas
Jam lavat, & bucca foculum excitat, & ſonat unctis
Strigilibus, pleno componit lintea gutto.
Haec inter pueros varie properantur: at ille
Jam ſedet in ripa, tetrumque novicius horret
Porthmea, nec ſperat coenoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
Reſpice nunc alia, ac diverſa pericula noctis:
Quod ſpatium tectis ſublimibus, unde cerebrum
Teſta ferit, quoties rimoſa, & curta feneſtris
Vaſa cadunt; quanto percuſſum pondere ſignent,
Et laedant ſilicem. Poſſis ignavus haberi,
Et ſubiti caſus improvidus, ad coenam ſi
Inteſtatus eas. Adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te praetereunte, feneſtrae.
Ergo optes, votumque feras miſerabile tecum,
Ut ſint contentae patulas defundere pelveis.
Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat poenas, noctem patitur lugentis amicum
Peleidae, cubat in faciem, mox deinde ſupinus:
Ergo non aliter poterit dormire? quibuſdam
Somnum rixa facit: ſed, quamvis improbus annis,

Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina laena
Vitari jubet, & comitum longiſſimus ordo:
Multum praeterea flammarum, & aenea lampas.
Me, quem Luna ſolet deducere, vel breve lumen
Candelae, cujus diſpenſo & tempero filum,
Contemnit. Miſerae cognoſce prooemia rixae,
Si rixa eſt, ubi tu pulſas, ego vapulo tantum.
Stat contra, ſtarique jubet; parere neceſſe eſt.
Nam quid agas: cum te furioſus cogat, & idem
Fortior? unde venis, exclamat? cujus aceto,
Cujus conche tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor, & elixi vervecis labra comedit?
Nil mihi reſpondes? aut dic, aut accipe calcem:
Ede, ubi conſiſtas, in qua te quaero proſeucha?
Dicere ſi tentes aliquid, tacituſve recedas,
Tantundem eſt: feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt. Libertas pauperis haec eſt:
Pulſatus rogat, & pugnis conciſus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.

Nec tamen haec tantum metuas: nam, qui ſpoliet te,
Non deerit, clauſis domibus poſtquam omnis ubique
Fixa catenatae ſiluit compago tabernae.

Interdum & ferro ſubitus graſſator agit rem,
Armato quoties tutae cuſtode tenentur
Et Pomptina palus, & Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes, tanquam ad vivaria currunt.
Qua fornace graves, qua non incude catenae?
Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne
Vomer deficiat, ne marrae, & ſarcula deſint.
Felices proavorum atavos, felicia dicas
Secula, quae quondam ſub Regibus, atque Tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram, & plureis ſubnectere cauſſas:
Sed jumenta vocant, & ſol inclinat: eundum eſt.
Nam mihi commota jam dudum mulio virga
Adnuit: ergo vale noſtri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad Helvinam Cererem, veſtramque Dianam
Converte a Cumis: ſatyrarum ego, ni pudet illas,
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATYRA IV.

Ecce iterum Crifpinus, & eft mihi faepe, vocandus
Ad parteis, monftrum nulla virtute redemtum
A vitiis, aeger, folaque libidine fortis:
Delicias viduae tantum fpernatur adulter.
Quid refert igitur, quantis jumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra,
Jugera quot vicina foro, quas emerit aedes?
NEMO malus felix; minime corruptor, & idem
Inceftus, cum quo nuper vittata jacebat
Sanguine adhuc vivo terram fubitura facerdos.
Sed nunc de factis levioribus, & tamen alter
Si feciffet idem, caderet fub judice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio Sejoque; decebat
Crifpinum. Quid agas: cum dira, & foedior omni
Crimine perfona eft? Mullum fex millibus emit,
Aequantem fane paribus feftertia libris,
Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.
Confilium laudo artificis, fi munere tanto
Praecipuam in tabulis ceram fenis abftulit orbi.

Eft

Eſt ratio ulterior, magnae ſi miſit amicae,
Quae vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.
Nil tale exſpectes: emit ſibi. Multa videmus,
Quae, miſer & frugi, non fecit Apicius: hoc tu
Succinctus patria quondam, Criſpine, papyro.
Hoc pretio ſquamae? potuit fortaſſe minoris
Piſcator, quam piſcis, emi. Provincia tanti
Vendit agros: ſed majores Apulia vendit.
Qualeis tunc epulas ipſum glutiſſe putamus
Induperatorem? cum, tot ſeſtertia, partem
Exiguam, & modicae ſumtam de margine coenae
Purpureus magni ructarit ſcurra Palati;
Jam princeps equitum, magna qui voce ſolebat
Vendere municipes pacta mercede ſiluros!
Incipe Caliope, licet & conſidere: non eſt
Cantandum, res vera agitur. Narrate puellae
Pierides: proſit mihi vos dixiſſe puellas.

Cum jam ſemianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus, & calvo ſerviret Roma Neroni,
Incidit Adriaci ſpatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica ſuſtinet Ancon,
Implevitque ſinus: neque enim minor haeſerat illis,

Quos operit glacies Maeotica, ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad oſtia ponti
Deſidia tardos, & longo frigore pingueis.
Deſtinat hoc monſtrum cymbae linique magiſter
Pontifici ſummo. Quis enim proponere talem,
Aut emere auderet? cum plena & littora multo
Delatore forent: diſperſi protinus algae
Inquiſitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitivum dicere piſcem,
Depaſtumque diu vivaria Caeſaris: inde
Elapſum veterem ad dominum debere reverti?
Si quid Palfurio, ſi credimus Armillato,
Quidquid conſpicuum, pulcrumque eſt aequore toto,
Res fiſci eſt, ubicunque natat: donabitur ergo,
Ne pereat, jam lethifero cedente pruinis
Autumno: jam quartanam ſperantibus aegris.
Stridebat deformis hiems, praedamque recentem
Servabat: tamen hic properat, velut urgeat Auſter.
Utque lacus ſuberant, ubi, quanquam diruta, ſervat
Ignem Trojanum, & Veſtam colit Alba minorem,
Obſtitit intranti miratrix turba parumper,
Ut ceſſit: facili patuerunt cardine valvae.

Exclusi spectant admissa opsonia patres.
Itur ad Atreidem. Tum Picens: accipe, dixit,
Privatis majora focis; genialis agatur
Iste dies, propera stomachum laxare saginis,
Et tua servatum consume in secula rhombum.
Ipse capi voluit. Quid apertius? & tamen illi
Surgebant cristae. NIHIL est, quod credere de se
Non possit, cum laudatur DIs aequa potestas.
Sed deerat pisci patinae mensura. Vocantur
Ergo in consilium proceres, quos oderat ille;
In quorum facie miserae, magnaeque sedebat
Pallor amicitiae. Primus, clamante Liburno:
Currite: jam sedit; rapta properabat abolla
Pegasus, attonitae positus modo villicus Urbi:
Anne aliud tunc Praefecti? quorum optimus, atque
Interpres legum sanctissimus, omnia quanquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Justitia. Venit & Crispi jucunda senectus,
Cujus erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium. Maria, ac terras, populosque regenti
Quis comes utilior; si clade, & peste sub illa
Saevitiam damnare, & honestum afferre liceret

Consilium? sed quid violentius aure tyranni:
Cum quo de pluviis, aut aestibus, aut nimboso
Vere locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem, nec civis erat, qui libera posset
Verba animi proferre, & vitam impendere vero.
Sic multas hiemes, atque octogesima vidit
Solstitia. His armis, illa quoque tutus in aula,
Proximus ejusdem properabat Acilius aevi
Cum juvene, indigno, quem mors tam saeva maneret,
Et domini gladiis tam festinata: sed olim
Prodigio par est cum nobilitate senectus:
Unde fit, ut malim fraterculus esse Gigantis.
Profuit ergo nihil misero, quod cominus ursos
Figebat Numidas, Albana nudus arena
Venator. Quis enim jam non intelligat arteis
Patricias? quis priscum illud miratur acumen,
Brute, tuum? facile est barbato imponere regi.
Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
Rubrius, offensae veteris reus, atque tacendae,
Et tamen improbior satyram scribente cinaedo.
Montani quoque venter adest abdomine tardus,

Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera. Saevior illo
Pompejus tenui jugulos aperire susurro,
Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
Fuscus, marmorea meditatus praelia villa:
Et cum mortifero prudens Vejento Catullo,
Qui nunquam visae flagrabat amore puellae:
Grande & conspicuum nostro quoque tempore monstrum!
Coecus adulator; dirusque a ponte satelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axeis,
Blandaque devexae jactaret basia rhedae.
Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
In laevum conversus: at illi dextra jacebat
Bellua: sic pugnas Cilicis laudabat, & ictus,
Et pegma, & pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Vejento: sed, ut fanaticus, oestro
Percussus, Bellona, tuo divinat, &, ingens
Omen habes, inquit, magni, clarique triumphi.
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Arviragus. Peregrina est bellua. Cernis
Erectas in terga sudes? hoc defuit unum

Fabricio, patriam ut rhombi memoraret, & annos.
Quidnam igitur censes? conciditur? Absit ab illo
Dedecus hoc, Montanus ait. Testa alta paretur,
Quae tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinae subitusque Prometheus.
Argillam, atque rotam citius properate: sed ex hoc
Tempore jam, Caesar, figuli tua castra sequantur.
Vicit digna Viro sententia: noverat ille
Luxuriam imperii veterem, nocteisque Neronis
Jam medias, aliamque famem, cum pulmo Falerno
Arderet. Nulli major fuit usus edendi
Tempestate mea. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu;
Et semel adspecti littus dicebat echini.
Surgitur, & misso proceres exire jubentur
Concilio, quos Albanam Dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, & festinare coactos,
Tanquam de Cattis aliquid, torvisque Sicambris
Dicturus, tanquam & diversis partibus orbis
Anxia praecipiti venisset epistola pinna.

Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset

Tempora saevitiae, claras quibus abstulit Urbi,
Illustresque animas impune, & vindice nullo!
Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
Coeperat: hoc nocuit Lamiarum caede madenti.

SATYRA V.

Si te propositi nondum pudet, atque eadem est mens,
Ut bona summa putes, aliena vivere quadra;
Si potes illa pati, quae nec Sarmentus iniquas
Caesaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset,
Quamvis jurato metuam tibi credere testi.
Ventre nihil novi frugalius: hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo.
Nulla crepido vacat: nusquam pons, & tegetis pars
Dimidia brevior. Tantine injuria coenae?
Tam jejuna fames? quin poscis? honestius illic
Et tremere, & sordes farris mordere canini.
Primo fige loco, quod tu discumbere jussus
Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiae magnae, cibus: imputat hunc rex,

Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos poſt
Si libuit menſeis neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto:
Una ſimus, ait. Votorum ſumma: quid ultra
Quaeris? habet Trebius, propter quod rumpere ſomnum
Debeat, & ligulas dimittere, ſollicitus, ne
Tota ſalutatrix jam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſerraca Bootae.
Qualis coena tamen? vinum, quod ſuccida nolit
Lana pati; de conviva Corybanta videbis.
Jurgia proludunt: ſed mox & pocula torques
Saucius, & rubra deterges vulnera mappa.
Inter vos quoties, libertorumque cohortem
Pugna Saguntina fervet commiſſa lagena:
Ipſe capillato diffuſum conſule potat,
Calcatamque tenet bellis ſocialibus uvam,
Cardiaco nunquam cyathum miſſurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam, titulumque ſenectus
Delevit multa veteris fuligine teſtae:

Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant,
Brutorum & CassI natalibus. Ipse capaces
Heliadum crustas, & inaequaleis beryllo
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
Vel, si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, ungueisque observet acùtos.
Da veniam: praeclara ille laudatur jaspis.
Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginae fronte solebat
Ponere Zelotypo juvenis praelatus Hiarbae.
Tu Beneventani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quatuor, ac jam
Quassatum, & rupto poscentem sulfura vitro,
Si stomachus Domini fervet vinoque, ciboque:
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem vobis poni modo vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. Tibi pocula cursor
Gaetulus dabit, aut nigri manus ossea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivosae veheris dum per monumenta Latinae.
Flos Asiae ante ipsum precio majore paratus,
Quam fuit & Tulli census pugnacis, & Anci;

Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod cum ita ſit, tu Gaetulum Ganymedem
Reſpice, cum ſities. Neſcit tot millibus emtus
Pauperibus miſcere puer: ſed forma, ſed aetas
Digna ſupercilio. Quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adeſt calidae gelidaeque miniſter?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodque aliquid poſcas, & quod ſe ſtante recumbas.
MAXIMA quaeque domus ſervis eſt plena ſuperbis.
Ecce aliis quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, ſolidae jam mucida fruſta farinae,
Quae genuinum agitent non admittentia morſum.
Sed tener, & niveus, mollique ſiligine factus
Servatur domino. Dextram cohibere memento.
Salva ſit artoptae reverentia: finge tamen te
Improbulum, ſupereſt illic, qui ponere cogat.
Vis tu conſuetis audax conviva caniſtris
Impleri, paniſque tui noviſſe colorem?
Scilicet hoc fuerat, propter quod, ſaepe relicta
Conjuge, per montem adverſum gelidaſque cucurri
Eſquilias, fremeret ſaeva cum grandine vernus
Jupiter, & multo ſtillaret paenula nimbo!

Adſpice, quam longo diſtendat pectore lancem,
Quae fertur domino, ſquilla, & quibus undique ſepta
Aſparagis, qua deſpiciat convivia cauda,
Cum venit excelſi manibus ſublata miniſtri.
Sed tibi dimidio conſtrictus cammarus ovo
Ponitur, exigua feralis coena patella.
Ipſe Venafrano piſcem perfundit: at hic, qui
Pallidus adfertur miſero tibi caulis, olebit
Laternam: illud enim veſtris datur alveolis, quod
Canna Micipſarum prora ſubvexit acuta;
Propter quod Romae cum Bocchare nemo lavatur,
Quod tutos etiam facit a ſerpentibus Afros.
Mullus erit domini, quem miſit Corſica, vel quem
Tauromenitanae rupes, quando omne peractum eſt,
Et jam defecit noſtrum mare, dum gula ſaevit
Retibus aſſiduis penitus ſcrutante macello
Proxima, nec patimur Tyrrhenum creſcere piſcem.
Inſtruit ergo focum provincia: ſumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muraena datur, quae maxima venit
Gurgite de Siculo: nam, dum ſe continet Auſter,
Dum ſedet, & ſiccat madidas in carcere pennas,

Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longae cognata colubrae,
Aut glacie aspersus maculis Tiberinus, & ipse
Vernula riparum pinguis torrente cloaca,
Et solitus mediae cryptam penetrare Suburae.
Ipsi pauca velim, facilem si praebeat aurem:
Nemo petit, modicis quae mittebantur amicis
A Seneca, quae Piso bonus, quae Cotta solebat
Largiri: namque & titulis, & fascibus olim
Major habebatur donandi gloria: solum
Poscimus, ut coenes civiliter. Hoc face, & esto,
Esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
Anseris ante ipsum magni jecur, anseribus par
Altilis, & flavi dignus ferro Meleagri
Fumat aper: post hunc tradentur tubera, si ver
Tunc erit, & facient optata tonitrua coenas
Majores: tibi habe frumentum, Alledius inquit,
O Libye; disjunge boves, dum tubera mittas.
Structorem interea, ne qua indignatio desit,
Saltantem spectes, & cheironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia; nec minimo sane discrimine refert,

Quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur.
Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponere foris, ſi quid tentaveris unquam
Hiſcere, tanquam habeas tria nomina. Quando propinat
Virro tibi, ſumitque tuis contacta labellis
Pocula? quis veſtrûm temerarius uſque adeo, quis
Perditus, ut dicat regi, bibe? PLURIMA ſunt, quae
Non audent homines pertuſa dicere laena.
Quadringenta tibi ſi quis Deus, aut ſimilis DIs
Et melior fatis donaret homuncio: quantus
Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
Da Trebio, pone ad Trebium. Vis frater ab ipſis
Ilibus? o nummi, vobis hunc praeſtat honorem,
Vos eſtis fratres. Dominus tamen, & domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula
Luſerit Aeneas, nec filia dulcior illo:
Jucundum, & carum ſterilis facit uxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet, & pueros treis
In gremium patris fundat ſimul; ipſe loquaci
Gaudebit nido: viridem thoraca jubebit
Auferri, minimaſque nuces, aſſemque rogatum,

Ac mensam, quoties parasitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: sed qualeis Claudius edit
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.
Virro sibi, & reliquis Virronibus illa jubebit
Poma dari, quorum solo pascaris odore:
Qualia perpetuus Phaeacum autumnus habebat,
Credere quae possis surrepta sororibus Afris:
Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parma, & galea, metuensque flagelli
Discit ab hirsuta jaculum torquere capella.
Forsitan impensae Virronem parcere credas:
Hoc agit, ut doleas. Nam quae comoedia, mimus
Quis melior plorante gula? ergo omnia fiunt,
Si nescis, ut per lacrymas effundere bilem
Cogaris, pressoque diu stridere molari.
Tu tibi liber homo, & regis conviva videris:
Captum te nidore suae putat ille culinae:
Nec male conjectat. Quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum,
Vel nodus tantum, & signum de paupere loro?
Spes bene coenandi vos decipit. Ecce dabit jam

Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos jam veniet minor altilis; inde parato,
Intactoque omnes & stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te sic utitur: omnia ferre
Si potes, & debes; pulsandum vertice raso
Praebebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

SATYRA VI.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, visamque diu: cum frigida parvas
Praeberet spelunca domos; ignemque, Laremque,
Et pecus, & dominos communi clauderet umbra:
Silvestrem montana torum cum sterneret uxor
Frondibus & culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus: haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
Turbavit nitidos exstinctus passer ocellos:
Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
Et saepe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe novo, coeloque recenti

Vivebant homines: qui rupto robore nati,
Compositive luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiae veteris vestigia forsan,
Aut aliqua exstiterint, & sub Jove; sed Jove nondum
Barbato, nondum Graecis jurare paratis
Per caput alterius, cum furem nemo timeret
Caulibus, & pomis; sed aperto viveret horto.
Paullatim deinde ad Superos Astraea recessit,
Hac comite atque duae pariter fugere sorores.
Antiquum & vetus est alienum, Posthume, lectum
Concutere, atque sacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit aetas.
Viderunt primos argentea saecula moechos.
Conventum tamen, & pactum, & sponsalia nostra
Tempestate paras, jamque a tonsore magistro
Pecteris, & digito pignus fortasse dedisti.
Certe sanus eras! uxorem, Posthume, ducis?
Dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam salvis tot restibus ullam,
Cum pateant altae caligantesque fenestrae:
Cum tibi vicinum se praebeat Aemilius pons?
Aut si de multis nullus placet exitus, illud

Nonne

Nonne putas melius, quod tecum pusio dormit;
Pusio, qui noctu non litigat, exigit a te
Nulla jacens illic munuscula, nec queritur, quod
Et lateri parcas, nec, quantum jussit, anheles.
Sed placet Ursidio lex Julia: tollere dulcem
Cogitat haeredem cariturus turture magno,
Mullorumque jubis, & captatore macello.
Quid fieri non posse putes, si jungitur ulla
Ursidio? si moechorum notissimus olim
Stulta maritali jam porrigit ora capistro;
Quem toties texit perituri cista Latini:
Quid, quod & antiquis uxor de moribus illi
Quaeritur? o medici, mediam pertundite venam:
Delicias hominis! Tarpejum limen adora
Pronus, & auratam Junoni caede juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucae adeo Cereris vittas contingere dignae,
Quarum non timeat pater oscula. Necte coronam
Postibus, & densos per limina tende corymbos.
Unus Iberinae vir sufficit? ocyus illud
Extorquebis, ut haec oculo contenta sit uno.
Magna tamen fama est cujusdam rure paterno

Viventis: vivat Gabiis, ut vixit in agro:
Vivat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeo senuerunt Jupiter & Mars?
Porticibusne tibi monstratur foemina voto
Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
Quod securus ames, quodque inde excerpere possis?
Cheironomon Ledam molli saltante Bathyllo
Tuccia vesicae non imperat: Appula gannit,
Sicut in amplexu: subitum, & miserabile, longum
Attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.
Ast aliae, quoties aulaea recondita cessant,
Et vacuo clausoque sonant fora sola theatro
Atque a Plebejis longe Megalesia; tristes
Personam, thyrsumque tenent, & subligar Acci.
Urbibus exodio risum movet Atellanae
Gestibus Autonoes; hunc diligit Aelia pauper.
Solvitur his magno Comoedi fibula; sunt, quae
Chrysogonum cantare vetent. Hispulla tragoedo
Gaudet; an exspectas, ut Quintilianus ametur?
Accipis uxorem, de qua citharoedus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusque choraules.

Longa per angustos figamus pulpita vicos:
Ornentur postes, & grandi janua lauro,
Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta senatori comitata est Hippia Ludium
Ad Pharon, & Nilum, famosaque moenia Lagi,
Prodigia & mores Urbis damnante Canopo.
Immemor illa domus, & conjugis, atque sororis
Nil patriae indulsit; plorantelsque improba gnatos,
Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
Sed, quanquam in magnis opibus, plumaque paterna
Et segmentatis dormisset parvula cunis,
Contemsit pelagus; famam contemserat olim,
Cujus apud molleis minima est jactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, lateque sonantem
Pertulit Jonium constanti pectore, quamvis
Mutandum toties esset mare. Justa pericli
Si ratio est, & honesta; timent, pavidoque gelantur
Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
Fortem animum praestant rebus, quas turpiter audent.
Si jubeat conjux; durum est conscendere navim,
Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aer:

Quae moechum ſequitur, ſtomacho valet. Illa maritum
Convomit: haec inter nautas & prandet, & errat
Per puppem, & duros gaudet tractare rudenteis.
Qua tamen exarſit forma, qua capta juventa
Hippia? quid vidit, propter quod Ludia dici
Suſtinuit? nam Sergiolus jam radere guttur
Coeperat, & ſecto requiem ſperare lacerto.
Praeterea multa in facie deformia; ſicut
Attritus galea, mediiſque in naribus ingens
Gibbus, & acre malum ſemper ſtillantis ocelli.
Sed gladiator erat; facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriaeque, hoc praetulit illa ſorori,
Atque viro; ferrum eſt, quod amant; hic Sergius idem
Accepta rude coepiſſet Vejento videri.
Quid privata domus, quid fecerit Hippia curas?
Reſpice rivaleis Divorum: Claudius audi
Quae tulerit. Dormire virum cum ſenſerat uxor,
Auſa Palatino tegetem praeferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius una;
Sed, nigrum flavo crinem abſcondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar,

Et cellam vacuam, atque ſuam; tunc nuda papillis
Conſtitit auratis, titulum mentita Lyciſcae,
Oſtenditque tuum, generoſe Britannice, ventrem.
Excepit blanda intranteis, atque aera popoſcit;
Et reſupina jacens multorum abſorbuit ictus.
Mox, lenone ſuas jam dimittente puellas,
Triſtis abIt: &, quod potuit, tamen ultima cellam
Clauſit, adhuc ardens rigidae tentigine vulvae,
Et laſſata viris, necdum ſatiata receſſit:
Obſcuriſque genis turpis, fumoque lucernae
Foeda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
Hippomanes,carmenque loquar,coctumque venenum,
Privignoque datum? faciunt graviora coactae
Imperio ſexus, minimumque libidine peccant.
Optima ſed quare Ceſennia, teſte marito?
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer eſt, aut lampade fervet:
Inde faces ardent, veniunt a dote ſagittae.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Reſcribat, vidua eſt, locuples quae nupſit avaro.
Cur deſiderio Bibulae Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor amatur.

Tres rugae ſubeant, & ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculique minores
Collige ſarcinulas, dicet libertus, & exi:
Jam gravis es nobis, & ſaepe emungeris, exi
Ocyus, & propera: ſicco venit altera naſo.
Interea calet, & regnat, poſcitque maritum
Paſtores, & ovem Canuſinam, ulmoſque Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omneis, ergaſtula tota,
Quodque domi non eſt, & habet vicinus, ematur.
Menſe quidem brumae, quo jam mercator Jaſon
Clauſus, & armatis obſtat caſa candida nautis,
Grandia tolluntur cryſtallina, maxima rurſus
Myrrhina, deinde adamas notiſſimus, & Beronices
In digito factus precioſior: hunc dedit olim
Barbarus inceſtae, dedit hunc Agrippa ſorori,
Obſervant ubi feſta mero pede ſabbata reges,
Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.

Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formoſa, decens, dives, foecunda, vetuſtos
Porticibus diſponat avos, intactior omni
Crinibus effuſis bellum dirimente Sabina:
Rara avis in terris, nigroque ſimillima cygno.

Quis feret uxorem, cui conſtant omnia? malo,
Malo Venuſinam, quam te, Cornelia mater
Gracchorum; ſi cum magnis virtutibus adfers
Grande ſupercilium, & numeras in dote triumphos.
Tolle tuum, precor, Hannibalem, victumque Syphacem
In caſtris, & cum tota Carthagine migra.

Parce, precor, Paean, & tu dea pone ſagittas.
Nil pueri faciunt, ipſam configite matrem!
Amphion clamat: ſed Paean contrahit arcum.
Extulit ergo greges natorum, ipſumque parentem,
Dum ſibi nobilior Latonae gente videtur,
Atque eadem ſcrofa Niobe foecundior alba.
Quae tanti gravitas, quae forma, ut ſe tibi ſemper
Imputet? hujus enim rari, ſummique voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta ſuperbo
Plus aloes, quam mellis habet. Quis deditus autem
Uſque adeo eſt, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque diem ſeptenis oderit horis?

Quaedam parva quidem: ſed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quam quod ſe non putat ulla
Formoſam, niſi quae de Tuſca Graecula facta eſt?
De Sulmonenſi mera Cecropis? omnia Graece,

Cum ſit turpe magis noſtris neſcire Latine.
Hoc ſermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi ſecreta; quid ultra?
Concumbunt Graece; dones tamen iſta puellis:
Tune etiam, quam ſextus & octogeſimus annus
Pulſat, adhuc Graece? non eſt hic ſermo pudicus
In vetula, quoties laſcivum intervenit illud:
ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ· modo ſub lodice relictis
Uteris in turba. Quod enim non excitet inguen
Vox blanda, & nequam? digitos habet; ut tamen omnes
Subſidant pennae; dicas haec mollius Aemo,
Quanquam & Carpophoro; facies tua computat annos.
Si tibi legitimis pactam junctamque tabellis
Non es amaturus; ducendi nulla videtur
Cauſſa: nec eſt, quare coenam, & muſtacea perdas,
Labente officio, crudis donanda: nec illud,
Quod prima pro nocte datur; cum lance beata
Dacicus, & ſcripto radiat Germanicus auro.
Si tibi ſimplicitas uxoria, deditus uni
Eſt animus: ſummitte caput cervice parata
Ferre jugum: nullam invenies, quae parcat amanti.
Ardeat ipſa licet, tormentis gaudet amantis,

Et ſpoliis. Igitur longe minus utilis illi
Uxor, quiſquis erit bonus optanduſque maritus.
Nil unquam invita donàbis conjuge: vendes
Hac obſtante nihil: nihil, haec ſi nolet, emetur.
Hac dabit affectus: ille excludatur amicus
Jam ſenior, cujus barbam tua janua vidit.
Teſtandi cum ſit lenonibus, atque làniſtis
Libertas, & juris idem contingat arenae;
Non unus tibi rivalis dictabitur haeres.
Pone crucem ſervo; meruit quo crimine ſervus
Supplicium? quis teſtis adeſt? quis detulit? audi,
Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa eſt.
O demens, ita ſervus homo eſt? nil fecerit, eſto.
Hoc volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas.
  Imperat ergo viro: ſed mox haec regna relinquit,
Permutatque domos, & flamea conterit: inde
Advolat, & ſpreti repetit veſtigià lecti.
Ornatas paullo ante fores, pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virideis in limine ramos.
Sic creſcit numerus; ſic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos: titulo res digna ſepulcri.
  Deſperanda tibi ſalva concordia ſocru:

Illa docet ſpoliis nudi gaudere mariti:
Illa docet, miſſis a corruptore tabellis,
Nil rude, nec ſimplex reſcribere: decipit illa
Cuſtodes, aut aere domat: tunc corpore ſano
Advocat Archigenem, oneroſaque pallia jactat.
Abditus interea latet arceſſitus adulter,
Impatienſque morae ſilet & praeputia ducit.
Scilicet exſpectas, ut tradat mater honeſtos,
Atque alios mores, quam quos habet? utile porro
Filiolam turpi vetulae producere turpem.
Nulla fere cauſſa eſt, in qua non foemina litem
Moverit; accuſat Manilia, ſi rea non eſt.
Componunt ipſae, per ſe, formantque libellos,
Principium atque locos Celſo dictare paratae.
Endromidas Tyrias, & foemineum ceroma
Quis neſcit? vel quis non vidit vulnera pali?
Quem cavat aſſiduis ſudibus, ſcutoque laceſſit,
Atque omneis implet numeros, digniſſima prorſus
Florali matrona tuba; niſi, ſi quid in illo
Pectore plus agitet, veraeque paratur arenae.
Quem praeſtare poteſt mulier galeata pudorem,
Quae fugit a ſexu? vires amat; haec tamen ipſa

Vir nollet fieri; nam quantula noſtra voluptas!
Quale decus rerum, ſi conjugis auctio fiat,
Balteus, & manicae, & criſtae, crurisque ſiniſtri
Dimidium tegmen: vel ſi diverſa movebit
Praelia, tu felix ocreas vendente puella.
Hae ſunt, quae tenui ſudant in cyclade, quarum
Delicias & panniculus bombycinus urit.
Adſpice, quo fremitu monſtratos perferat ictus,
Et quanta galeae curetur pondere, quanta
Poplitibus ſedeat, quam denſo faſcia libro,
Et ride, poſitis ſcaphium cum ſumitur armis.
Dicite vos neptes Lepidi, coecive Metelli,
Gurgitis aut Fabii, quae ludia ſumſerit unquam
Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Aſylli?
Semper habet liteis, alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet; minimum dormitur in illo.
Cum gravis illa viro, tunc orba tigride pejor.
Cum ſimulat gemitus occulti conſcia facti,
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Uberibus ſemper lacrymis, ſemperque paratis
In ſtatione ſua, atque exſpectantibus illam,
Quo jubeat manare modo: tu credis amorem,

Tu tibi tunc curruca places, fletumque labellis
Exſorbes; quae ſcripta, & quas lecture tabellas,
Si tibi zelotypae retegantur ſcrinia moechae!
Sed jacet in ſervi complexibus, aut equitis; dic,
Dic aliquem, ſodes, heic Quintiliane colorem.
Haeremus; dic ipſa: olim convenerat, inquit,
Ut faceres tu, quod velles: nec non ego poſſem
Indulgere mihi: clames licet, & mare coelo
Confundas, homo ſum. Nihil eſt audacius illis
Deprenſis: iram, atque animos a crimine ſumunt.
Unde haec monſtra tamen, vel quo de fonte requiris?
PRAESTABAT caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitiis contingi parva ſinebant
Tecta labor, ſomnique breves, & vellere Tuſco
Vexatae duraeque manus, ac proximus Urbi
Hannibal, & ſtantes Collina turre mariti.
Nunc patimur longae pacis mala: ſaevior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinuſque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perIt: hinc fluxit ad iſtos,
Et Sybaris colleis: hinc & Rhodos, & Miletos,
Atque coronatum & petulans madidumque Tarentum.

Prima peregrinos obſcoena pecunia mores
Intulit: & TURPI fregerunt ſecula luxu
Divitiae molles. Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quae ſint diſcrimina, neſcit;
Grandia quae mediis jam noctibus oſtrea mordet,
Cùm perfuſa mero ſpumant unguenta Falerno,
Cum bibitur concha, cum jam vertigine tectum
Ambulat, & geminis exſurgit menſa lucernis.
I nunc, & dubita, qua ſorbeat aëra ſanna,
Tullia quid dicat notae Collacia Maurae,
Maura Pudicitiae veterem cum praeterit aram.
Noctibus heic ponunt lecticas, micturiunt heic,
Effigiemque deae longis ſiphonibus implent,
Inque vices equitant, ac luna teſte moventur.
Inde domos abeunt: tu calcas luce reverſa
Conjugis urinam magnos viſurus amicos.
Nota Bonae ſecreta deae, cum tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter vinoque feruntur
Attonitae, crinemque rotant, ululantque Priapi
Maenades. O quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus! quae vox ſaltante libidine? quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!

Lenonum ancillas posita Saufeja corona
Provocat, attollit pendentis praemia coxae.
Ipsa Medullinae fluctum crissantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus aequat.
Nil ibi per ludum simulabitur: omnia fient
Ad verum, quibus incendi jam frigidus aevo
Laomedontiades, & Nestoris hernia possit.
Tunc prurigo morae impatiens, tunc foemina simplex,
Et toto pariter repetitus clamor ab antro:
Jam fas est; admitte viros; jam dormit adulter.
Illa jubet sumto juvenem properare cucullo.
Si nihil est, servis incurritur; abstuleris spem
Servorum, venit & conductus aquarius; hic si
Quaeritur, & desunt homines: mora nulla per ipsam,
Quo minus imposito clunem summittat asello.
Atque utinam ritus veteres, & publica saltem
His intacta malis agerentur sacra: sed omnes
Noverunt Mauri, atque Indi, quae psaltria penem
Majorem, quam sunt duo Caesaris Anticatones,
Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
Intulerit, ubi velari pictura jubetur,
Quaecunque alterius sexus imitata figuram est.

Et quis tunc hominum contemtor numinis? aut quis
Sympuvium ridere Numae, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragileis de monte patellas
Ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras?

Audio, quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram: cohibe; sed quis custodiet ipsos
Custodes? cauta est, & ab illis incipit uxor.
Jamque eadem summis pariter minimisque libido,
Nec melior, silicem pedibus quae conterit atrum,
Quam quae longorum vehitur cervice Syrorum.

Ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
Nutricem, & flavam, cui det mandata, puellam.
Haec tamen argenti superest quodcunque paterni
Laevibus athletis, ac vasa novissima donat.
Multis res angusta domi: sed nulla pudorem
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit haec, posuitque modum; tamen utile quid sit
Prospiciunt aliquando viri: frigusque, famemque
Formica tandem quidam expavere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem foemina censum:

At, velut exhauſta redivivus pullulet arca
Nummus, & e pleno tollatur ſemper acervo,
Non unquam reputant, quanti ſibi gaudia conſtent.
Sunt, quas eunuchi imbelles, ac mollia ſemper
Oſcula delectent, & deſperatio barbae,
Et quod abortivo non eſt opus. Illa voluptas
Summa tamen, quod jam calida matura juventa
Inguina traduntur medicis, jam pectine nigro.
Ergo ſpectatos, ac juſſos creſcere primum
Teſticulos, poſtquam coeperunt eſſe bilibres,
Tonſoris damno tantum rapit Heliodorus.
Conſpicuus longe, cunctiſque notabilis intrat
Balnea, nec dubie cuſtodem vitis & horti
Provocat, a domina factus ſpado; dormiat ille
Cum domina; ſed tu jam durum, Poſthume, jamque
Tundendum eunucho Bromium committere noli.
Si gaudet cantu: nullius fibula durat
Vocem vendentis praetoribus: organa ſemper
In manibus: denſi radiant teſtudine tota
Sardonyches: criſpo numerantur pectine chordae,
Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet, hoc ſe
Solatur, gratoque indulget baſia plectro.

Quaedam de numero Lamiarum ac nominis alti,
Et farre & vino Janum Vestamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, & fidibus promittere; quid faceret plus
Aegrotante viro? medicis quid tristibus erga
Filiolum? stetit ante aram, nec turpe putavit
Pro cithara velare caput: dictataque verba
Pertulit, ut mos est, & aperta palluit agna.
Dic mihi nunc, quaeso, dic antiquissime divum,
Respondes his Jane pater? magna otia coeli,
Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos.
Haec de comoedis te consulit: illa tragoedum
Commendare volet, varicosus fiet haruspex.

Sed cantet potius, quam totam pervolet urbem
Audax, & coetus possit quae ferre virorum,
Cumque paludatis ducibus, praesente marito,
Ipsa loqui recta facie, strictisque mamillis.
Haec eadem novit, quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant: secreta novercae
Et pueri: quis amet, quis diripiatur adulter.
Dicet, quis viduam praegnantem fecerit, & quo
Mense: quibus verbis concumbat quaeque, modis quot.

Inſtantem regi Armenio, Parthoque cometen
Prima videt: famam, rumoreſque illa recenteis
Excipit ad portas: quoſdam facit Iſſe Niphatem
In populos, magnoque illic cuncta arva teneri
Diluvio: nutare urbes, ſubſidere terras,
Quocunque in trivio, cuicunque eſt obvia, narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quae
Vicinos humileis rapere, & concidere loris
Exorata ſolet; nam ſi latratibus alti
Rumpuntur ſomni: fuſtes huc ocyus, inquit,
Adferte, atque illis dominum jubet ante feriri,
Deinde canem: gravis occurſu, teterrima vultu
Balnea nocte ſubit: conchas, & caſtra moveri
Nocte jubet: magno gaudet ſudare tumultu,
Cum laſſata gravi ceciderunt bracchia maſſa,
Callidus & criſtae digitos impreſſit aliptes,
Ac ſummum dominae femur exclamare coëgit.
Convivae miſeri interea ſomnoque, fameque
Urgentur; tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophorum ſitiens, plena quod tenditur urna
Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,

Dum redit, & loto terram ferit intestino.
Marmoribus rivi properant, aurata Falernum
Pelvis olet: nam sic, tanquam alta in dolia longus
Deciderit serpens, bibit, & vomit; ergo maritus
Nauseat, atque oculis bilem substringit opertis.
Illa tamen gravior, quae cum discumbere coepit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoscit Elisae,
Committit vates & comparat; inde Maronem,
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.
Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet, nec caussidicus, nec praeco loquatur,
Altera nec mulier; verborum tanta cadit vis:
Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas
Pulsari; jam nemo tubas, nemo aera fatiget:
Una laboranti poterit succurrere lunae.
Imponit finem sapiens & rebus honestis.
Nam quae docta nimis cupit, & facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Caedere Silvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quae juncta recumbit,
Dicendi genus, aut curvum sermone rotato
Torqueat enthymema, nec historias sciat omneis:

Sed quaedam ex libris & non intelligat. Odi
Hanc ego, quae repetit, volvitque Palaemonis artem,
Servata ſemper lege & ratione loquendi,
Ignotoſque mihi tenet antiquaria verſus,
Nec curanda viris opicae caſtigat amicae
Verba. Soloeciſmum liceat feciſſe marito.

Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil,
Cum virideis gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extentis magnos commiſit elenchos.
Intolerabilius nihil eſt, quam foemina dives.

Interea foeda adſpectu, ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppaeana
Spirat, & hinc miſeri viſcantur labra mariti.
Ad moechum lota veniunt cute; quando videri
Vult formoſa domi? moechis foliata parantur.
His emitur, quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit;
Incipit agnoſci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod ſecum comites educit aſellas,
Exul Hyperboreum ſi dimittatur ad axem.
Sed quae mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctaeque ſiliginis offas

Accipit, & facies madidae dicetur, an ulcus?
Est precium curae penitus cognoscere toto
Quid faciant, agitentque die; si nocte maritus
Aversus jacuit: periit libraria, ponunt
Cosmetae tunicas, tarde venisse Liburnus
Dicitur, & poenas alieni pendere somni
Cogitur, hic frangit ferulas, rubet ille flagello,
Hic scutica: sunt, quae tortoribus annua praestent:
Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
Aut latum pictae vestis considerat aurum,
Et caedit; longi relegit transversa diurni,
Et caedit, donec lassis caedentibus, EXI
Intonet horrendum, jam cognitione peracta.
Praefectura domus Sicula non mitior aula.
Nam si constituit, solitoque decentius optat
Ornari, & properat, jamque exspectatur in hortis,
Aut apud Isiacae potius sacraria lenae;
Disponit crinem laceratis ipsa capillis
Nuda humero Psecas infelix, nudisque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? taurea punit
Continuo flexi crimen facinusque capilli.
Quid Psecas admisit? quaenam est heic culpa puellae,

Si tibi displicuit nasus tuus? altera laevum
Extendit, pectitque comas, & volvit in orbem.
Est in consilio matrona, admotaque lanis
Emerita quae cessat acu: sententia prima
Hujus erit; post hanc aetate, atque arte minores
Censebunt, tanquam famae discrimen agatur,
Aut animae: tanta est quaerendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Aedificat caput. Andromachen a fronte videbis:
Post minor est: credas aliam; cedo, si breve parvi
Sortita est lateris spatium, breviorque videtur
Virgine Pygmaea, nullis adjuta cothurnis,
Et levis erecta consurgit ad oscula planta.
Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: vivit tanquam vicina mariti.
Hoc solo propior, quod amicos conjugis odit.
Et servos, gravis est rationibus. Ecce furentis
Bellonae, matrisque Deum chorus intrat, & ingens
Semivir, obscoeno facies reverenda minori,
Mollia qui rapta secuit genitalia testa
Jampridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeja, & Phrygia vestitur bucca tiara;

Grande sonat, metuique jubet Septembris, & Austri
Adventum, nisi se centum lustraverit ovis,
Et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
Ut quidquid subiti, & magni discriminis instat,
In tunicas eat, & totum semel expiet annum.
Hibernum fracta glacie descendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis
Vorticibus timidum caput abluet: inde Superbi
Totum regis agrum nuda ac tremebunda cruentis
Erepet genibus: si candida jusserit Io,
Ibit ad Aegypti finem, calidaque petitas
A Meroe portabit aquas, ut spargat in aedem
Isidis, antiquo quae proxima surgit ovili.
Credit enim ipsius dominae se voce moneri:
En animam & mentem, cum qua DI nocte loquantur!
Ergo hic praecipuum summumque meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus, & grege calvo
Plangentis populi currit derisor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor
Concubitu sacris observandisque diebus,
Magnaque debetur violato poena cadurco.
Et movisse caput visa est argentea serpens:

Illius lacrimae, meditataque murmura praeſtant,
Ut veniam culpae non abnuat, anſere magno
Scilicet & tenui popano corruptus Oſiris.
Cum dedit ille locum: cophino, foenoque relicto,
Arcanam Judaea tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, & magna ſacerdos
Arboris, ac ſummi fida internuncia coeli;
Implet & illa manum, ſed parcius aere minuto.
Qualiacunque voles Judaei ſomnia vendunt:
Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi
Teſtamentum ingens, calidae pulmone columbae
Tractato: Armenius, vel Commagenus Haruſpex
Pectora pullorum rimabitur, exta catelli,
Interdum & pueri: faciet, quod deferat ipſe.
Chaldaeis ſed major erit fiducia: quidquid
Dixerit aſtrologus, credent a fonte relatum
Hammonis; quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Praecipuus tamen eſt horum, qui ſaepius exſul,
Cujus amicitia, conducendaque tabella
Magnus civis obit, & formidatus Othoni.
Inde fides artis, ſonuit ſi dextera ferro,

Laevaque ſi longo caſtrorum in carcere manſit.
Nemo mathematicus genium indemnatus habebit:
Sed qui paene perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, & parva tandem caruiſſe Seripho.
Conſulit ictericae lento de funere matris,
Ante tamen de te, Tanaquil tua: quando ſororem
Efferat, & patruos: an ſit victurus adulter
Poſt ipſam? quid enim majus dare Numina poſſunt?
Haec tamen ignorat, quid ſidus triſte minetur
Saturni, quo laeta Venus ſe proferat aſtro,
Qui menſis damnis, quae dentur tempora lucro.
Illius occurſus etiam vitare momento,
In cujus manibus, ceu pinguia ſuccina, tritas
Cernis ephemeridas: quae nullum conſulit, & jam
Conſulitur: quae caſtra viro, patriamque petente
Non ibit pariter numeris revocata Thraſylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro: ſi prurit frictus ocelli
Angulus, inſpecta geneſi collyria poſcit.
Aegra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, niſi quam dederit Petoſyris.
Si mediocris erit: ſpatium luſtrabit utrinque

Metarum, & forteis ducet, frontemque, manumque
Praebebit vati crebrum poppyſma roganti
Divitibus reſponſa dabunt Phryx augur, & Indus
Conductus, dabit aſtrorum, mundique peritus,
Atque aliquis ſenior, qui publica fulgura condit.
Plebejum in circo poſitum eſt, & in aggere fatum,
Quae nudis longum oſtendit cervicibus aurum,
Conſulit ante phalas, delphinorumque columnas,
An ſaga vendenti nubat caupone relicto?
Hae tamen & partus ſubeunt diſcrimen, & omneis
Nutricis tolerant fortuna urgente labores;
Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto.
Tantum artes hujus, tantum medicamina poſſunt,
Quae ſterileis facit, atque homines in ventre necandos
Conducit: gaude infelix, atque ipſe bibendum
Porrige, quidquid erit: nam ſi diſtendere vellet,
Et vexare uterum pueris ſalientibus, eſſes
Aethiopis fortaſſe pater: mox decolor haeres
Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.
Tranſeo ſuppoſitos, & gaudia, votaque ſaepe
Ad ſpurcos decepta lacus, atque inde petitos

Pontifices Salios, Scaurorum nomina falſo
Corpore laturos. Stat fortuna improba noctu
Arridens nudis infantibus; hos fovet omneis,
Involvitque ſinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretumque ſibi mimum parat; hos amat, his ſe
Ingerit, utque ſuos ridens producit alumnos.

Hic magicos adfert cantus, hic Theſſala vendit
Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
Et ſolea pulſare nates. Quod deſipis, inde eſt,
Inde animi caligo, & magna oblivio rerum,
Quas modo geſſiſti; tamen hoc tolerabile, ſi non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Caeſonia pulli
Infudit. Quae non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta, & fracta compage ruebant,
Non aliter, quam ſi feciſſet Juno maritum
Inſanum. Minus ergo nocens erit Agrippinae
Boletus: ſiquidem unius praecordia preſſit
Ille ſenis, tremulumque caput deſcendere juſſit
In coelum, & longa manantia labra ſaliva.
Haec poſcit ferrum, atque igneis, haec potio torquet:

Haec lacerat mixtos equitum cum sanguine patres.
Tanti partus equae! quanti una venefica constat?
  Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet: jam jam privignum occidere fas est.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
Custodite animas, & nulli credite mensae.
Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,
Quae peperit, timidus praegustet pocula papas.
Fingimus haec, altum Satyra sumente cothurnum,
Scilicet, & finem egressi legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis, coeloque Latino.
Nos utinam vani! sed clamat Pontia: feci,
Confiteor, puerisque meis aconita paravi,
Quae deprensa patent; facinus tamen ipsa peregi.
Tune duos una, saevissima vipera, coena?
Tune duos? septem, si septem forte fuissent.
Credamus tragicis, quidquid de Colchide saeva
Dicitur, & Procne; nil contra conor: & illae
Grandia monstra suis audebant temporibus; sed
Non propter nummos; minor admiratio summis

Debetur monstris. Quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, rabie jecur incendente feruntur
Praecipites: ut saxa jugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quae computat, & scelus ingens
Sana facit. Spectant subeuntem fata mariti
Alcestim, &, similis si permutatio detur,
Morte viri cupient animam servare catellae.
Occurrent multae tibi Belides, atque Eriphylae:
Mane Clytemnaestram nullus non vicus habebit.
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Insulsam & fatuam dextra laevaque tenebat:
At nunc res agitur tenui pulmone rubetae;
Sed tamen & ferro, si praegustabit Atreides.
Pontica ter victi cautus medicamina regis.

SATYRA VII.

Et spes, & ratio studiorum in Caesare tantum:
Solus enim tristeis hac tempestate Camoenas

Respexit, cum jam celebres, notique poetae
Balneolum Gabiis, Romae conducere furnos
Tentarent: nec foedum alii, nec turpe putarent
Praecones fieri, cum, desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Cleio.
Nam, si Pieria quadrans tibi nullus in umbra
Ostendatur, ames nomen victumque Machaerae,
Et vendas potius, commissa quod auctio vendit
Stantibus: oenophorum, tripodes, armaria, cistas,
Alcyonem Bacchi, Thebas & Terea Fausti.
Hoc satius, quam si dicas sub judice: vidi,
Quod non vidisti. Faciant equites Asiani,
Quanquam & Cappadoces faciant, equitesque Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
Cogetur posthac, nectit quicunque canoris
Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
Hoc agite, o juvenes: circumspicit, & stimulat vos,
Materiamque sibi ducis indulgentia quaerit.
Si qua aliunde putas rerum spectanda tuarum
Praesidia, atque ideo croceae membrana tabellae
Impletur: lignorum aliquid posce ocyus, &, quae

Componis, dona Veneris, Thelesine, marito;
Aut claude, & positos tinea pertunde libellos,
Frange miser calamos, vigilataque praelia dele,
Qui facis in parva sublimia carmina cella,
Ut dignus venias hederis, & imagine macra.
Spes nulla ulterior: didicit jam dives avarus
Tantum admirari, tantum laudare disertos,
Ut pueri Junonis avem. Sed defluit aetas
Et pelagi patiens, & cassidis, atque ligonis.
Taedia tunc subeunt animos, tunc seque, suamque
Terpsichoren odit facunda & nuda senectus.
Accipe tunc arteis, ne quid tibi conferat iste,
Quem colis, & Musarum, & Apollinis aede relicta:
Ipse facit versus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos; &, si dulcedine famae
Succensus recites, Maculonis commodat aedeis;
Haec longe ferrata domus servire jubetur,
In qua sollicitas imitatur janua portas.
Scit dare libertos extrema in parte sedenteis
Ordinis, & magnas comitum disponere voces.
Nemo dabit regum, quanti subsellia constent,
Et quae conducto pendent anabathra tigillo,

Quaeque reportandis posita est orchestra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere sulcos
Ducimus; & littus sterili versamus aratro.
Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali: tenet insanabile multos
Scribendi cacoethes, & aegro in corde senescit.
Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta:
Hunc, qualem nequeo monstrare, & sentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus sylvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumve potest contingere moesta
Paupertas, atque aeris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, cum dicit Horatius: Heuohe!
Quis locus ingenio: nisi cum se carmine solo
Vexant, & Dominis Cyrrhae, Nysaeque feruntur
Pectora vestra, duas non admittentia curas?
Magnae mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitae, currus, & equos, faciesque deorum,
Adspicere, & qualis Rutulum confundat Erinnys.

Nam,

Nam, si Virgilio puer & tolerabile deesset
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri:
Surda nihil gemeret grave buccina. Poscimus, ut sit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cujus & alveolos, & laenam pignerat Atreus.
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:
Quintillae quod donet, habet, nec defuit illi,
Unde emeret multa pascendum carne leonem
Jam domitum: constat leviori bellua sumtu
Nimirum, & capiunt plus intestina poetae.
Contentus fama jaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Serrano, tenuique Saleio
Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantum est?
Curritur ad vocem jucundam, & carmen amicae
Thebaidos, laetam cum fecit Statius Urbem,
Promisitque diem. Tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi
Auditur: sed, cum fregit subsellia versu,
Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.
Ille & militiae multis largitur honorem,
Semestri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit histrio; tu Camerinos,

Et Baream, tu nobilium magna atria curas!
Praefectos Pelopeja facit, Philomela tribunos.
Haud tamen invideas vati, quem pulpita pascunt.
Quis tibi Maecenas? quis nunc erit aut Proculejus,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio precium: tunc utile multis
Pallere, & vinum toto nescire decembri.
Vester porro labor foecundior, historiarum
Scriptores; petit hic plus temporis, atque olei plus:
Namque oblita modi millesima pagina surgit
Omnibus, & crescit multa damnosa papyro,
Sic ingens rerum numerus jubet, atque operum lex.
Quae tamen inde seges? terrae quis fructus apertae?
Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignavum, quod lecto gaudet & umbra.
Dic igitur, quid caussidicis civilia praestent
Officia, & magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant: sed tunc, cum creditor audit,
Praecipue, vel si tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen,
Tunc immensa cavi spirant mendacia folles,
Conspuiturque sinus. Veram deprendere messem

Si libet: hinc centum patrimonia caussidicorum,
Parte alia solum russati pone Lacernae.
Consedere duces: surgis tu pallidus Ajax
Dicturus dubia pro libertate, bubulco
Judice; rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso
Figantur virides, scalarum gloria, palmae.
Quod vocis precium? siccus petasunculus, & vas
Pelamydum: aut veteres Maurorum epimenia, bulbi:
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenae.
Si quater egisti, si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes ex foedere pragmaticorum.
Aemilio dabitur, quantum licet, & melius nos
Egimus: hujus enim stat currus aeneus, alti
Quadrijuges in vestibulis, atque ipse feroci
Bellatore sedens curvatum hastile minatur
Eminus, & statua meditatur praelia lusca.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit: exitus hic est
Tongilli, magno cum rhinocerote lavari
Qui solet, & vexat lutulenta balnea turba,
Perque forum juvenes longo premit assere Medos
Emturus pueros, argentum, murrhina, villas.
Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo.

Et tamen eſt illis hoc utile: purpura vendit
Cauſſidicum, vendunt amethyſtina: convenit illis
Et ſtrepitu, & facie majoris vivere cenſus.
Sed finem impenſae non ſervat prodiga Roma.
Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, niſi fulſerit annulus ingens.
Reſpicit haec primum, qui litigat, an tibi ſervi
Octo, decem comites, an poſt te ſella, togati
Ante pedes? ideo conducta Paullus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris, quam Gallus agebat,
Quam Baſilus. RARA in tenui facundia panno.
Quando licet Baſilo flentem producere matrem?
Quis bene dicentem Baſilum ferat? accipiat te
Gallia, vel potius nutricula cauſſidicorum
Africa, ſi placuit mercedem ponere linguae.
Declamare doces, o ferrea pectora Vetti;
Cum perimit ſaevos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam quaecunque ſedens modo legerat, haec eadem ſtans
Perferet, atque eadem cantabit verſibus iiſdem.
Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.
Quis color, & quod ſit cauſſae genus, atque ubi ſumma

Quaeſtio, quae veniant diverſae forte ſagittae,
Noſſe velint omnes, mercedem ſolvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim ſcio? culpa docentis
Scilicet arguitur, quod laeva in parte mamillae
Nil ſalit Arcadico juveni, cujus mihi ſexta
Quaque die miſerum dirus caput Hannibal implet.
Quidquid id eſt, de quo deliberat, an petat Urbem
A Cannis, an poſt nimbos, & fulmina cautus
Circumagat madidas a tempeſtate cohorteis.
Quantum vis ſtipulare, & protinus accipe, quod do,
Ut totiens illum pater audiat. Haec alii ſex,
Vel plures uno conclamant ore ſophiſtae,
Et veras agitant liteis, raptore relicto,
Fuſa venena ſilent, malus ingratuſque maritus,
Et quae jam veteres ſanant mortaria coecos.
Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra movebunt
Conſilia, & vitae diverſum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica deſcendit ab umbra,
Summula ne pereat, qua vilis teſſera venit
Frumenti; quippe haec merces lautiſſima. Tenta,
Chryſogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem ſcindens Theodori.

Balnea ſexcentis, & pluris porticus, in qua
Geſtetur dominus, quoties pluit; anne ſerenum
Exſpectet, ſpargatque luto jumenta recenti?
Heic potius: namque heic mundae nitet ungula mulae.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat coenatio ſolem.
Quanticunque domus, veniet, qui fercula docte
Componat; veniet, qui pulmentaria condit.
Hos inter ſumtus ſeſtertia Quintiliano,
Ut multum, duo ſufficient: res nulla minoris
Conſtabit patri, quam filius; unde igitur tot
Quintilianus habet ſaltus? exempla novorum
Fatorum tranſi: felix, & pulcer, & acer:
Felix, & ſapiens, & nobilis, & generoſus
Adpoſitam nigrae lunam ſubtexit alutae:
Felix, orator quoque maximus, & jaculator.
Et ſi perfrixit, cantat bene; diſtat enim, quae
Sidera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc a matre rubentem.
Si fortuna volet, fies de rhetore conſul;
Si volet haec eadem, fies de conſule rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud, quam

Sidus, & occulti miranda potentia fati?
Servis regna dabunt, captivis fata triumphum.
Felix ille tamen corvo quoque rarior albo.
Poenituit multos vanae, ſteriliſque cathedrae,
Sicut Thraſymachi probat exitus, atque Secundi
Carrinatis; & hunc inopem vidiſtis Athenae,
Nil praeter gelidas auſae conferre cicutas.
DI majorum umbris tenuem, & ſine pondere terram,
Spiranteiſque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui praeceptorem ſancte voluere parentis
Eſſe loco. Metuens virgae jam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus: & cui non tunc
Eliceret riſum citharoedi cauda magiſtri?
Sed Rufum, atque alios caedit ſua quaeque juventus.
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Celadi, doctique Palaemonis adfert,
Quantum grammaticus meruit labor? & tamen ex hoc,
Quodcunque eſt (minus eſt autem, quam rhetoris aera)
Diſcipuli cuſtos praemordet Acoenonaetus,
Et, qui diſpenſat, frangit ſibi. Cede Palaemon,
Et patere inde aliquid decreſcere: non aliter, quam
Inſtitor hibernae tegetis, niveique cadurci:

Dum modo non pereat, mediae quod noctis ab hora
Sedisti, qua nemo faber, qua nemo sederet,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dum modo non pereat totidem olfecisse lucernas,
Quot stabant pueri, cum totus decolor esset
Flaccus, & haereret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quae cognitione tribuni
Non egeat. Sed vos saevas imponite leges,
Ut praeceptori verborum regula constet,
Ut legat historias, auctores noverit omneis,
Tanquam ungueis, digitosque suos, ut forte rogatus
Dum petit aut thermas, aut Phoebi balnea, dicat
Nutricem Anchisae: nomen, patriamque novercae
Archemori: dicat, quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas?
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut si quis cera vultum facit: exigite, ut sit
Et pater ipsius coetus, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus. Non est leve tot puerorum
Observare manus, oculosque in fine trementeis.
Haec, inquit, cura, sed cum se verterit annus,
Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

SATYRA VIII.

Stemmata quid faciunt, quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Majorum, & stanteis in curribus Aemilianos,
Et Curios jam dimidios, humerosque minorem
Corvinum, & Galbam auriculis nasoque carentem?
Quis fructus generis tabula jactare capaci
Corvinum, posthac multa contingere virga
Fumosos equitum cum dictatore magistros,
Si coram Lepidis male vivitur? effigies quo
Tot bellatorum, si luditur alea pernox
Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa duces, & castra movebant?
Cur Allobrogicis, & magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius Lare, si cupidus, si
Vanus, & Euganea quantumvis mollior agna:
Si tenerum attritus Catinensi pumice lumbum
Squalenteis traducit avos, emtorque veneni
Frangenda miseram funestat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique cerae

Atria, NOBILITAS sola est atque unica virtus.
Paullus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto:
Hos ante effigies majorum pone tuorum:
Praecedant ipsas illi te consule virgas:
Prima mihi debes animi bona; sanctus haberi,
Justitiaeque tenax factis dictisque mereris,
Agnosco procerem; salve Getulice, seu tu
Silanus, quocunque alio de sanguine rarus,
Civis, & egregius patriae contingis ovanti.
Exclamare libet, populus quod clamat, Osiri
Invento; quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & praeclaro nomine tantum
Insignis? nanum cujusdam, Atlanta vocamus:
Aethiopem, cycnum: parvam extortamque puellam,
Europen: canibus pigris scabieque vetusta
Laevibus, & siccae lambentibus ora lucernae,
Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est,
Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis,
Et metues, ne tu sis Creticus, aut Camerinus.

His ego quem monui? tecum est mihi sermo, Rubelli
Plaute; tumes alto Drusorum stemmate, tanquam
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,

Ut te conciperet, quae ſanguine fulget Juli;
Non quae ventoſo conducta ſub aggere texit.
Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima noſtri,
Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis:
Aſt ego Cecropides. Vivas, & originis hujus
Gaudia longa feras: tamen ima plebe Quiritem
Facundum invenies; ſolet hic defendere cauſſas
Nobilis indocti; veniet de plebe togata,
Qui juris nodos, & legum aenigmata ſolvat.
Hic petit Euphraten juvenis, domitique Batavi
Cuſtodes aquilas, armis induſtrius: at tu
Nil, niſi Cecropides, truncoque ſimillimus Hermae.
Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quam quod
Illi marmoreum caput eſt, tua vivit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generoſa putet, niſi fortia? nempe volucrem
Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
Fervet, & exſultat rauco victoria Circo.
Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cujus
Clara fuga ante alios, & primus in aequore pulvis;
Sed venale pecus Corythae, poſteritas &
Hirpini, ſi rara jugo victoria ſedit.

Nil ibi majorum respectus, gratia nulla
Umbrarum, dominos preciis mutare jubentur
Exiguis, trito ducunt epirhedia collo
Segnipedes, dignique molam versare Nepotis.
Ergo, ut miremur te, non tua; primum aliquid da,
Quod possim titulis incidere praeter honores,
Quos illis damus, & dedimus, quibus omnia debes.
Haec satis ad juvenem, quem nobis fama superbum
Tradit, & inflatum, plenumque Nerone propinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illa
Fortuna, sed te censeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futurae
Laudis agas. MISERUM est aliorum incumbere famae,
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer; ambiguae si quando citabere testis
Incertaeque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, & admoto dictet perjuria tauro,
SUMMUM crede nefas animam praeferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere caussas.
Dignus morte perit, coenet licet ostrea centum

Gaurana, & Cosmi toto mergatur aeno.
Exspectata diu tandem provincia cum te
Rectorem accipiet, pone irae fraena, modumque,
Pone & avaritiae: miserere inopum sociorum.
Ossa vides regum vacuis exsucta medullis.
Respice, quid moneant leges, quid curia mandet,
Praemia quanta bonos maneant, quam fulmine justo
Et Capito, & Numitor ruerint, damnante senatu,
Peiratae Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Cum Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?
Praeconem Chaerippe tuis circumspice pannis,
Jamque tace. Furor est post omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim, neque vulnus erat par
Damnorum, sociis florentibus, & modo victis.
Plena domus tunc omnis, & ingens stabat acervus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis
Pheidiacum vivebat ebur, necnon Polycleti
Multus ubique labor: rarae sine Mentore mensae.
Inde Dolabella est, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres; referebant navibus altis
Occulta spolia, & plureis de pace triumphos.

Cum fuerit, clara Lateranus luce flagellum
Sumet, & occurſum nunquam trepidabit amici
Jam ſenis, ac virga prior annuet, atque maniplos
Solvet, & infundet jumentis hordea laſſis.
Interea, dum lanatas, torvumque juvencum
More Numae caedit Jovis ante altaria, jurat
Solam Eponam & facies olida ad praeſepia pictas.
Sed cum pervigiles placet inſtaurare popinas;
Obvius aſſiduo Syrophoenix udus amomo
Currit, Idumaeae Syrophoenix incola portae,
Hoſpitis affectu dominum, regemque ſalutat,
Et cum venali Cyane ſuccincta lagena.
Defenſor culpae dicet mihi, fecimus & nos
Haec juvenes. Eſto; deſiſti nempe, nec ultra
Foviſti errorem. Breve ſit, quod turpiter audes.
Quaedam cum prima reſecentur crimina barba,
Indulge veniam pueris. Lateranus ad illos
Thermarum calices, inſcriptaque lintea vadit,
Maturus bello, Armeniae Syriaeque tuendis
Amnibus, & Rheno, atque Iſtro praeſtare Neronem
Securum valet haec aetas. Mitte oſtia, Caeſar,
Mitte: ſed in magna legatum quaere popina.

In-

Invenies aliquo cum percuſſore jacentem,
Permiſtum nautis, & furibus, ac fugitivis,
Inter carnifices, & fabros ſandapilarum,
Et reſupinati ceſſantia tympana Galli:
Aequa ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec menſa remotior ulli.
Quid facias talem ſortitus, Pontice, ſervum?
Nempe in Lucanos, aut Tuſca ergaſtula mittas,
At vos Trojugenae vobis ignoſcitis, & quae
Turpia cerdoni, Voleſos, Brutumque decebunt.
Quid, ſi nunquam adeo foedis, adeoque pudendis
Utimur exemplis, ut non pejora ſuperſint?
Conſumtis opibus vocem, Damaſippe, locaſti
Sipario, clamoſum ageres ut Phaſma Catulli.
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Judice me, dignus vera cruce; nec tamen ipſi
Ignoſcas populo: populi frons durior hujus,
Qui ſedet, & ſpectat triſcurria patriciorum:
Planipedes audit Fabios, ridere poteſt qui
Mamercorum alapas. Quanti ſua funera vendant,
Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant Celſi Praetoris vendere ludis.

Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone:
Quid ſatius? mortem ſic quiſquam exhorruit: ut ſit
Zelotypus Thymeles, ſtupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharoedo principe mimus
Nobilis. Haec ultra, quid erit niſi ludus? & illic
Dedecus urbis habes; nec mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce ſupina,
(Damnat enim taleis habitus; ſed damnat, & odit)
Nec galea faciem abſcondit; movet ecce tridentem,
Poſtquam librata pendentia retia dextra
Nequidquam effudit, nudum ad ſpectacula vultum
Erigit, & tota fugit agnoſcendus arena.
Credamus tunicae, de faucibus aurea cum ſe
Porrigat, & longo jactetur ſpira galero.
Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere, cum Graccho juſſus pugnare ſecutor.
Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam praeferre Neroni;
Cujus ſupplicio non debuit una parari
Simia, nec ſerpens unus, nec culeus unus?
Par Agamemnonidae crimen: ſed cauſſa facit rem
Diſſimilem; quippe ille Deis auctoribus ultor

Patris erat caeſi media inter pocula: ſed nec
Electrae jugulo ſe polluit, aut Spartani
Sanguine conjugii, nullis aconita propinquis
Miſcuit, in ſcena nunquam cantavit Oreſtes,
Troica non ſcripſit. Quid enim Virginius armis
Debuit ulciſci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam ſaeva, crudaque tyrannide fecit?
Haec opera, atque hae ſunt generoſi principis artes,
Gaudentis foedo peregrina ad pulpita cantu
Proſtitui, Grajaeque apium meruiſſe coronae.
Majorum effigies habeant inſignia vocis,
Ante pedes Domitl longum tu pone Thyeſtae
Syrma, vel Antigonae, ſeu perſonam Menalippes,
Et de marmoreo citharam ſuſpende coloſſo.
Quid, Catilina, tuis natalibus, atque Cethegi
Inveniet quiſquam ſublimius? arma tamen vos
Nocturua, & flammas domibus, templiſque paraſtis,
Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores,
Auſi, quod liceat tunica punire moleſta.
Sed vigilat conſul, vexillaque veſtra coërcet.
Hic novus Arpinas, ignobilis, & modo Romae
Municipalis eques galeatum ponit ubique

Praesidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis, & tituli; quantum non Leucade, quantum
Thessaliae campis Octavius abstulit udo
Caedibus assiduis gladio; sed Roma parentem,
Roma patrem patriae Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes alieno lassus aratro,
Nodosam post haec frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret castra dolabra:
Hic tamen & Cimbros, & summa pericula rerum
Excipit, & solus trepidantem protegit Urbem.
Atque ideo, postquam ad Cimbros, stragemque volabant,
Qui nunquam attigerant majora cadavera, corvi,
Nobilis ornatur lauro collega secunda.
Plebejae Deciorum animae, plebeja fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen, & pro
Omnibus auxiliis, atque omni pube Latina
Sufficiunt DIs infernis, Terraeqne parenti.
Pluris enim Decii, quam quae servantur ab illis.
Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,

Et fasceis meruit regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exsulibus juvenes ipsius consulis, & quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mucius, & quae
Imperii fineis Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad patres produxit crimina servus
Matronis lugendus: at illos verbera justis
Afficiunt poenis, & legum prima securis.
Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Aeacidae similis, Vulcaniaque arma capessas,
Quam te Thersitae similem producat Achilles.
Et tamen, ut longe repetas longeque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Majorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

SATYRA IX.

Scire velim, quare toties mihi, Naevole, tristis
Occurras fronte obducta, ceu Marsya victus.

Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.
Non erat hac facie miserabilior Creperejus
Pollio, qui triplicem usuram praestare paratus
Circuit, & fatuos non invenit. Unde repente
Tot rugae? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente facetus:
Et salibus vehemens intra pomeria natis.
Omnia nunc contra: vultus gravis, horrida siccae
Silva comae, nullus tota nitor in cute, qualem
Bruttia praestabat calidi tibi fascia visci.
Sed fruticante pilo neglecta, & squalida crura.
Quid macies aegri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in aegro
Corpore, deprendas & gaudia: sumit utrumque
Inde habitum facies; igitur flexisse videris
Propositum, & vitae contrarius ire priori.
Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis, & Ganymedem,
Pacis, & advectae secreta palatia Matris,
Et Cererem (nam quo non prostat foemina templo?)

Notior Aufidio moechus ſcelerare ſolebas,
Quodque taces, ipſos etiam inclinare maritos.
Utile & hoc multis vitae genus: at mihi nullum
Inde operae precium. Pingueis aliquando lacernas,
Munimenta togae, duri, craſſique coloris,
Et male percuſſas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum, venaeque ſecundae.
Fata regunt homines: fatum eſt & partibus illis,
Quas ſinus abſcondit. Nam, ſi tibi ſidera ceſſant,
Nil faciet longi menſura incognita nervi,
Quamvis te nudum ſpumanti Virro labello
Viderit, & blandae aſſidue denſaeque tabellae
Sollicitent, αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίναιδος.
Quod tamen ulterius monſtrum, quam mollis avarus?
Haec tribui, deinde illa dedi, mox plura tuliſti.
Computat, ac cevet; ponatur calculus, adſint
Cum tabula pueri. Numera ſeſtertia quinque
Omnibus in rebus; numerentur deinde labores.
An facile & pronum eſt agere intra viſcera penem
Legitimum, atque illic heſternae occurrere coenae?
Servus erit minus ille miſer, qui foderit agrum,
Quam dominum, ſed tu ſane tenerum & puerum te,

Et pulcrum, & dignum cyatho, coeloque putabas.
Vos humili adseculae, vos indulgebitis unquam
Cultori, jam nec morbo donare parati?
En, cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Incipit: & strata positus, longaque cathedra
Munera foemineis tractas secreta Kalendis.
Dic passer, cui tot monteis, tot praedia servas
Apula, tot milvos intra tua pascua lassos?
Te Trifolinus ager foecundis vitibus implet,
Suspectumque jugum Cumis, & Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia musto?
Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
Jugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans
Cum matre, & casulis, & conlusore catello
Cymbala pulsantis legatus fiet amici?
Improbus es, cum poscis, ait; sed pensio clamat,
Posce: sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam sollers evasit Ulysses.
Alter emendus erit: namque hic non sufficit: ambo
Pascendi. Quid agam bruma spirante? quid, oro,
Quid dicam scapulis puerorum Aquilone Decembri,

Et pedibus? durate, atque exſpectate cicadas?
Verum, ut diſſimules, ut mittas cetera, quanto
Metiris precio, quod, ni tibi deditus eſſem
Devotuſque cliens, uxor tua virgo maneret?
Scis certe, quibus iſta modis, quam ſaepe rogaris,
Et quae pollicitus. Fugientem ſaepe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, & jam
Signabat, tota vix hoc ego nocte redemi,
Te plorante foris. Teſtis mihi lectulus, & tu,
Ad quem pervenit lecti ſonus, & dominae vox.
Inſtabile, ac dirimi coeptum, & jam paene ſolutum
Conjugium in multis domibus ſervavit adulter!
Quo te circumagas? quae prima, aut ultima ponas?
Nullum ergo meritum eſt, ingrate ac perfide, nullum,
Quod tibi filiolus, vel filia naſcitur ex me?
Tollis enim, & libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri. Foribus ſuſpende coronas,
Jam pater es: dedimus, quod ſamae opponere poſſis:
Jura parentis habes, propter me ſcriberis haeres,
Legatum omne capis, nec non & dulce caducum.
Commoda praeterea jungentur multa caducis,
Si numerum, ſi treis implevero; juſta doloris,

Naevole, caussa tui. Contra tamen ille quid adfert ?
Negligit, atque alium bipedem sibi quaerit asellum.
Haec soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.
Nam res mortifera est inimicus pumice laevis.
Qui modo secretum commiserat, ardet, & odit,
Tanquam prodiderim, quidquid scio; sumere ferrum,
Fuste aperire caput, candelam apponere valvis
Non dubitat. Nec contemnas, aut despicias, quod
His opibus nunquam cara est annona veneni.
Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
O Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
Esse putas? servi ut taceant: jumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora. Claude fenestras,
Vela tegant rimas, junge ostia, tollite lumen
E medio, taceant omnes, prope nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet, audiet, & quae
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores. Quod enim dubitant componere crimen
In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
Baltea? nec deerit, qui te per compita quaerat

Nolentem, & miseram vinosus inebriet aurem.
Illos ergo roges, quidquid paullo ante petebas
A nobis; taceant illi: sed prodere malunt
Arcanum, quam subrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Saufeja bibebat.
Vivendum recte est, cum propter plurima, tunc his
Praecipue caussis, ut linguas mancipiorum
Contemnas. Nam LINGUA mali pars pessima servi.
Deterior tamen hic, qui liber non erit illis,
Quorum animas & farre suo custodit, & aere.
Iccirco ut possim linguam contemnere servi,
Utile consilium modo, sed commune, dedisti:
Nunc mihi quid suades post damnum temporis, & spes
Deceptas? Festinat enim decurrere velox
Flosculus angustae, miseraeque brevissima vitae
Portio: dum bibimus, dum serta, unguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.
Ne trepida: nunquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus & salvis his collibus, undique ad illos
Convenient & carpentis, & navibus omnes,
Qui digito scalpunt uno caput. Altera major
Spes superest: tu tantum erucis imprime dentem.

Haec exempla para felicibus: at mea Clotho
Et Lacheſis gaudent, ſi paſcitur inguine venter.
O parvi noſtrique Lares, quos thure minuto,
Aut farre, & tenui ſoleo exorare corona,
Quando ego figam aliquid, quo ſit mihi tuta ſenectus
A tegete & baculo? viginti millia foenus
Pignoribus poſitis, argenti vaſcula puri,
Sed quae Fabricius cenſor notet; & duo fortes
De grege Moeſorum, qui me cervice locata
Securum jubeant clamoſo inſiſtere Circo.
Sit mihi praeterea curvus caelator, & alter,
Qui multas facies fingit cito: ſufficiunt haec,
Quando ego pauper ero; votum miſerabile, nec ſpes
His ſaltem. Nam, cum pro me Fortuna rogatur,
Adfixit ceras illa de nave petitas,
Quae Siculos cantus effugit remige ſurdo.

SATYRA X.

Omnibus in terris, quae ſunt a Gadibus uſque
Auroram, & Gangem, PAUCI dignoſcere poſſunt

Vera bona, atque illis multum diverſa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatus non poeniteat, votique peracti?
Evertere domos totas optantibus ipſis
DI faciles; nocitura toga, nocitura petuntur
Militia; torrens dicendi copia multis,
Et ſua mortifera eſt facundia; viribus ille
Confiſus periit, admirandiſque lacertis.
Sed plureis nimia congeſta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exſuperans patrimonia cenſus,
Quanto delphinis balaena Britannica major.
Temporibus diris igitur, juſſuque Neronis
Longinum, & magnos Senecae praedivitis hortos
Clauſit, & egregias Lateranorum obſidet aedeis
Tota cohors: rarus venit in coenacula miles.
Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus gladium contumque timebis,
Et motae ad Lunam trepidabis arundinis umbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.
PRIMA fere vota, & cunctis notiſſima templis
Divitiae, creſcant ut opes, ut maxima toto

Nostra sit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time, cum pocula sumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
Jamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
Ridebat, quoties de limine moverat unum,
Protuleratque pedem; flebat contrarius auctor?
Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quanquam non esset urbibus illis
Praetexta, & trabeae, fasces, lectica, tribunal.
Quid, si vidisset praetorem curribus altis
Exstantem, & medio sublimem in pulvere Circi
In tunica Jovis, & pictae Sarrana ferentem
Ex humeris aulaea togae, magnaeque coronae
Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
Quippe tenet sudans hanc publicus, & sibi Consul
Ne placeat, curru servus portatur eodem.
Da nunc & volucrem, sceptro quae surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc praecedentia longi
Agminis officia, & niveos ad fraena Quirites,
Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.

Tum quoque materiam risus invenit ad omneis
Occursus hominum; cujus pudentia monstrat,
SUMMOS posse viros, & magna exempla daturos
Vervecum in patria, crassoque sub aere nasci.
Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi;
Interdum & lacrymas, cum Fortunae ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet unguem.
Ergo supervacua, aut perniciosa petuntur,
Propter quae fas est genua incerare Deorum.

Quosdam praecipitat subjecta potentia magnae
Invidiae, mergit longa, atque insignis honorum
Pagina, descendunt statuae restemque sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Caedit, & immeritis franguntur crura caballis.
Jam strident ignes, jam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens
Sejanus: deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellae,
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum,
Cretatumque bovem: Sejanus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes. Quae labra? quis illi
Vultus erat? nunquam, si quid mihi credis, amavi

Hunc hominem. Sed quo cecidit ſub crimine? quiſnam
Delator? quibus indicibus? quo teſte probavit?
Nil horum: verboſa & grandis epiſtola venit
A Capreis: bene habet; nil plus interrogo. Sed quid
Turba Remi? Sequitur fortunam, ut ſemper, & odit
Damnatos; idem populus, ſi Nurtia Tuſco
Faviſſet, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis, hac ipſa Sejanum diceret hora
Auguſtum. Jam pridem, ex quo ſuffragia nulli
Vendimus, effudit curas; nam, qui dabat olim
Imperium, faſceis, legiones, omnia; nunc ſe
Continet, atque duas tantum res anxius optat,
Panem & Circenſeis. Perituros audio multos.
Nil dubium: magna eſt fornacula: pallidulus mI
Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.
Quam timeo, victus ne poenas exigat Ajax,
Ut male defenſus! curramus praecipites, &,
Dum jacet in ripa, calcemus Caeſaris hoſtem.
Sed videant ſervi, ne quis neget, & pavidum in jus
Cervice obſtricta dominum trahat. Hi ſermones
Tunc de Sejano, ſecreta haec murmura vulgi.
Viſne ſalutari ſicut Sejanus, habere

Tan-

Tantundem, atque illi ſummas donare curuleis?
Illum exercitibus praeponere? tutor haberi
Principis Auguſta Caprearum in rupe ſedentis
Cum grege Chaldaeo? Vis certe pila, cohorteis,
Egregios equites, & caſtra domeſtica? quid ni
Haec cupias? &, qui nolunt occidere quenquam,
Poſſe volunt. Sed quae praeclara, & proſpera tanti,
Ut rebus laetis par ſit menſura malorum?
Hujus, qui trahitur, praetextam ſumere mavis:
An Fidenarum, Gabiorumque eſſe poteſtas,
Et de menſura jus dicere, vaſa minora
Frangere pannoſus vacuis Aedilis Ulubris?
Ergo quid optandum foret, ignoraſſe fateris
Sejanum. Nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poſcebat opes: numeroſa parabat
Excelſae turris tabulata, unde altior eſſet
Caſus, & impulſae praeceps immane ruinae.
Quid Craſſos, quid Pompejos evertit? & illum,
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnaque Numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris ſine caede, & vulnere pauci

Descendunt reges, & sicca morte tyranni.

Eloquium, aut famam Demosthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, & totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc uno partam colit asse Minervam,
Quem sequitur custos angustae vernula capsae.
Eloquio sed uterque periit orator: utrunque
Largus, & exundans letho dedit ingenii fons.
Ingenio manus est, & cervix caesa: nec unquam
Sanguine caussidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam me consule Romam.
Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
Quam te conspicuae divina Philippica famae,
Volveris a prima quae proxima. Saevus & illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenae
Torrentem, & pleni moderantem fraena theatri,
Dis ille adversis genitus, fatoque sinistro,
Quem pater ardentis massae fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladiosque parante
Incude, & luteo Vulcano ad rhetora misit.

Bellorum exuviae, truncis affixa tropaeis
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,

Et curtum temone jugum, victaeque triremis
Aplustre, & summo tristis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur: ad hoc se
Romanus, Grajusque, ac Barbarus induperator
Erexit: caussas discriminis, atque laboris
Inde habuit: TANTO major famae sitis est, quam
Virtutis; QUIS enim virtutem amplectitur ipsam,
Praemia si tollas? Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis, tituli que cupido
Haesuri saxis cinerum custodibus: ad quae
Discutienda valent sterilis mala robora ficus:
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
Expende Hannibalem: quot libras in duce summo
Invenies? hic est, quem non capit Africa Mauro
Percussa oceano, Niloque admota tepenti.
Rursus ad Aethiopum populos, altosque elephantos
Additur imperiis Hispania: Pyrenaeum
Transilit; opposuit natura Alpemque nivemque:
Diducit scopulos, & montem rumpit aceto.
Jam tenet Italiam: tamen ultra pergere tendit.
Actum, inquit, nihil est, nisi Poeno milite portas
Frangimus, & media vexillum pono Subura.

O qualis facies, & quali digna tabella,
Cum Gaetula ducem portaret bellua luſcum!
Exitus ergo quis eſt? o gloria: vincitur idem
Nempe, & in exſilium praeceps fugit, atque ibi magnus,
Mirandusque cliens ſedet ad praetoria regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animae, quae res humanas miſcuit olim,
Non gladii, non ſaxa dabunt, nec tela; ſed ille
Cannarum vindex, & tanti ſanguinis ultor
Annulus. I demens, & ſaevas curre per Alpeis,
Ut pueris placeas, & declamatio fias!
Unus Pellaeo juveni non ſufficit orbis:
Aeſtuat infelix anguſto limite mundi,
Ut Gyarae clauſus ſcopulis, parvaque Seripho.
Cum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors ſola fatetur,
Quantula ſint hominum corpuſcula. Creditur olim
Velificatus Athos, & quidquid Graecia mendax
Audet in hiſtoria: conſtratum claſſibus iſdem,
Suppoſitumque rotis ſolidum mare; credimus altos
Defeciſſe amneis, epotaque flumina Medo

Prandente, & madidis cantat quae Softratus alis.
Ille tamen, qualis rediit Salamine relicta,
In corum atque eurum folitus faevire flagellis
Barbarus, Aeolio nunquam hoc in carcere paffos;
Ipfum compedibus qui vinxerat Ennofigaeum?
Mitius id fane, quod non & ftigmate dignum
Credidit; huic quifquam vellet fervire Deorum?
Sed qualis rediit? nempe una nave, cruentis
Fluctibus, ac tarda per denfa cadavera prora.
Has toties optata exegit gloria poenas!
Da fpacium vitae, multos da Jupiter annos!
Hoc recto vultu folum, hoc & pallidus optas.
Sed QUAM continuis & quantis longa fenectus
Plena malis: deformem, & tetrum ante omnia vultum,
Diffimilemque fui, deformem pro cute pellem,
Pendenteifque genas, & taleis adfpice rugas;
Qualeis, umbriferos ubi pandit Tabraca faltus,
In vetula fcalpit jam mater fimia bucca.
Plurima funt juvenum difcrimina: pulcrior ille
Hoc, atque ille alio; multum hic robuftior illo:
Una fenum facies, cum voce trementia membra,
Et jam laeve caput, madidique infantia nafi,

Frangendus misero gingiva panis inermi:
Usque adeo gravis uxori, gnatisque, sibique,
Ut captatori moveat fastidia Cosso.
Non eadem vini, atque cibi torpente palato
Gaudia: nam coitus jam longa oblivio; vel si
Coneris; jacet exiguus cum ramice nervus;
Et, quamvis tota palpetur nocte, jacebit.
Anne aliquid sperare potest haec inguinis aegri
Canities? quid, quod merito suspecta libido est,
Quae Venerem affectat sine viribus? adspice partis
Nunc damnum alterius. Nam quae cantante voluptas,
Sit licet eximius, citharoedo, sive Seleuco,
Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
Concentus? Clamore opus est, ut sentiat auris,
Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
Praeterea minimus gelido jam in corpore sanguis
Febre calet sola; circumsilit agmine facto
Morborum omne genus: quorum si nomina quaeras,
Promtius expediam, quot amaverit Hippia moechos,
Quot Themison aegros autumno occiderit uno,

Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos; quot longa viros exsorbeat uno
Maura die; quot discipulos inclinet Hamillus;
Percurram citius, quot villas possideat nunc,
Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luscis invidet: hujus
Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
Ipse ad conspectum coenae diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
Membrorum damno major dementia, quae nec
Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
Cum quo praeterita coenavit nocte; nec illos,
Quos genuit, quos eduxit. Nam codice saevo
Haeredes vetat esse suos, bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera gnatorum, rogus adspiciendus amatae
Conjugis, & fratris, plenaeque sororibus urnae.
Haec data poena diu viventibus, ut renovata

Semper clade domus multis in luctibus, inque
Perpetuo moerore, & nigra veste senescant.
Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
Exemplum vitae fuit a cornice secundae.
Felix nimirum, qui tot per secula mortem
Distulit, atque suos jam dextra computat annos,
Quique novum toties mustum bibit. Oro, parumper
Attendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, & nimio de stamine, cum vidit acris
Antilochi barbam ardentem: cum quaerit ab omni,
Quisquis adest socius, cur haec in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiserit aevo?
Haec eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troja Priamus venisset ad umbras
Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
Cassandra inciperet, scissaque Polyxena palla:
Si foret exstinctus diverso tempore, quo non
Coeperat audaces Paris aedificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit

Everſa, & flammis Aſiam, ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus poſita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram ſummi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue, & miſerabile collum
Praebet, ab ingrato jam faſtiditus aratro.
Exitus ille utcunque hominis: ſed torva canino
Latravit rictu, quae poſt hunc vixerat, uxor.
Feſtino ad noſtros, & regem tranſeo Ponti,
Et Croeſum, quem vox juſti facunda Solonis
RESPICERE ad longae juſſit ſpacia ultima vitae.
Exſilium, & carcer, Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc cauſſas habuere. Quid illo cive tuliſſet
Natura in terris, quid Roma beatius unquam;
Si circumducto captivorum agmine, & omni
Bellorum pompa, animam exhalaſſet opimam,
Cum de Teutonico vellet deſcendere curru?
Provida Pompejo dederat Campania febreis
Optandas: ſed multae urbes, & publica vota
Vicerunt. Igitur fortuna ipſius & Urbis
Servatum victo caput abſtulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac poena caruit, ceciditque Cethegus

Integer, & jacuit Catilina cadavere toto.
Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater,
Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? pulcra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit; cuperet Rutilae Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilae dare; filius autem
Corporis egregii, miseros trepidosque parentes
Semper habet. RARA est adeo concordia formae,
Atque pudicitiae! sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinos:
Praeterea castum ingenium, vultumque modesto
Sanguine ferventem tribuat natura benigna
Larga manu: (quid enim puero conferre potest plus,
Custode & cura natura potentior omni?)
Non licet esse viros: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipsos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia! nullus ephebum
Deformem saeva castravit in arce tyrannus:
Nec praetextatum rapuit Nero loripedem, nec
Strumosum, atque utero pariter, gippoque tumentem.

I nunc, & juvenis ſpecie laetare tui! quem
Majora exſpectant diſcrimina? fiet adulter
Publicus, & poenas metuet, quaſcunque maritis
Iratis debet: nec erit felicior aſtro
Martis, ut in laqueos nunquam incidat. Exigit autem
Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori
Conceſſit; necat hic ferro, ſecat ille cruentis
Verberibus, quoſdam moechos & mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectae fiet adulter
Matronae: mox cum dederit Servilia nummos,
Fiet & illius, quam non amat: exuet omnem
Corporis ornatum. Quid enim ulla negaverit udis
Inguinibus, ſive eſt haec Oppia, ſive Catulla?
Deterior totos habet illic foemina mores.
Sed caſto quid forma nocet? quid profuit immo
Hippolyto grave propoſitum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe haec, ceu faſtidita, repulſo.
Nec Sthenoboea minus, quam Creſſa excanduit, & ſe
Concuſſere ambae. MULIER ſaeviſſima tunc eſt,
Cum ſtimulos odio pudor admovet; elige quidnam
Suadendum eſſe pudes, cui nubere Caeſaris uxor
Deſtinat. Optimus hic, & formoſiſſimus idem

Gentis patriciae rapitur miser exſtinguendus
Meſſalinae oculis: dudum ſedet illa parato
Flameolo, Tyriuſque palam genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo: veniet cum ſignatoribus auſpex.
Haec tu ſecreta, & paucis commiſſa putabas.
Non, niſi legitime, vult nubere: quid placeat, dic:
Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas:
Si ſcelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
Nota Urbi & populo contingat Principis aureis.
Dedecus ille domus ſciet ultimus: interea tu
Obſequere imperio, ſit tanti vita dierum
Paucorum; quidquid melius, leviuſque putaris,
Praebenda eſt gladio pulcra haec, & candida cervix.
Nil ergo optabunt homines? Si conſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris.
Nam pro jucundis aptiſſima quaeque dabunt DI.
CARIOR eſt illis homo, quam ſibi. Nos animorum
Impulſu, & coeca magnaque cupidine ducti,
Conjugium petimus, partumque uxoris: at illis
Notum, qui pueri, qualiſque futura ſit uxor.

Ut tamen & poſcas aliquid, voveaſque ſacellis
Exta, & candiduli divina tomacula porci:
ORANDUM eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum; mortis terrore carentem:
Qui ſpatium vitae extremum inter munera ponat
Naturae, qui ferre queat quoſcunque labores,
Neſciat iraſci, cupiat nihil, & potiores
Herculis aerumnas credat ſaevoſque labores,
Et Venere, & coenis, & pluma Sardanapali.
Monſtro, quod ipſe tibi poſſis dare. SEMITA certe
Tranquillae per virtutem patet unica vitae.
Nullum numen habes, ſi ſit prudentia, nos te
Nos facimus, Fortuna, Deam, coeloque locamus.

SATYRA XI.

Atticus eximie ſi coenat, lautus habetur:
Si Rutilus, demens. Quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? omnis
Convictus, thermae, ſtationes, omne theatrum
De Rutilo. Nam dum valida, ac juvenilia membra

Sufficiunt galeae, dumque ardens ſanguine fertur;
Non cogente quidem, ſed nec prohibente tribuno
Scripturus leges & regia verba laniſtae.
Multos porro vides, quos ſaepe eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet exſpectare macelli,
Et quibus in ſolo vivendi cauſſa palato eſt.
Egregius coenat, meliuſque miſerrimus horum,
Et cito caſurus jam perlucente ruina.
Interea guſtus elementa per omnia quaerunt,
Nunquam animo preciis obſtantibus: interius ſi
Attendas, MAGIS illa juvant, quae pluris emuntur.
Ergo haud difficile eſt, perituram arceſſere ſummam
Lancibus oppoſitis, vel matris imagine fracta:
Et quadringentis nummis condire guloſum
Fictile, ſic veniunt ad miſcellanea ludi.
Refert ergo, quis haec eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria eſt; in Ventidio laudabile nomen
Sumit, & a cenſu famam trahit. Illum ego jure
Deſpiciam, qui ſcit, quanto ſublimior Atlas
Omnibus in Libya ſit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata diſtet ab arca
Sacculus. E coelo deſcendit γνῶθι σεαυτὸν,

Figendum, & memori tractandum pectore, sive
Conjugium quaeras, vel sacri in parte senatus
Esse velis. Nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se transducebat Ulysses:
Ancipitem; seu tu magno discrimine caussam
Protegere affectas; te consule, dic tibi, quis sis,
Orator vehemens, an Curtius & Matho buccae.
NOSCENDA est mensura sui, spectandaque rebus
In summis, minimisque: etiam cum piscis emetur,
Ne mullum cupias, cum sit tibi gobio tantum
In loculis. Quis enim te deficiente crumena,
Et crescente gula, manet exitus; aere paterno,
Ac rebus mersis in ventrem, foenoris atque
Argenti gravis, & pecorum, agrorumque capacem?
Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.
Non praematuri cineres, nec funus acerbum
Luxuriae; sed morte magis metuenda senectus.
Hi plerunque gradus: conducta pecunia Romae,
Et coram dominis consumitur; inde ubi paullum,
Nescio quid, superest, & pallet foenoris auctor;
Qui vertere solum, Bajas, & ad ostrea currunt.

Cedere namque foro jam non est deterius, quam
Esquilias a ferventi migrare Subura.
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
Moestitia est, caruisse anno Circensibus uno.
Sanguinis in facie non haeret gutta: morantur
Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem.
Experiere hodie, nunquid pulcerrima dictu,
Persice, non praestem vita vel moribus, & re:
Sed laudem siliquas occultus ganeo, pultes
Coram aliis dictem puero; sed in aure, placentas.
Nam cum sis conviva mihi promissus, habebis
Evandrum, venies Tirinthius, aut minor illo
Hospes, & ipse tamen contingens sanguine coelum:
Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hoedulus, & toto grege mollior, inscius herbae,
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet, quam sanguinis; & montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia praeterea, tortoque calentia foeno
Ova adsunt ipsis cum matribus, & servatae

Parte

Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvae:
Signinum Syriumque pirum, de corbibus Isdem
Aemula Picenis, & odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
Autumnum, & crudi posuere pericula succi.
Haec olim nostri jam luxuriosa senatus
Coena fuit. Curius, parvo quae legerat horto,
Ipse focis brevibus ponebat oluscula: quae nunc
Squalidus in magna fastidit compede fossor,
Qui meminit, calidae sapiat quid vulva popinae.
Sicci terga suis, rara pendentia crate,
Moris erat quondam festis servare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente nova, si quam dabat hostia, carne.
Cognatorum aliquis titulo ter Consulis, atque
Castrorum imperiis, & Dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Cum tremerent autem Fabios, durumque Catonem,
Et Scauros, & Fabricios, postremo severos
Censoris mores etiam collega timeret:
Nemo inter curas, & seria duxit habendum,

Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
Clarum Trojugenis factura, ac nobile fulcrum:
Sed nudo latere, & parvis frons aerea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli,
Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
Tunc rudis, & Grajas mirari nescius arteis,
Urbibus eversis praedarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, caelataque cassis
Romuleae simulacra ferae mansuescere jussae
Imperii fato, geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo venientis, & hasta,
Pendentisque Dei perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino
Omnia tunc: quibus invideas, si lividulus sis.
Templorum quoque majestas praesentior, & vox
Nocte fere media, mediamque audita per Urbem
Litore ab Oceani Gallis venientibus, & Dis
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latiis curam praestare solebat

Fictilis, & nullo violatus Jupiter auro.
Illa domi natas, noſtraque ex arbore menſas
Tempora viderunt: hoc lignum ſtabat ad uſus,
Annoſam ſi forte nucem dejecerat Eurus.
At nunc divitibus coenandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama ſapit: putere videntur
Unguenta, atque roſae; latos niſi ſuſtinet orbeis
Grande ebur, & magno ſublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obſcurior Indus,
Et quos depoſuit Nabathaeo bellua ſaltu,
Jam nimios, capitique graveis. Hinc ſurgit orexis,
Hinc ſtomacho vires: nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo ſuperbum
Convivam caveo, qui me ſibi comparat, & res
Deſpicit exiguas. Adeo nulla uncia nobis
Eſt eboris, nec teſſellae, nec calculus ex hac
Materia: quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea: non tamen his ulla unquam obſonia fiunt
Rancidula, aut ideo pejor gallina ſecatur.
Sed nec ſtructor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Trypheri doctoris, apud quem

Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicae volucres, & phoenicopterus ingens,
Et Gaetulus oryx, hebeti lautiſſima ferro
Caeditur, & tota ſonat ulmea coena Subura.
Nec fruſtum capreae ſubducere, nec latus Afrae
Novit avis noſter tirunculus, ac rudis omni
Tempore, & exiguae furtis imbutus ofellae.
Plebejos calices & paucis aſſibus emtos
Porriget incultus puer, atque a frigore tutus;
Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus
Quiſquam erit in magno: cum poſces, poſce Latine.
Idem habitus cunctis, tonſi, rectique capilli,
Atque hodie tantum propter convivia pexi.
Paſtoris duri eſt hic filius: ille bubulci
Suſpirat longo non viſam tempore matrem,
Et caſulam, & notos triſtis deſiderat hoedos.
Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris,
Qualeis eſſe decet, quos ardens purpura veſtit;
Nec pugillareis defert in balnea raucus
Teſticulos, nec vellendas jam praebuit alas,
Craſſa nec oppoſito pavidus tegit inguina gutto:
Hic tibi vina dabit, diffuſa in montibus illis,

A quibus ipſe venit, quorum ſub vertice luſit:
Namque una, atque eadem eſt vini patria, atque
miniſtri.
Forſitan exſpectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plauſuque probatae
Ad terram tremulo deſcendant clune puellae;
Irritamentum Veneris languentis, & acres
Divitis urticae: major tamen iſta voluptas
Alterius ſexus: magis ille extenditur, & mox
Auribus, atque oculis concepta urina movetur.
Non capit has nugas humilis domus: audiat ille
Teſtarum crepitus cum verbis, nudum olido ſtans
Fornice mancipium quibus abſtinet, ille fruatur
Vocibus obſcoenis, omnique libidinis arte,
Qui Lacedaemonium pytiſmate lubricat orbem:
Namque ibi fortunae veniam damus. Alea turpis,
Turpe & adulterium mediocribus: haec eadem illi
Omnia cum faciant, hilares, nitidique vocantur.
Noſtra dabunt alios hodie convivia ludos:
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert, tales verſus qua voce legantur?

Sed nunc dilatis averte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam cessare diem; non foenoris ulla
Mentio, nec, prima si luce egressa, reverti
Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor,
Humida suspectis referens multicia rugis,
Vexatasque comas, & vultum, auremque calentem.
Protinus ante meum, quidquid dolet, exue limen:
Pone domum, & servos, & quidquid frangitur illis,
Aut perit: ingratos ante omnia pone sodaleis.
Interea Megalesiacae spectacula mappae,
Idaeum sollenne colunt, similisque triumpho
Praeda caballorum Praetor sedet, ac, mihi pace
Immensae nimiaeque licet si dicere plebis,
Totam hodie Romam circus capit, & fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
Nam, si deficeret, moestam, attonitamque videres
Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
Consulibus. Spectent juvenes, quos clamor, & audax
Sponsio, quos cultae decet assedisse puellae:
Spectent hoc nuptae juxta recubante marito,
Quod pudeat narrasse aliquem praesentibus ipsis:

Noſtra bibat vernum contracta cuticula ſolem,
Effugiatque togam. Jam nunc in balnea, ſalva
Fronte, licet vadas, quanquam ſolida hora ſuperſit
Ad ſextam; facere hoc non poſſis quinque diebus
Continuis: quia ſunt talis quoque taedia vitae
Magna. VOLUPTATES commendat rarior uſus.

SATYRA XII.

Natali, Corvine, die mihi dulcior haec lux,
Qua feſtas promiſſa Deis animalia ceſpes
Exſpectat: niveam Reginae caedimus agnam.
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem,
Tarpejo ſervata Jovi, frontemque coruſcat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus, & arae,
Spargenduſque mero, quem jam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat naſcenti robora cornu.
Si res ampla domi, ſimiliſque adfectibus eſſet,
Pinguior Hiſpulla traheretur taurus, & ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba;

Laeta ſed oſtendens Clitumni paſcua ſanguis
Iret, & a grandi cervix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc; horrendaque paſſi
Nuper, & incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam praeter pelagi caſus, & fulguris ictum
Evaſi, denſae coelum abſcondere tenebrae
Nube una, ſubituſque antennas impulit ignis;
Cum ſe quiſque illo percuſſum crederet, & mox
Attonitus nullum conferri poſſe putaret
Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
Talia, tam graviter, ſi quando poetica ſurgit
Tempeſtas; genus ecce aliud diſcriminis: audi,
Et miſerere iterum, quanquam ſint cetera fortis
Ejuſdem: pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votiva teſtantur fana tabella
Plurima. Pictores quis neſcit ab Iſide paſci?
Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo.
Cum plenus fluctu medius foret alveus, & jam,
Alternum puppis latus evertentibus undis
Arboris incertae, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem: decidere jactu
Coepit cum ventis, imitatus Caſtora, qui ſe

Eunuchum ipſe facit, cupiens evadere damno
Teſticulorum: adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite, quae mea ſunt, dicebat, cuncta Catullus,
Praecipitare volens etiam pulcerrima, veſtem
Purpuream teneris quoque Maecenatibus aptam,
Atque alias, quarum generoſi graminis ipſum
Infecit natura pecus, ſed & egregius fons
Viribus occultis, & Baeticus adjuvat aer.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnae cratera capacem,
Et dignum ſitiente Pholo, vel conjuge Fuſci.
Adde & baſcaudas, & mille eſcaria, multum
Caelati, biberat quo callidus emtor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento praeferre caput, rebuſque ſalutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio coeci propter patrimonia vivunt.
Jactatur rerum utilium pars maxima: ſed nec
Damna levant. Tunc, adverſis urgentibus, illuc
Recidit, ut malum ferro ſummitteret, ac ſe
Explicat anguſtum, diſcriminis ultima quando
Praeſidia afferimus, navem factura minorem.

I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confiſus ligno, digitis a morte remotus
Quatuor, aut ſeptem, ſi ſit latiſſima taeda!
Mox cum reticulis, & pane, & ventre lagenae
Adſpice ſumendas in tempeſtate ſecureis.
Sed poſtquam jacuit planum mare, tempora poſtquam
Proſpera vectoris, fatumque valentius Euro,
Et pelago; poſtquam Parcae meliora benigna
Penſa manu ducunt hilares, & ſtaminis albi
Lanificae: modica nec multum fortior aura
Ventus adeſt: inopi miſerabilis arte cucurrit
Veſtibus extentis, &, quod ſuperaverat, unum,
Velo prora ſuo: jam deficientibus Auſtris,
Spes vitae cum ſole redit: tum gratus Julo,
Atque novercali ſedes praelata Lavino,
Conſpicitur ſublimis apex: cui candida nomen
Scrofa dedit, laetis Phrygibus mirabile ſumen,
Et nunquam viſis triginta clara mamillis.
Tandem intrat poſitas incluſa per aequora moles,
Tyrrhenamque Pharon, porrectaque brachia rurſum,
Quae pelago currunt medio, longeque relinquunt
Italiam. Non ſic igitur mirabere portus,

Quos natura dedit: ſed trunca puppe magiſter
Interiora petit Bajanae pervia cymbae
Tuti ſtagna ſinus. Gaudent ibi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautae.
Ite igitur pueri, linguis, animiſque faventes,
Sertaque delubris, & farra imponite cultris,
Ac molleis ornate focos, glebamque virentem:
Jam ſequar, & ſacro, quod praeſtat, rite peracto,
Inde domum repetam, gracileis ubi parva coronas
Accipiunt fragili ſimulacra nitentia cera.
Heic noſtrum placabo Jovem, Laribuſque paternis
Thura dabo, atque omneis violae jactabo colores.
Cuncta nitent, longos erexit janua ramos,
Et matutinis operitur feſta lucernis.
Nec ſuſpecta tibi ſint haec, Corvine: Catullus,
Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet haeredes. Libet exſpectare, quis aegram
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili. Verum haec nimia eſt impenſa: coturnix
Nulla unquam pro patre cadet. Sentire calorem
Si coepit locuples Gallita, & Paccius, orbi:
Legitime fixis veſtitur tota tabellis

Porticus; existunt, qui promittant hetacomben:
Quatenus heic non sunt, nec venales elephanti,
Nec Latio, aut usquam sub nostro sidere talis
Bellua concipitur: sed furva gente petita
Arboribus Rutulis, & Turni pascitur agro
Caesaris armentum, nulli servire paratum
Privato; siquidem Tyrio parere solebant
Hannibali, & nostris ducibus, regique Molosso,
Horum majores, ac dorso ferre cohorteis,
Partem aliquam belli, & euntem in praelia turrem.
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Istrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante Lareis Gallitae victima sola,
Tantis digna Deis, & captatoribus horum.
Alter enim, si concedas mactare, vovebit
De grege servorum magna aut pulcerrima quaeque
Corpora, vel pueris, & frontibus ancillarum
Imponet vittas, &, si qua est nubilis illi
Iphigeneia domi, dabit hanc altaribus; etsi
Non sperat tragicae furtiva piacula cervae.
Laudo meum civem, nec comparo testamento
Mille rates: nam si Libitinam evaserit aeger,

Delebit tabulas, inclusus carcere nassae,
Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
Forsan Pacuvio breviter dabit. Ille superbus
Incedet victis rivalibus. Ergo vides, quam
Grande operae precium faciat jugulata Mycenis.
Vivat Pacuvius, quaeso, vel Nestora totum:
Possideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exaequet, nec amet quenquam, nec ametur ab ullo!

SATYRA XIII.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi
Displicet auctori. PRIMA est haec ultio, quod, se
Judice, nemo nocens absolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci praetoris vicerit urna.
Quid sentire putas omneis, Calvine, recenti
De scelere, & fidei violatae crimine? sed nec
Tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
Jacturae te mergat onus: nec rara videmus,
Quae pateris; casus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, & e medio Fortunae ductus acervo.

Ponamus nimios gemitus: flagrantior aequo
Non debet dolor esse, viri, nec vulnere major.
Tu, quamvis levium minimam, exiguamque malorum
Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
Visceribus, sacrum tibi, quod non reddat amicus
Depositum. Stupet haec, qui jam post terga reliquit
Sexaginta annos, Fontejo consule natus?
An nihil in melius tot rerum proficit usu?
Magna quidem, sacris quae dat praecepta libellis,
VICTRIX Fortunae Sapientia. Ducimus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitae,
Nec jactare jugum vita didicere magistra,
Quae tam festa dies, ut cesset prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quaesitum, & partos gladio, vel pyxide nummos?
RARI quippe boni: numerus vix est totidem, quot
Thebarum portae, vel divitis ostia Nili.
Nona aetas agitur, pejoraque secula ferri
Temporibus: quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen, & a nullo posuit natura metallo.
Nos hominum Divumque fidem clamore ciemus,
Quanto Faesidium laudat vocalis agentem

Sportula. Dic ſenior bulla digniſſime, neſcis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? neſcis,
Quem tua ſimplicitas riſum vulgo moveat, cum
Exigis a quoquam, ne pejeret: & putet ullis
Eſſe aliquod numen templis, araeque rubenti?
Quondam hoc indigenae vivebant more, prius quam
Sumeret agreſtem poſito diademate falcem
Saturnus fugiens; tunc, cum virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idaeis Jupiter antris.
Nulla ſuper nubes convivia Coelicolarum,
Nec puer Iliacus, formoſa nec Herculis uxor
Ad cyathos, etiam ſiccato nectare tergens
Brachia Volcanus Liparaea nigra taberna.
Prandebat ſibi quiſque Deus, nec turba Deorum
Talis, ut eſt hodie, contentaque ſidera paucis
Numinibus miſerum urgebant Atlanta minori
Pondere. Nondum aliquis ſortitus triſte profundi
Imperium, aut Sicula torvus cum conjuge Pluton.
Nec rota, nec Furiae, nec ſaxum, aut vulturis atri
Poena: ſed infernis hilares ſine regibus umbrae.
Improbitas illo fuit admirabilis aevo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,

Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunque puer; licet ipſe videret
Plura domi fraga, & majores glandis acervos.
Tam venerabile erat praecedere quatuor annis,
Primaque par adeo ſacrae lanugo ſenectae!
Nunc, ſi depoſitum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota aerugine follem,
Prodigioſa fides, & Tuſcis digna libellis,
Quaeque coronata luſtrari debeat agna.
Egregium, ſanctumque virum, ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, vel mirandis ſub aratro
Piſcibus inventis, & foetae comparo mulae
Sollicitus, tanquam lapides effuderit imber,
Examenque apium longa conſederit uva
Culmine delubri, tanquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris, & lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris ſeſtertia fraude
Sacrilega? quid ſi bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? majorem tertius illa
Summam, quam patulae vix ceperat angulus arcae?
Tam facile & pronum eſt ſuperos contemnere teſteis,
Si mortalis idem nemo ſciat! Adſpice, quanta

Voce

Voce neget, quae ſit ficti conſtantia vultus?
Per ſolis radios, Tarpejaque fulmina jurat,
Et Martis frameam, & Cirrhaei ſpicula vatis.
Per calamos venatricis pharetramque puellae,
Perque tuum, pater Aegei Neptune, tridentem:
Addit & Herculeos arcus, haſtamque Minervae,
Quidquid habent telorum armamentaria coeli.
Si vero & pater eſt: comedam, inquit, flebile gnati
Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto.
Sunt, in fortunae qui caſibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Natura volvente vices & lucis, & anni,
Atque ideo intrepidi quaecunque altaria tangunt.
Eſt alius metuens, ne crimen poena ſequatur:
Hic putat eſſe Deos, & pejerat, atque ita ſecum:
Decernat, quodcunque volet de corpore noſtro
Iſis, & irato feriat mea lumina ſiſtro,
Dummodo vel coecus teneam, quos abnego, nummos.
Et phthiſis, & vomicae putres, & dimidium crus
Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
Nec dubitet Ladas, ſi non eget Anticyra, nec
Archigene. Quid enim velocis gloria plantae

Praeſtat, & eſuriens Piſaeae ramus olivae?
Ut ſit magna, tamen certe LENTA ira Deorum eſt.
Si curant igitur cunctos punire nocenteis,
Quando ad me venient? ſed & exorabile numen
Fortaſſe experiar, ſolet his ignoſcere. MULTI
Committunt eadem diverſo crimina fato:
Ille crucem ſceleris precium tulit, hic diadema.
Sic animum dirae trepidum formidine culpae
Confirmant; tunc te ſacra ad delubra vocantem
Praecedit, trahere immo ultro, ac vexare paratus.
Nam, CUM magna malae ſupereſt audacia cauſſae,
Creditur a multis fiducia. Mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus ſcurra Catulli:
Tu miſer exclamas, ut Stentora vincere poſſis,
Vel potius, quantum Gradivus Homericus: audis
Jupiter haec, nec labra moves, cum mittere vocem
Debueras, vel marmoreus, vel aeneus? aut cur
In carbone tuo charta pia thura ſoluta
Ponimus, & ſectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? ut video, nullum diſcrimen habendum eſt
Effigies inter veſtras, ſtatuamque Vagelli.
Accipe, quae contra valeat ſolatia ferre,

Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia, non Epicurum
Suspicit exigui laetum plantaribus horti.
Curentur dubii medicis majoribus aegri;
Tu venam vel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis, taceo, nec pugnis caedere pectus
Te veto, nec plana faciem contundere palma:
Quandoquidem accepto claudenda est janua damno,
Et majore domus gemitu, majore tumultu
Planguntur nummi, quam funera. Nemo dolorem
Fingit in hoc casu, vestem diducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrimis amissa pecunia veris.
Sed si cuncta vides simili fora plena querela:
Si, decies lectis diversa parte tabellis,
Vana supervacui dicunt cheirographa ligni,
Arguit ipsorum quos littera: gemmaque princeps
Sardonychum, loculis quae custoditur eburnis:
Te nunc delicias extra communia censes
Ponendum: qui tu gallinae filius albae;
Nos viles pulli nati infelicibus ovis!

Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina. Confer
Conductum latronem, incendia sulfure coepta,
Atque dolo, primos cum janua colligit igneis:
Confer & hos, veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandae robiginis, & populorum
Dona, vel antiquo positas a rege coronas.
Haec ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, & faciem ipsam
Neptuni; qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet solitus totum conflare tonantem?
Confer & artifices, mercatoremque veneni,
Et deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adversis innoxia simia fatis.
Haec quota pars scelerum, quae custos Gallicus Urbis
Usque a Lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit una domus; paucos consume dies, &
Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroe crasso majorem infante mamillam?
Caerula quis stupuit Germani lumina, flavam

Caesariem, & madido torquentem cornua cirro?
Nempe quod haec illis natura est omnibus una.
Ad subitas Thracum volucres, nubemque sonoram
Pygmaeus parvis currit bellator in armis:
Mox impar hosti, raptusque per aera curvis
Unguibus a saeva fertur grue. Si videas hoc
Gentibus in nostris, risu quatiare: sed illic,
Quanquam eadem assidue spectentur praelia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.

Nullane perjuri capitis, fraudisque nefandae
Poena erit? abreptum crede hunc graviore catena
Protinus, & nostro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio. Manet illa tamen jactura, nec unquam
Depositum tibi sospes erit: sed corpore trunco
Invidiosa dabit minimus solatia sanguis.
At VINDICTA bonum vita jucundius ipsa:
Nempe hoc indocti, quorum praecordia nullis
Interdum, aut levibus videas flagrantia caussis.
Quantulacunque adeo est occasio, sufficit irae.
Chrysippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptae saeva inter vincla cicutae

Accuſatori nollet dare. Plurima felix
Paullatim vitia, atque errores exuit omneis,
Prima docet rectum ſapientia: quippe MINUTI
Semper, & infirmi eſt animi, exiguique voluptas
Ultio: continuo ſic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet, quam foemina. Cur tamen hos tu
Evaſiſſe putes: quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, & ſurdo verbere caedit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Poena autem vehemens, ac multo ſaevior illis,
Quas & Caeditius gravis invenit, & Rhadamanthus,
Nocte dieque ſuum geſtare in pectore teſtem.
Spartano cuidam reſpondit Pythia vates:
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depoſitum retinere, & fraudem jure tueri
Jurando: quaerebat enim, quae Numinis eſſet
Mens, & an hoc illi facinus ſuaderet Apollo?
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, veramque probavit:
Exſtinctus tota pariter cum prole, domoque,
Et, quamvis longa deductis gente, propinquis.
Has patitur poenas peccandi ſola voluntas,

Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. Cedo, ſi conata peregit?
Perpetua anxietas nec menſae tempore ceſſat,
Faucibus ut morbo ſiccis, interque molareis
Difficili creſcente cibo. Sed vina miſellus
Exſpuit: Albani veteris preciosa ſenectus
Diſplicet. Oſtendas melius, denſiſſima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem ſi forte indulſit cura ſoporem,
Et toto verſata toro jam membra quieſcunt:
Continuo templum, & violati Numinis aras,
Et, quod praecipuis mentem ſudoribus urget,
Te videt in ſomnis. Tua ſacra & major imago
Humana turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi ſunt, qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,
Cum tonat: exanimes primo quoque murmure coeli;
Non quaſi fortuitus, nec ventorum rabie, ſed
Iratus cadat in terras, & judicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura graviore timetur
Proxima tempeſtas: velut hoc dilata ſereno.
Praeterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si coepere pati, miſſum ad ſua corpora morbum

Infesto credunt a Numine: saxa Deorum
Haec & tela putant. Pecudem spondere sacello
Balantem, & Laribus cristam promittere galli
Non audent. Quid enim sperare nocentibus aegris
Concessum? vel quae non dignior hostia vita?
Mobilis, & varia est ferme natura malorum.
Cum scelus admittunt, superest constantia: quod fas
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus. Tamen AD mores natura recurrit
Damnatos, fixa, & mutari nescia. Nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Ejectum semel attrita de fronte ruborem?
Quisnam hominum est, quem tu contentum videris uno
Flagitio? dabit in laqueum vestigia noster
Perfidus, & nigri patietur carceris uncum,
Aut maris Aegaei rupem, scopulosque frequenteis
Exsulibus magnis. Poena gaudebis amara
Nominis invisi, tandemque fatebere laetus
Nec surdum, nec Teiresiam quenquam esse Deorum.

SATYRA XIV.

Plurima ſunt, Fuſcine, & fama digna ſiniſtra,
Et nitidis maculam haeſuram figentia rebus,
Quae monſtrant ipſi pueris, traduntque parentes.
Si damnoſa ſenem juvat alea: ludit & haeres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
Nec melius de ſe cuiquam ſperare propinquo
Concedet juvenis, qui radere tubera terrae,
Boletum condire, & eodem jure natanteis
Mergere ficedulas didicit nebulone parente,
Et cana monſtrante gula. Cum ſeptimus annus
Tranſierit puerum, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magiſtros,
Hinc totidem, cupiet lauto coenare paratu
Semper, & a magna non degenerare culina.
Mitem animum, & mores modicis erroribus aequos
Praecipit, atque animas ſervorum & corpora, noſtra
Materia conſtare putat, paribuſque elementis:
An ſaevire docet Rutilus? qui gaudet acerbo
Plagarum ſtrepitu, & nullam Seirena flagellis

Ergo miser trepidas, ne ſtercore foeda canino
Atria diſpliceant oculis venientis amici,
Ne perfuſa luto ſit porticus, & tamen uno
Semodio ſcobis haec emendat ſervulus unus:
Illud non agitas, ut ſanctam filius omni
Adſpiciat ſine labe domum, vitioque carentem?
Gratum eſt, quod patriae civem, populoque dediſti;
Si facis, ut patriae ſit idoneus, utilis agris,
Utilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimum enim intererit, quibus artibus, & quibus hunc tu
Moribus inſtituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inventa per devia rura lacerta:
Illi eadem ſumtis quaerunt animalia pinnis.
Vultur jumento, & canibus, crucibuſque relictis,
Ad foetus properat, partemque cadaveris affert.
Hic eſt ergo cibus magni quoque vulturis, & ſe
Paſcentis, propria cum jam facit arbore nidos.
Sed leporem aut capream famulae Jovis, & generoſae
In ſaltu venantur aves: hinc praeda cubili
Ponitur: inde autem, cum ſe matura levarit
Progenies ſtimulante fame, feſtinat ad illam,

Quam primum praedam rupto gustaverat ovo.

Aedificator erat Cetronius, &, modo curvo
Littore Cajetae, summa nunc Tiburis arce,
Nunc Praenestinis in montibus alta parabat
Culmina villarum, Graecis longeque petitis
Marmoribus vincens Fortunae atque Herculis aedem:
Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Cetronius, imminuit rem,
Fregit opes, nec parva tamen mensura relictae
Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
Dum meliore novas attollit marmore villas.

Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,
Nil praeter nubes, & coeli numen adorant:
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit, mox & praeputia ponunt.
Romanas autem soliti contemnere leges,
Judaicum ediscunt, & servant, ac metuunt jus,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.
Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti;
Quaesitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in caussa, cui septima quaeque fuit lux
Ignava, & partem vitae non attigit ullam.

Sponte tamen juvenes imitantur cetera: solam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
FALLIT enim vitium specie virtutis & umbra,
Cum sit triste habitu vultuque & veste severum,
Nec dubie, tanquam frugi, laudetur avarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas servet easdem
Hesperidum serpens aut Ponticus. Adde quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat adquirendi
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.
Sed crescunt quocunque modo, majoraque fiunt
Incude assidua, semperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putat: juvenes hortatur, ut illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere sectae.
SUNT quaedam vitiorum elementa: his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas ediscere sordes:
Mox adquirendi docet insatiabile votum.
Servorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriens: neque enim omnia sustinet

unquam

Mucida coerulei panis consumere frusta,
Hesternum solitus medio servare minutal
Septembri, nec non differre in tempora coenae
Alterius, conchem aestivam cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio, putrique siluro,
Filaque sectivi numerata includere porri.
Invitatus ad haec aliquis de ponte negavit.
Sed quo divitias haec per tormenta coactas,
CUM furor haud dubius, cum sit manifesta phrenesis,
Ut locuples moriaris, egentis vivere fato?
Interea pleno cum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crevit,
Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur
Altera villa tibi, cum rus non sufficit unum,
Et proferre libet fineis, majorque videtur,
Et melior vicina seges. Mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui canet oliva.
Quorum si precio dominus non vincitur ullo,
Nocte boves macri, lassoque famelica collo
Jumenta ad virideis hujus mittentur aristas;
Nec prius inde domum, quam tota novalia saevos
In ventres abeant, ut credas falcibus actum.

Dicere vix poſſis, quam multi talia plorent,
Et quot venaleis injuria fecerit agros.
Sed qui ſermones? quam foedae buccina famae?
Quid nocet haec, inquit. Tunitam mihi malo lupinae,
Quam ſi me toto laudet vicinia pago,
Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.
Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
Et luctum & curam effugies, & tempora vitae
Longa tibi poſt haec fato meliore dabuntur:
Si tantum culti ſolus poſſederis agri,
Quantum ſub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis aetate, ac Punica paſſis
Praelia, vel Pyrrhum immanem, gladioſque Moloſſos,
Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
Vulneribus. Merces haec ſanguinis atque laboris
Nullis viſa unquam meritis minor, aut ingratae
Curta fides patriae. Saturabat glebula talis
Patrem ipſum, turbamque caſae: qua foeta jacebat
Uxor, & infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini: ſed magnis fratribus horum
A ſcrobe, vel ſulco redeuntibus, altera coena
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollae.

Nunc

Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
INDE fere scelerum caussae, nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur saepius ullum
Humanae mentis vitium, quam saeva cupido
Immodici census. Nam dives qui fieri vult,
Et cito vult fieri. Sed quae reverentia legum,
Quis metus, aut pudor est unquam properantis avari?
Vivite contenti casulis, & collibus istis,
O pueri, Marsus dicebat & Hernicus olim,
Vestinusque senex, panem quaeramus aratro,
Quis satis est mensis: laudant hoc Numina ruris,
Quorum ope & auxilio, gratae post munus aristae,
Contingunt homini veteris fastidia quercus.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui summovet euros
Pellibus inversis. Peregrina ignotaque nobis
Ad scelus, atque nefas, quaecunque est, purpura ducit.

Haec illi veteres praecepta minoribus: at nunc
Post finem autumni media de nocte supinum
Clamosus juvenem pater excitat: accipe ceras,
Scribe puer, vigila, caussas age, perlege rubras
Majorum leges, aut vitem posce libello.

Sed caput intactum buxo, naresque pilosas
Adnotet, & grandes miretur Laelius alas.
Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat; aut, longos castrorum ferre labores
Si piget, & trepidum solvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere possis
Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
Ullius subeant ablegandae Tiberim ultra,
Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
Unguenta, & corium. LUCRI bonus est odor ex re
Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore
Versetur, DIs atque ipso Jove digna, poetae:
UNDE habeas, quaerit nemo, sed oportet habere.
Hoc monstrant vetulae pueris repentibus assae:
Hoc discunt omnes ante alpha & beta puellae.
Talibus instantem monitis quemcunque parentem
Sic possem adfari: dic, o vanissime, quis te
Festinare jubet? meliorem praesto magistro
Discipulum; securus abi: vinceris, ut Ajax
Praeteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum est teneris; nondum implevere medullas

Maturae mala nequitiae. Aſt cum pectere barbam
Coeperit, & longi mucronem admittere cultri,
Falſus erit teſtis, vendet perjuria ſumma
Exigua, & Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam jam crede nurum, ſi limina veſtra
Mortifera cum dote ſubit. Quibus illa premetur
Per ſomnum digitis! Nam quae terraque marique
Adquirenda putas, brevior via conferet illi.
NULLUS enim magni ſceleris labor; haec ego nunquam
Mandavi, dices olim, nec talia ſuaſi:
Mentis cauſſa malae tamen eſt, & origo penes te.
Nam quiſquis magni cenſus praecepit amorem,
Et laevo monitu pueros producit avaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo: quem ſi revoces, ſubſiſtere neſcit,
Et te contemto rapitur, metiſque relictis.
Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent ſibi latius ipſi.
Cum dicis juveni: ſtultum, qui donet amico,
Qui paupertatem levet, attollatque propinqui:
Et ſpoliare doces, & circumſcribere, & omni

Crimine divitias adquirere, quarum amor in te,
Quantus erat patriae Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, si Graecia vera, Menoeceus:
In quorum sulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis nascuntur, & horrida bella capessunt
Continuo, tanquam & tubicen surrexerit una.
Ergo ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero, trepidumque magistrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.

Nota mathematicis genesis tua: sed grave tardas
Exspectare colus. Morieris stamine nondum
Abrupto. Jam nunc obstas, & vota moraris:
Jam torquet juvenem longa & cervina senectus.
Ocyus Archigenem quaere, atque eme, quod Mithri-
dates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas. Medicamen habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat & pater & rex.
Monstro voluptatem egregiam; cui nulla theatra,
Nulla aequare queas praetoris pulpita lauti;
Si spectes, quanto capitis discrimine constent

Incrementa domus, aerata multus in arca
Fiſcus, & ad vigilem ponendi Caſtora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit ſervare ſuas. Ergo omnia Florae,
Et Cereris licet, & Cybeles aulaea relinquas:
Tanto majores humana negotia ludi.

An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quique ſolet rectum deſcendere funem;
Quam tu, Corycia ſemper qui puppe moraris,
Atque habitas, coro ſemper tollendus & auſtro,
Perditus, ac vilis ſacci mercator olentis:
Qui gaudes pingue antiquae de littore Cretae
Paſſum, & municipes Jovis advexiſſe lagenas?
Hic tamen ancipiti figens veſtigia planta
Victum illa mercede parat, brumamque, famemque
Illa reſte cavet: tu propter mille talenta,
Et centum villas temerarius aſpice portus,
Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum eſt jam
In pelago. Veniet claſſis, quocunque vocarit
Spes lucri, nec Carpathium Gaetulaque tantum
Aequora tranſiliet: ſed longe Calpe relicta,

Audiet Herculeo ſtridentem gurgite ſolem.
Grande operae precium eſt, ut tenſo folle reverti
Inde domum poſſis, tumidaque ſuperbus aluta
Oceani monſtra, & juvenes vidiſſe marinos.
Non unus menteis agitat furor: ille ſororis
In manibus vultu Eumenidum terretur, & igni:
Hic bove percuſſo mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum. Parcat tunicis licet atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad ſummum latus, & tabula diſtinguitur unda:
Cum ſit cauſſa mali tanti & diſcriminis hujus,
Conciſum argentum in titulos facieſque minutas.
Occurrunt nubes & fulgura: ſolvite funem
Frumenti dominus clamat, piperiſque coemti.
Nil color hic coeli, nil faſcia nigra minatur:
Aeſtivum tonat. Infelix, hac forſitan ipſa
Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, & zonam laeva, morſuque tenebit.
Sed, cujus votis modo non ſuffecerat aurum,
Quod Tagus, & rutila volvit Pactolus arena,
Frigida ſufficient velantes inguina panni,
Exiguuſque cibus, merſa rate naufragus aſſem

Dum rogat, & picta ſe tempeſtate tuetur.
Tantis parta malis, cura majore metuque
Servantur. MISERA eſt magni cuſtodia cenſus.
  Diſpoſitis praedives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
Electro, ſigniſque ſuis, Phrygiaque columna,
Atque ebore, & lata teſtudine. Dolia nudi
Non ardent Cynici: ſi fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commiſſa manebit.
Senſit Alexander, teſta cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum ſibi poſceret orbem,
Paſſurus geſtis aequanda pericula rebus.
Nullum numen habes, ſi ſit prudentia: NOS te,
Nos facimus, Fortuna, Deam. Menſura tamen quae
Sufficiat cenſus, ſi quis me conſulat, edam:
In quantum ſitis, atque fames, & frigora poſcunt,
Quantum, Epicure, tibi parvis ſuffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt ante penates.
Nunquam aliud Natura, aliud Sapientia dicit.
Acribus exemplis videor te cludere; miſce
Ergo aliquid noſtris de moribus: effice ſummam

Bis ſeptem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.
Haec quoque ſi rugam trahit, extenditque labellum:
Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum implevi gremium, ſi panditur ultra:
Nec Croeſi fortuna unquam, nec Perſica regna
Sufficient animo, nec divitiae Narciſſi;
Indulſit Caeſar cui Claudius omnia, cujus
Paruit imperiis uxorem occidere juſſus.

SATYRA XV.

Quis neſcit, Voluſi Bithynice, qualia demens
Aegyptus portenta colat? crocodilon adorat
Pars haec: illa pavet ſaturam ſerpentibus ibin.
Effigies ſacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicae reſonant ubi Memnone chordae,
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.
Illic coeruleos, heic piſcem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum & cepe nefas violare, & frangere morſu.
O ſanctas genteis, quibus haec naſcuntur in hortis

Numina! Lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa. Nefas illic foetum jugulare capellae:
Carnibus humanis veſci licet. Attonito cum
Tale ſuper coenam facinus narraret Ulyſſes
Alcinoo, bilem aut riſum fortaſſe quibuſdam
Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abicit, ſaeva dignum veraque Charybdi,
Fingentem immaneis Laeſtrygonas, atque Cyclopas?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia ſaxa
Cyaneis, plenos & tempeſtatibus utreis
Crediderim, aut tenui percuſſum verbere Circes,
Et cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phaeaca putavit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, & minimum qui
De Corcyraea temetum duxerat urna:
Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat.
Nos miranda quidem, ſed nuper conſule Junio
Geſta ſuper calidae referemus moenia Copti,
Nos vulgi ſcelus, & cunctis graviora cothurnis.
Nam ſcelus a Pyrrha, quanquam omnia ſyrmata volvas,
Nullus apud tragicos populus facit. Accipe, noſtro
Dira quod exemplum feritas produxerit aevo.

Inter finitimos vetus atque antiqua ſimultas,
Immortale odium & nunquam ſanabile vulnus
Ardet adhuc Ombos & Tentyra; ſummus utrinque
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit uterque locus, cum ſolos credat habendos
Eſſe Deos, quos ipſe colit. Sed tempore feſto
Alterius populi rapienda occaſio cunctis
Viſa inimicorum primoribus ac ducibus: ne
Laetum hilaremque diem, ne magnae gaudia coenae
Sentirent poſitis ad templa, & compita menſis.
Pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem
Septimus interdum ſol invenit. Horrida ſane
Aegyptus: ſed luxuria, quantum ipſe notavi,
Barbara famoſo non cedit turba Canopo.
Adde, quod & facilis victoria de madidis, &
Blaeſis atque mero titubantibus. Inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Unguenta, & flores, multaeque in fronte coronae:
Hinc jejunum odium. Sed jurgia prima ſonare
Incipiunt animis ardentibus: haec tuba rixae.
Dein clamore pari concurritur, & vice teli
Saevit nuda manus: paucae ſine vulnere malae;

Vix cuiquam, aut nulli toto certamine naſus
Integer; aſpiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis
Oſſa genis, plenos oculorum ſanguine pugnos.
Ludere ſe credunt ipſi tamen, & puerileis
Exercere acies, quod nulla cadavera calcent:
Et ſane quo tot rixandis millia turbae,
Si vivunt omnes? Ergo acrior impetus, & jam
Saxa inclinatis per humum quaeſita lacertis
Incipiunt torquere, domeſtica ſeditioni
Tela; nec hunc lapidem, qualeis & Turnus, & Ajax,
Vel quo Tydides percuſſit pondere coxam
Aeneae: ſed quem valeant emittere dextrae
Illis diſſimiles, & noſtro tempore natae.
Nam genus hoc vivo jam decreſcebat Homero.
TERRA malos homines nunc educat, atque puſillos.
Ergo Deus, quicunque adſpexit, ridet & odit.
A diverticulo repetatur fabula. Poſtquam
Subſidiis aucti pars altera promere ferrum
Audet, & infeſtis pugnam inſtaurare ſagittis:
Terga fugae celeri praeſtantibus omnibus, inſtant,
Qui vicina colunt umbroſae Tentyra palmae.

Labitur hinc quidam, nimia formidine curſum
Praecipitans, capiturque: aſt illum in plurima ſectum
Fruſta & particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corroſis oſſibus edit
Victrix turba, nec ardenti decoxit aheno,
Aut verubus: longum uſque adeo tardumque putavit
Exſpectare focos, contenta cadavere crudo.
Heic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
Quem ſumma coeli raptum de parte Prometheus
Donavit terris; elemento gratulor, & te
Exſultare reor. Sed qui mordere cadaver
Suſtinuit, nil unquam hac carne libentius edit.
Nam ſcelere in tanto ne quaeras, & dubites, an
Prima voluptatem gula ſenſerit; ultimus autem,
Qui ſtetit abſumto jam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de ſanguine guſtat.
Vaſcones, haec fama eſt, alimentis talibus olim
Produxere animas; ſed res diverſa, ſed illic
Fortunae invidia eſt, bellorumque ultima, caſus
Extremi, longae dira obſidionis egeſtas.
Hujus enim, quod nunc agitur, miſerabile debet
Exemplum eſſe cibi. Sicut modo dicta mihi gens

Poſt omnes herbas, poſt cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hoſtibus ipſis
Pallorem ac maciem & tenueis miſerantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, eſſe parati
Et ſua. Quiſnam hominum veniam dare, quiſve Deorum
Viribus abnuerit dira atque immania paſſis,
Et quibus illorum poterant ignoſcere Manes,
Quorum corporibus veſcebantur? Melius nos
Zenonis praecepta monent; nec enim omnia, quaedam
Pro vita facienda putat. Sed Cantaber unde
Stoicus, antiqui praeſertim aetate Metelli?
Nunc totus Grajas noſtraſque habet orbis Athenas;
Gallia cauſſidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur jam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par
Virtute atque fide; ſed major clade Saguntus.
Tale quid excuſat? Maeotide ſaevior ara
Aegyptus; quippe illa nefandi Taurica ſacri
Inventrix homines, ut jam, quae carmina tradunt,
Digna fide credas, tantum immolat, ulterius nil,
Aut gravius cultro timet hoſti. Qauis modo caſus
Impulit hos? quae tanta fames, infeſtaque vallo

Labitur hinc quidam, nimia formidine cursum
Praecipitans, capiturque: ast illum in plurima sectum
Frusta & particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corrosis ossibus edit
Victrix turba, nec ardenti decoxit aheno,
Aut verubus: longum usque adeo tardumque putavit
Exspectare focos, contenta cadavere crudo.
Heic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
Quem summa coeli raptum de parte Prometheus
Donavit terris; elemento gratulor, & te
Exsultare reor. Sed qui mordere cadaver
Sustinuit, nil unquam hac carne libentius edit.
Nam scelere in tanto ne quaeras, & dubites, an
Prima voluptatem gula senserit; ultimus autem,
Qui stetit absumto jam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
Vascones, haec fama est, alimentis talibus olim
Produxere animas: sed res diversa, sed illic
Fortunae invidia est, bellorumque ultima, casus
Extremi, longae dira obsidionis egestas.
Hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Exemplum esse cibi. Sicut modo dicta mihi gens

Post omnes herbas, post cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
Pallorem ac maciem & tenueis miserantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua. Quisnam hominum veniam dare, quisve Deorum
Viribus abnuerit dira atque immania passis,
Et quibus illorum poterant ignoscere Manes,
Quorum corporibus vescebantur? Melius nos
Zenonis praecepta monent; nec enim omnia, quaedam
Pro vita facienda putat. Sed Cantaber unde
Stoicus, antiqui praesertim aetate Metelli?
Nunc totus Grajas nostrasque habet orbis Athenas;
Gallia caussidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur jam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par
Virtute atque fide; sed major clade Saguntus.
Tale quid excusat? Maeotide saevior ara
Aegyptus; quippe illa nefandi Taurica sacri
Inventrix homines, ut jam, quae carmina tradunt,
Digna fide credas, tantum immolat, ulterius nil,
Aut gravius cultro timet hosti. Qauis modo casus
Impulit hos? quae tanta fames, infestaque vallo

Arma coegerunt, tam deteſtabile monſtrum
Audere? anne aliam, terra Memphitide ſicca,
Invidiam facerent nolenti ſurgere Nilo?
Qua nec terribiles Cimbri, nec Britones unquam,
Sauromataeque truces, aut immanes Agathyrſi,
Hac ſaevit rabie imbelle & inutile vulgus,
Parvula fictilibus ſolitum dare vela phaſelis,
Et brevibus pictae remis incumbere teſtae.
Nec poenam ſceleri invenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares ſunt
Et ſimiles ira atque fames. Molliſſima corda
Humano generi dare ſe Natura fatetur,
Quae lacrymas dedit, haec noſtri pars optima ſenſus.
Plorare ergo jubet cauſſam dicentis amici,
Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem
Circumſcriptorem, cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturae imperio gemimus, cum funus adultae
Virginis occurrit, vel terra clauditur infans,
Et minor igne rogi. Quis enim bonus & face dignus
Arcana, qualem Cereris vult eſſe ſacerdos,
Ulla aliena ſibi credat mala? Separat hoc nos

A grege mutorum, atque ideo venerabile ſoli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis capiendiſque artibus apti.
Senſum a coeleſti demiſſum traximus arce,
Cujus egent prona & terram ſpectantia. Mundi
Principio indulſit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
Adfectus petere auxilium & praeſtare juberet,
Diſperſos trahere in populum, migrare vetuſto
De nemore, & proavis habitatas linguere ſilvas:
Aedificare domos, Laribus conjungere noſtris
Tectum aliud, tutos vicino limite ſomnos
Ut collata daret fiducia: protegere armis
Lapſum, aut ingenti nutantem vulnere civem,
Communi dare ſigna tuba, defendier Iſdem
Turribus, atque una portarum clave teneri.
Sed jam ſerpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Exſpiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: ſaevis inter ſe convenit urſis.

Aſt homini ferrum lethale incude nefanda
Produxiſſe parum eſt, cum raſtra & ſarcula tantum
Adſueti coquere, & marris ac vomere laſſi
Neſcierint primi gladios extendere fabri.
Adſpicimus populos, quorum non ſufficit irae
Occidiſſe aliquem: ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret, ſi nunc haec monſtra videret
Pythagoras: cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanquam homine, & ventri indulſit non omne legumen?

SATYRA XVI.

Quis numerare queat felicis praemia, Galle,
Militiae? nam ſi ſubeuntur proſpera caſtra,
Me pavidum excipiat tironem porta ſecundo
Sidere: PLUS etenim fati valet hora benigni,
Quam ſi nos Veneris commendet epiſtola Marti,
Et Samia genetrix, quae delectatur arena.

Commoda tractemus primum communia, quorum

Haud

Haud minimum illud erit, ne te pulſare togatus
Audeat; immo & ſi pulſetur, diſſimulet, nec
Audeat excuſſos praetori oſtendere denteis,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculum medico nil promittente relictum.
Bardaicus judex datur haec punire volenti
Calceus, & grandes magna ad ſubſellia ſurae,
Legibus antiquis caſtrorum, & more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra
Et procul a ſignis. Juſtiſſima Centurionum
Cognitio eſt igitur de milite, nec mihi deerit
Ultio, ſi juſtae defertur cauſſa querelae.
Tota cohors tamen eſt inimica, omneſque manipli
Conſenſu magno efficiunt, curabilis ut ſit
Vindicta & gravior, quam injuria: dignum erit ergo
Declamatoris mulino corde Vagellî,
Cum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
Millia clavorum. Quis tam procul abſit ab Urbe?
Praeterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
Ut veniat? lacrymae ſiccentur protinus, & ſe
Excuſaturos non ſollicitemus amicos.
Da teſtem, judex cum dixerit: audeat ille,
Neſcio quis, pugnos qui vidit, dicere: vidi,
Et credam dignum barba, dignumque capillis
Majorum. Citius falſum producere teſtem
Contra paganum poſſis, quam vera loquentem,
Contra fortunam armati, contraque pudorem.

Praemia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. Convallem ruris aviti
Improbus, aut campum mihi si vicinus ademit,
Et sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum patulo coluit puls annua libo;
Debitor aut sumtos pergit non reddere nummos,
Vana supervacui dicens chirographa ligni:
Exspectandus erit, qui lites inchoat, annus
Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Taedia, mille morae, toties subsellia tantum
Sternuntur, tum facundo ponente lacernas
Caedicio, & Fusco jam micturiente, parati
Digredimur, lentaque fori pugnamus arena.
Ast illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
Quod placitum est, ipsis praestatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo sufflamine litis.
Solis praeterea testandi militibus jus
Vivo patre datur: nam, quae sunt parta labore
Militiae, placuit non esse in corpore census,
Omne tenet cujus regimen pater. Ergo Coranum
Signorum comitem castrorumque aera merentem,
Quamvis jam tremulus, captat pater: hunc labor aequus
Provehit, & pulcro reddit sua dona labori.
Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
Ut, qui fortis erit, sit felicissimus idem,
Ut laeti phaleris omnes, & torquibus omnes.

AULI PERSII FLACCI SATYRARUM LIBER.

EX RECENSIONE

ISAACI CASAUBONI

FIDELITER EXPRESSUS.

MANNHEMII

Cura & Sumptibus Societatis litteratae.

MDCCLXXX

AULI PERSII FLACCI SATYRAE.

PROLOGUS

NEC fonte labra prolui Caballino:
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo
Memini, ut repente ſic Poeta prôdirem.
Heliconiadaſque, pallidamque Pirenen
Illis remitto, quorum imagines lambunt
Hederae ſequaces: ipſe ſemipaganus,
Ad ſacra vatum carmen affero noſtrum.
Quis expedivit pſittaco ſuum χαῖρε,
Picaſque docuit verba noſtra conari?
Magiſter artis, ingeniique largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.
Quod ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Corvos poetas, & poetrias picas
Cantare credas Pegaſeium melos.

SATYRA I.

O curas hominum! o quantum eſt in rebus inane!
Quis leget haec? min' tu iſtud ais? nemo hercule. nemo?
Vel duo, vel nemo. turpe & miſerabile. quare?
Ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem
Praetulerint. nugae. non, ſi quid turbida Roma
Elevet, accedas: examenve improbum in illa
Caſtiges trutina: nec te quaeſiveris extra.
Nam Romae eſt quis non? ac, ſi fas dicere: ſed fas
Tunc, cum ad caniciem, & noſtrum iſtud vivere triſte
Aſpexi, & nucibus facimus quaecunque relictis,
Cum ſapimus patruos: tunc, tunc. ignoſcite. Nolo:
Quid faciam? ſed ſum petulanti ſplene cachinno.
Scribimus incluſi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animae praelargus anhelet.
Scilicet haec populo, pexuſque togaque recenti,
Et natalitia tandem cum ſardonyche albus,
Sede leges celſa, liquido cum plaſmate guttur
Mobile conlueris, patranti fractus ocello.
Heic, neque more probo videas, neque voce ſerena,

Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum
Intrant, & tremulo scalpuntur ubi intima versu.
Tun' vetule auriculis alienis colligis escas?
Auriculis, quibus & dicas cute perditus, ohe.
Quo didicisse, nisi hoc fermentum, & quae semel intus
Innata est, rupto jecore exierit caprificus?
En pallor, seniumque. o mores! usque adeone
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulchrum est digito monstrari, & dicier, hic est.
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas? ecce inter pocula quaerunt
Romulidae saturi, quid dia poëmata narrent.
Heic aliquis, cui circum humeros hyacinthina laena est,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypsipylas, vatum & plorabile si quid,
Eliquat; & tenero supplantat verba palato.
Assensere viri. Nunc non cinis ille poetae
Felix? non levior cippus nunc imprimit ossa?
Laudant convivae. Nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo, fortunataque favilla,
Nascentur violae? rides, ait, & nimis uncis
Naribus indulges. An erit, qui velle recuset

Os populi meruisse: & cedro digna locutus,
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec thus?
Quisquis es, o modo quem ex adverso dicere feci,
Non ego, cum scribo, si forte quid aptius exit,
Quando haec rara avis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est:
Sed recti, finemque, extremumque, esse recuso
Euge tuum, & *belle*. nam belle hoc excute totum:
Quid non intus habet? Non heic est Ilias Atti
Ebria veratro? non si qua elegidia crudi
Dictarunt proceres? non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis? calidum scis ponere sumen:
Scis comitem horridulum trita donare lacerna:
Et, Verum, inquis, amo; verum mihi dicite de me.
Quî pote? vis dicam? nugaris, cum tibi, calve,
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
O Jane, a tergo, quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec linguae, quantum sitiat canis Appula, tantae.
Vos o patricius sanguis, quos vivere fas est
Occipiti caeco, posticae occurrite sannae.
Quis populi sermo est? quis enim? nisi carmina molli

Nunc demum numero fluere, ut per laeve ſeveros
Effundat junctura ungues. Scit tendere verſum
Non ſecus, ac ſi oculo rubricam dirigat uno:
Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum,
Dicere res grandes noſtro dat Muſa poetae.
Ecce modo heroas ſenſus afferre docemus
Nugari ſolitos Graece, nec ponere lucum
Artifices, nec rus ſaturum laudare, ubi corbes,
Et focus, & porci, & fumoſa Palilia foeno:
Unde Remus, ſulcoque terens dentalia, Quinti,
Quum trepida ante boves Dictatorem induit uxor:
Et tua aratra domum lictor tulit. Euge poeta.
Eſt nunc Briſaei quem venoſus liber Acci,
Sunt quos Pacuviuſque, & verrucoſa moretur
Antiopa, aerumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum videas, quaeriſne, unde haec ſartago loquendi
Venerit in linguas? unde iſtud dedecus, in quo
Troſſulus exultat tibi per ſubſellia laevis?
Nilne pudet, capiti non poſſe pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire? *decenter!*
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina raſis

Librat in antithetis. doctas posuisse figuras
Laudatur: bellum hoc. hoc bellum? an Romule ceves?
Men' moveat quippe, & cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas cum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes? verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvasse querela.
Sed numeris decor est, & junctura addita crudis.
Claudere sic versum didicit: „Berecynthius Attin,
„Et qui caeruleum dirimebat Nerea delphin,
„Sic costam longo subduximus Apennino.
Arma virum, nonne hoc spumosum & cortice pingui
Ut ramale vetus praegrandi subere coctum.
Quidnam igitur tenerum, & laxa cervice legendum?
„Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis,
„Et raptum vitulo caput ablatura superbo
„Bassaris, & lyncem Maenas flexura corymbis
„Evion ingeminat: reparabilis adsonat Echo.
Haec fierent, si testiculi vena ulla paterni
Viveret in nobis? summa delumbe saliva
Hoc natat in labris; & in udo est Maenas, & Attin:
Nec pluteum caedit, nec demorsos sapit ungues.
Sed quid opus teneras mordaci radere vero

Auriculas? vide ſis, ne majorum tibi forte
Limina frigeſcant: ſonat heic de nare canina
Littera. Per me quidem ſint omnia protinus alba:
Nil moror. euge, omnes, omnes bene mirae eritis res.
Hoc juvat: heic, inquis, veto quiſquam faxit oletum.
Pinge duos angues: pueri, ſacer eſt locus: extra
Mejite. diſcedo. Secuit Lucilius Urbem,
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis:
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admiſſus circum praecordia ludit,
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo:
Men' mutire nefas, nec clam, nec cum ſcrobe? nuſquam.
Heic tamen infodiam. Vidi, vidi ipſe, libelle:
Auriculas aſini Mida rex habet. Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. Audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem praegrandi cum ſene palles,
Adſpice & haec, ſi forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferveat aure.
Non hic, qui in crepidas Grajorum ludere geſtit
Sordidus, & luſco qui poſcit dicere, luſce;
Seſe aliquem credens, Italo quod honore ſupinus

Fregerit heminas Areti aedilis iniquas:
Nec qui abaco numeros, & secto in pulvere metas
Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Calliroën do.

SATYRA II.

Hanc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum Genio. Non tu prece poscis emaci,
Quae nisi seductis nequeas committere divis.
At bona pars procerum tacita libabit acerra.
Haud cuivis promptum est, murmurque, humilesque susurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, haec clare, & ut audiat hospes:
Illa sibi introrsum, & sub lingua immurmurat: O si
Ebullit patrui praeclarum funus! &, O si
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
Hercule! Pupillumve utinam, quem proximus heres
Impello, expungam! Namque est scabiosus, & acri

Bile tumet. Nerio jam tertia ducitur uxor.
Haec ſanɛte ut poſcas, Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis, terque & noɛtem flumine purgas.
Heus age, reſponde, minimum eſt quod ſcire laboro:
De Jove quid ſentis? Eſtne, ut praeponere cures
Hunc. cuinam? cuinam? Vis Staio? An ſcilicet haeres?
Quis potior judex, puerisve quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio: pro Juppiter o bone, clamet.
Juppiter! at ſeſe non clamet Juppiter ipſe?
Ignoviſſe putas, quia cum tonat, ocyus ilex
Sulfure diſcutitur ſacro, quam tuque, domuſque?
An quia non fibris ovium, Ergennaque jubente,
Triſte jaces lucis, evitandumque bidental,
Idcirco ſtolidam praebet tibi vellere barbam
Juppiter? aut quidnam eſt, qua tu mercede deorum
Emeris auriculas? pulmone, & laɛtibus unɛtis?
Ecce avia, aut metuens divum matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque, atque uda labella
Infami digito, & luſtralibus ante ſalivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & ſpem macram ſupplice voto

Nunc Licini in campos, nunc Craſſi mittit in aedes.
Hunc optent generum rex & regina: puellae
Hunc rapiant: quicquid calcaverit hic, roſa fiat.
Aſt ego nutrici non mando vota: negato
Juppiter haec illi, quamvis te albata rogarit.
Poſcis opem nervis, corpuſque fidele ſeneſtae:
Eſto, age: ſed grandes patinae, tucetaque craſſa
Annuere his ſuperos vetuere, Jovemque morantur.
Rem ſtruere exoptas caeſo bove, Mercuriumque
Arceſſis fibra: da fortunare penates,
Da pecus, & gregibus foetum. Quo, peſſime, pacto,
Tot tibi cum in flammis junicum omenta liqueſcant?
Et tamen hic extis, & opimo vincere ferto
Intendit: jam creſcit ager, jam creſcit ovile,
Jam dabitur, jamjam: donec deceptus, & exſpes
Nequicquam fundo ſuſpiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incuſaque pingui
Auro dona feram, ſudes, & pectore laevo
Excutias guttas, laetari praetrepidum cor:
Hinc illud ſubiit, auro ſacras quod ovato
Perducis facies. Nam fratres inter aënos,
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt,

Prae-

Praecipui ſunto, ſitque illis aurea barba.
Aurum, vaſa Numae, Saturniaque impulit aera,
Veſtaleſque urnas, & Tuſcum fictile mutat.
O curvae in terris animae, & caeleſtium inanes!
Quid juvat hoc, templis noſtros immittere mores,
Et bona diis ex hac ſcelerata ducere pulpa?
Haec ſibi corrupto caſiam diſſolvit olivo:
Et Calabrum coxit vitiato murice vellus:
Haec baccam conchae raſiſſe, & ſtringere venas
Ferventis maſſae crudo de pulvere juſſit.
Peccat & haec, peccat: vitio tamen utitur: at vos
Dicite, pontifices, in ſancto quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatae a virgine puppae.
Quin damus id ſuperis, de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalae lippa propago:
Compoſitum jus faſque animo, ſanctoſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto?
Haec cedo, ut admoveam templis, & farre litabo,

SATYRA III.

Nempe haec aſſidue. Jam clarum mane feneſtras
Intrat, & anguſtas extendit lumine rimas:
Stertimus indomitum quod deſpumare Falernum
Sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.
En quid agis? ſiccas inſana canicula meſſes
Jam dudum coquit, & patula pecus omne ſub ulmo eſt.
Unus ait comitum: verumne? itane? ocyus adſit
Huc aliquis. Nemon'? turgeſcit vitrea bilis:
Findor: ut Arcadiae pecuaria rudere credas.

Jam liber, & bicolor poſitis membrana capillis,
Inque manus chartae, nodoſaque venit arundo.
Tunc queritur, craſſus calamo quod pendeat humor,
Nigra quod infuſa vaneſcat ſepia lympha;
Dilutas queritur geminet quod fiſtula guttas.

O miſer! inque dies ultra miſer, huccine rerum
Venimus? At cur non potius, teneroque columbo,
Et ſimilis regum pueris, pappare minutum
Poſcis, & iratus mammae lallare recuſas?

An tali ſtudeam calamo? Cui verba? Quid iſtas
Succinis ambages? Tibi luditur: effluis amens.

Contemnère, ſonat vitium percuſſa, maligne
Reſpondet viridi non cocta fidelia limo.
Udum & molle lutum es, nunc, nunc properandus, & acri
Fingendus ſine fine rota: ſed rure paterno
Eſt tibi far modicum, purum & ſine labe ſalinum.
Quid metuas? cultrixque foci ſecura patella eſt.
Hoc ſatis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tuſco ramum milleſime ducis,
Cenſoremne tuum vel quod trabeate ſalutas?
Ad populum phaleras: ego te intus, & in cute novi.
Non pudet ad morem diſcincti vivere Nattae?
Sed ſtupet hic vitio, & fibris increvit opimum
Pingue: caret culpa: neſcit, quid perdat: & alto
Demerſus, ſumma rurſus non bullit in unda.
Magne pater divum, ſaevos punire tyrannos
Haud alia ratione velis, cum dira libido
Moverit ingenium ferventi tincta veneno,
Virtutem videant, intabeſcantque relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt aera juvenci,
Et magis auratis pendens laquearibus enſis
Purpureas ſubter cervices terruit, Imus,

Imus praecipites, quam si sibi dicat, & intus
Palleat infelix; quod proxima nesciat uxor?
Saepe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Dicere, non sano multum laudanda magistro,
Quae pater adductis sudans audiret amicis.
Jure: etenim id summum, quid dexter senio ferret
Scire, erat in voto: damnosa canicula quantum
Raderet, angustae collo non fallier orcae:
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quaeque docet sapiens braccatis inlita Medis
Porticus insomnis, quibus & detonsa juventus
Invigilat, siliquis, & grandi pasta polenta.
Et tibi quae Samios diduxit littera ramos,
Surgentem dextro monstravit limite callem.
Stertis adhuc? laxumque caput compage soluta
Oscitat hesternum, dissutis undique malis?
Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris corvos, testaque, lutoque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?
Helleborum frustra, cum jam cutis aegra tumebit,

Poſcentes videas: venienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Diſcite o miſeri, & cauſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metae quam mollis flexus, & unde:
Quis modus argento, quid fas optare, quid aſper
Utile nummus habet: patriae, cariſque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus eſſe
Juſſit, & humana qua parte locatus es in re.
Diſce: nec invideas, quod multa fidelia putet
In locuplete penu, defenſis pinguibus Umbris,
Et piper, & pernae, Marſi monumenta clientis:
Maenaque quod prima nondum defecerit orca.
Heic aliquis de gente hircoſa centurionum
Dicat, quod ſapio, ſatis eſt mihi: non ego curo
Eſſe quod Arceſilas, aerumnoſique Solones,
Obſtipo capite, & figentes lumine terram,
Murmura cum ſecum, & rabioſa ſilentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Aegroti veteris meditantes ſomnia, gigni
De nihilo nihilum, in nihilum nil poſſe reverti.
Hoc eſt, quod palles: cur quis non prandeat, hoc eſt.

His populus ridèt, muſtumque toroſa juventus
Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos.
Inſpice: neſcio quid trepidat mihi pectus, & aegris
Faucibus exſuperat gravis halitus, inſpice, ſodes,
Qui dicit medico; juſſus requieſcere, poſtquam
Tertia compoſitas vidit nox currere venas,
De majore domo modice ſitiente lagena
Lenia loturo ſibi Surrentina rogavit.
Heus bone, tu palles. Nihil eſt. Videas tamen iſtud,
Quicquid id eſt: ſurgit tacite tibi lutea pellis.
At tu deterius palles: ne ſis mihi tutor:
Jam pridem hunc ſepeli: tu reſtas. Perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
Gutture ſulfureas lente exhalante mephites.
Sed tremor inter vina ſubit, calidumque triental
Excutit e manibus: dentes crepuere retecti.
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candelae: tandemque beatulus alto
Compoſitus lecto, craſſiſque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit: at illum
Heſterni capite induto ſubiere Quirites.
Tange miſer venas, & pone in pectore dextram,

Nil calet hic, ſummoſque pedes attinge, manuſque
Non frigent. Viſa eſt forte pecunia, ſive
Candida vicini ſubriſit molle puella,
Cor tibi rite ſalit? Poſitum eſt algente catino
Durum olus, & populi cribro decuſſa farina.
Tentemus fauces: tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeja radere beta.
Alges, cum excuſſit membris timor albus ariſtas:
Nunc face ſuppoſita ferveſcit ſanguis, & ira
Scintillant oculi; diciſque, faciſque, quod ipſe
Non ſani eſſe hominis, non ſanus juret Oreſtes.

SATYRA IV.

Rem populi tractas? barbatum haec crede magiſtrum
Dicere, ſorbitio tollit quem dira cicutae.
Quo fretus? dic hoc magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda, tacendaque calles.
Ergo ubi commota fervet plebecula bile,
Fert animus calidae feciſſe ſilentia turbae
Majeſtate manus: quid deinde loquere? Quirites,

Hoc, puto, non juſtum eſt, illud male, rectius illud.
Scis etenim juſtum gemina ſuſpendere lance
Ancipitis librae: rectum diſcernis, ubi inter
Curva ſubit, vel cum fallit pede regula varo:
Et potis es nigrum vitio praefigere theta..
Quin tu igitur ſumma nequicquam pelle decorus
Ante diem blando caudam jactare popello
Deſinis, Anticyras melior ſorbere meracas?
Quae tibi ſumma boni eſt? uncta vixiſſe patella
Semper & aſſiduo curata cuticula ſole.
Exſpecta: haud aliud reſpondeat haec anus. I nunc.
Dinomaches ego ſum, ſuffla, ſum candidus. Eſto:
Dum ne deterius ſapiat pannucea Baucis,
Cum bene diſcincto cantaverit ocyma vernae,
Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo:
Sed praecedenti ſpectatur mantica tergo.
Quaeſieris. Noſtin? Vectidi praedia? cujus?
Dives arat Curibus quantum non milvus oberret:
Hunc ais? hunc diis iratis, genioque ſiniſtro:
Qui quandoque jugum pertuſa ad compita figit,
Seriolae veterem metuens deradere limum,
Ingemit, hoc bene ſit: tunicatum cum ſale mordens

Caepe: & farrata pueris plaudentibus olla,
Pannosam faecem morientis sorbet aceti?
At si unctus cesses, & figas in cute solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, & acre
Despuat in mores: penemque arcanaque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.
Tu cum maxillis balanatum gausape pectas,
Inguinibus quare detonsus gurgulio extat?
Quinque palaestritae licet haec plantaria vellant,
Elixasque nates labefactent forcipe adunca,
Non tamen ista filix ullo mansuescit aratro.
Caedimus, inque vicem praebemus crura sagittis.
Vivitur hoc pacto, sic novimus. Ilia subter
Caecum vulnus habes: sed lato balteus auro
Praetegit: ut mavis, da verba, & decipe nervos,
Si potes. Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam? viso si palles improbe nummo,
Si facis, in penem quicquid tibi venit amarum,
Si Puteal multa cautus vibice flagellas:
Nequicquam populo bibulas donaveris aures.
Respue, quod non es: tollat sua munera cerdo:
Tecum habita: noris quam sit tibi curta supellex.

SATYRA V.

Vatibus hic mos eſt, centum ſibi poſcere voces.
Centum ora & linguas optare in carmina centum:
Fabula ſeu moeſto ponatur hianda tragoedo,
Vulnera ſeu Parthi ducentis ab inguine ferrum:
Quorſum haec? aut quantas robuſti carminis offas
Ingeris, ut par ſit centeno gutture niti?
Grande locuturi, nebulas Helicone legunto:
Si quibus aut Procnes, aut ſi quibus olla Thyeſtae
Fervebit, ſaepe inſulſo coenanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum maſſa camino,
Folle premis ventos: nec clauſo murmure raucus
Neſcio, quid tecum grave cornicaris inepte,
Nec ſtloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togae ſequeris, junctura callidus acri,
Ore teres modico: pallentes radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe, quae dicas: menſaſque relinque Mycenis
Cum capite & pedibus: plebejaque prandia noris.
Non equidem hoc ſtudeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgeſcat, dare pondus idonea fumo.

Secreti loquimur: tibi nunc hortante Camena
Excutienda damus praecordia; quantaque nostrae
Pars tua sit Cornutae animae, tibi dulcis amice
Ostendisse juvat: pulsa, dignoscere cautus
Quid solidum crepet, & pictae tectoria linguae.
His ego centenas ausim deposcere voces:
Ut quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
Voce traham pura: totumque hoc verba resignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cum primum pavido custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis laribus donata pependit:
Cum blandi comites, totaque impune Suburra
Permisit sparsisse oculos jam candidus umbo:
Cumque iter ambiguum est, & vitae nescius error
Diducit trepidas ramosa in compita mentes,
Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
Socratico, Cornute, sinu: tunc fallere sollers
Apposita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.

Unum opus, & requiem pariter diſponimus ambo,
Atque verecunda laxamus ſeria menſa.
Non equidem hoc dubites, amborum foedere certo
Conſentire dies, & ab uno ſidere duci.
Noſtra vel aequali ſuſpendit tempora libra
Parca tenax veri, ſeu nata fidelibus hora
Dividit in geminos concordia fata duorum:
Saturnumque gravem noſtro Jove frangimus una.
Neſcio quod, certe eſt, quod me tibi temperat, aſtrum.
Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus:
Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno.
Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſum piper, & pallentis grana cumini:
Hic ſatur, irriguo mavult turgeſcere ſomno:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem putret: ſed cum lapidoſa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tunc craſſos tranſiſſe dies, lucemque paluſtrem,
Et ſibi jam ſeri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis juvat impalleſcere chartis.
Cultor enim es juvenum: purgatas inſeris aures
Fruge Cleanthea: petite hinc juveneſque ſeneſque

Finem animo certum, miserisque viatica canis.
Cras hoc fiet. Idem cras fiet, quid? quasi magnum
Nempe diem donas, sed cum lux altera venit,
Jam cras hesternum consumsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit ultra.
Nam quamvis prope te, quamvis temone sub uno
Vertentem sese, frustra sectabere canthum,
Cum rota posterior curras, & in axe secundo.
Libertate opus est: non hac, qua ut quisque Velina
Publius emeruit scabiosum tesserula far
Possidet. Heu steriles veri, quibus una Quiritem
Vertigo facit: hic Dama est non tressis agaso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama, papae! Marco spondente recusas
Credere tu nummos? Marco sub judice palles?
Marcus dixit: ita est, adsigna Marce tabellas.
Haec mera libertas, hoc nobis pilea donant.
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere: non sim
Liberior Bruto? mendose colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.

Hoc, (reliquum accipio) licet illud, &, ut volo, tolle.
Vindicta, poſtquam meus a praetore receſſi,
Cur mihi non liceat, juſſit quodcunque voluntas,
Excepto, ſi quid Maſuri rubrica vetavit?
Diſce: ſed ira cadat naſo, rugoſaque ſanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.
Non praetoris erat ſtultis dare tenuia rerum
Officia, atque uſum rapidae permittere vitae.
Sambucam citius caloni aptaveris alto.
Stat contra ratio, & ſecretam garrit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos inſcitia debilis actus.
Diluis helleborum certo compeſcere puncto
Neſcius examen: vetat hoc natura medendi.
Navem ſi poſcat ſibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta periiſſe
Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit? & veri ſpeciem dignoſcere calles,
Ne qua ſubaerato mendoſum tinniat auro?
Quaeque ſequenda forent, quaeque evitanda viciſſim,
Illa prius creta, mox haec carbone notaſti?

Es modicus voti, preſſo lare, dulcis amicis?
Jam nunc adſtringas, jam nunc granaria laxes:
Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum:
Nec gluto ſorbere ſalivam Mercurialem?
Haec mea ſunt, teneo, cum vere dixeris, eſto
Liberque, ac ſapiens, praetoribus, ac Jove dextro.
Sin tu, cum fueris noſtrae paulo ante farinae,
Pelliculam veterem retines, & fronte politus
Aſtutam vapido ſervas ſub pectore vulpem:
Quae dederam ſupra repeto, funemque reduco.
Nil tibi conceſſit ratio, digitum exere, peccas:
Et quid tam parvum eſt? ſed nullo thure litabis,
Haereat in ſtultis brevis ut ſemuncia recti.
Haec miſcere nefas: nec cum ſis caetera foſſor,
Treis tantum ad numeros ſatyri moveare Bathylli.
Liber ego, unde datum hoc ſumis tot ſubdite rebus?
An dominum ignoras, niſi quem vindicta relaxat?
I puer, & ſtrigiles Criſpini ad balnea defer.
Si increpuit, ceſſas nugator? ſervitium acre
Te nihil impellit: nec quicquam extrinſecus intrat,
Quod nervos agitet. Sed ſi intus, & in jecore aegro
Naſcantur domini, qui tu impunitior exis,

Atque hic, quem ad ſtrigiles ſcutica, & metus egit herilis?
Mane piger ſtertis: ſurge, inquit avaritia: eja
Surge. Negas. Inſtat, ſurge, inquit. Non queo. Surge.
Et quid agam? rogitas? ſaperdas advehe Ponto,
Caſtoreum, ſtuppas, hebenum, thus, lubrica Coa:
Tolle recens primus piper e ſitiente camelo.
Verte aliquid; jura. Sed Jupiter audiet: eheu!
Varo, reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi vivere cum Jove tendis.
Jam pueris pellem ſuccinctus, & oenophorum aptas
Ocyus ad navem: nihil obſtat, quin trabe vaſta
Aegaeum rapias, niſi ſollers luxuria ante
Seductum moneat: quo deinde inſane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non extinxerit urna cicutae.
Tun' mare tranſilias? tibi torta cannabe fulto
Coena ſit in tranſtro, Vejentanumque rubellum
Exhalet vapida laeſum pice ſeſſilis obba?
Quid petis? ut nummi, quos hic quincunce modeſto
Nutrieras, pergant avidos ſudare deunces?
Indulge genio, carpamus dulcia: noſtrum eſt,

Quod

Quod vivis: cinis, & manes, & fabulà fies.
VIVE MEMOR LETI: fugit hora: hoc, quod loquor, inde est.
En quid agis; duplici in diversum scinderis hamo:
Hunccine, an hunc sequeris? subeas alternus oportet
Ancipiti obsequio dominos: alternus oberres.
Nec tu, cum obstiteris semel instantique negaris
Parere imperio, rupi jam vincula, dicas.
Nam & luctata canis nodum abripit: attamen illi,
Cum fugit, a collo trahitur pars longa catenae.
Dave, cito, hoc credas jubeo, finire dolores
Praeteritos meditor: (crudum Chaerestratus unguem
Abrodens ait haec) an siccis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
Limen ad obscoenum frangam, dum Chrysidis udas
Ebrius ante fores extincta cum face canto?
Euge puer, sapias, diis depellentibus agnam
Percute. Sed censen', plorabit, Dave, relicta?
Nugaris: solea, puer, objurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses.
Nunc ferus, & violens: at si vocet, haud mora, dicas,
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum accersat, & ultro

Supplicet, accedam? Si totus & integer illinc
Exieras, nec nunc, hic hic, quem quaerimus, hic est:
Non in festuca, lictor quam jactat ineptus.
Jus habet ille sui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? Vigila, & cicer ingere large
Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes: quid pulcrius? At cum
Herodis venere dies, unctaque fenestra
Dispositae pinguem nebulam vomuere lucernae
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moves tacitus, recutitaque sabbata palles.
Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto:
Hinc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos,
Incussere deos inflantes corpora, si non
Praedictum ter mane caput gustaveris allI.
Dixeris haec inter varicosos centuriones,
Continuo crassum ridet Vulfenius ingens,
Et centum Graecos curto centusse licetur.

SATYRA VI.

Admovit jam bruma foco te, Basse, Sabino?
Jamne lyra, & tetrico vivunt tibi pectine chordae?
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinae,
Mox juvenes agitare jocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes? Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatque meum mare, qua latus ingens
Dant scopuli, & multa litus se valle receptat.
Lunai portum est operae cognoscere, cives.
Cor jubet hoc Ennî, postquam destertuit esse
Maeonides Quintus pavone ex Pythagoreo.
Heic ago securus vulgi, & quid praeparet Auster
Infelix pecori: securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior: & si adeo omnes
Ditescant orti pejoribus, usque recusem
Curvus ob id minui senio, aut coenare sine uncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius. Geminos horoscope varo
Producis genio. Solis natalibus, est qui
Tingat olus siccum muria vafer in calice empta,

Ipſe ſacrum inrorans patinae piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer: utar ego, utar?
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem ſolers turdorum noſſe ſalivam.
Meſſe tenus propria vive: & granaria (fas eſt)
Emole. Quid metuas? occa & ſeges altera in herba eſt.
Aſt vocat officium: trabe rupta, Bruttia ſaxa
Prendit amicus inops: remque omnem, ſurdaque vota
Condidit Ionio: jacet ipſe in littore, & una
Ingentes de puppe Dei: jamque obvia mergis
Coſta ratis lacerae: nunc & de ceſpite vivo
Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
Caerulea in tabula. Sed coenam funeris heres
Negliget, iratus quod rem curtaveris: urnae
Oſſa inodora dabit: ſeu ſpirent cinnama ſurdum,
Seu ceraſo peccent caſiae, neſcire paratus.
Tune bona incolumis minuas? & Beſtius urget
Doctores Grajos. Ita fit, poſtquam ſapere Urbi
Cum pipere & palmis venit noſtrum hoc maris expers,
Foeniſecae craſſo vitiarunt unguine pultes.
Haec cinere ulteriore metuas! at tu, meus heres,
Quiſquis eris, paulum a turba ſeductior audi.

O bone, num ignoras? miſſa eſt a Caeſare laurus
Inſignem ob cladem Germanae pubis, & aris
Frigidus excutitur cinis: ac jam poſtibus arma,
Jam chlamydes regum, jam lutea gauſapa captis,
Eſſedaque, ingenteſque locat Caeſonia Rhenos:
Diis igitur, genioque ducis centum paria, ob res
Egregie geſtas, induco: quis vetat? aude.
Vae, niſi connives: oleum, artocreaſque popello
Largior: an prohibes? dic clare: Non adeo, inquis,
Exoſſatus ager juxta eſt. Age, ſi mihi nulla
Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, ſterilis matertera vixit,
Deque avia nihilum ſupereſt: accedo Bovillas,
Clivumque ad Virbi: praeſto eſt mihi Manius heres.
Progenies terrae? quaere ex me, quis mihi quartus
Sit pater: haud prompte, dicam tamen, adde etiam unum,
Unum etiam, terrae eſt jam filius: & mihi ritu
Manius hic generis prope major avunculus exit.
Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcas?
Sum tibi Mercurius: venio deus huc ego, ut ille
Pingitur: an renuis? vin' tu gaudere relictis?

Deest aliquid summae: minui mihi: sed tibi totum est,
Quicquid id est. Ubi sit, fuge quaerere, quod mihi quondam
Legarat Tadius: neu dicta repone paterna:
Foenoris accedat merces: hinc exime sumtus.
Quid reliquum est? reliquum? nunc nunc impensius unge,
Unge puer caules. Mihi festa luce coquatur
Urtica, & fissa fumosum sinciput aure:
Ut tuus iste nepos olim satur anseris extis,
Cum morosa vago singultiet inguine vena,
Patriciae immejat vulvae? mihi trama figurae
Sit reliqua: ast illi tremat omento popa venter?
Vende animam lucro, mercare, atque excute solers
Omne latus mundi: ne sit praestantior alter,
Cappadocas rigida pingues plausisse catasta.
Rem duplica. Feci: jam triplex: jam mihi quarto,
Jam decies redit in rugam. Depunge, ubi sistam.
Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

SULPICIAE SATYRA,

DE STATU REIPUB. TEMPORIBUS DOMITIANI PRAESERTIM CUM EDICTO PHILOSOPHOS URBE EXEGISSET.

MUSA, quibus numeris heroas & arma frequentas,
Fabellam permitte mihi detexere paucis.
Nam tibi ſeceſſi, tecum penetrale retractans
Conſilium. Quare nec carmine curro Phaleuco,
Nec trimetro jambo, nec qui pede fractus eodem
Fortiter iraſci didicit, duce Clazomenio.
Cetera quin etiam, quot denique millia luſi,
Primaque Romanas docui contendere Grajis,
Et ſalibus variare novis, conſtanter omitto:
Teque, quibus, princeps & facundiſſima, calles,
Adgredior. Precibus deſcende clientis, & audi.

Dic mihi, Calliope, quidnam pater ille deorum
Cogitat? an terras, & patria ſaecula mutat?
Quaſque dedit quondam, morientibus eripit artes?
Noſque jubet tacitos, & jam rationis egenos,
Non aliter, primo quam quum ſurreximus aevo,
Glandibus & purae rurſus procumbere lymphae?
An reliquas terras conſervat amicus & urbes,
Sed genus Auſonium, Remulique exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? Duo ſunt, quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli, & ſapientia pacis.
Sed virtus agitata domi, & ſocialibus armis,
(Cetera quae imperia, & totum ſimul abſtulit orbem)
In freta Sicaniae, & Carthaginis exiit arces,
Deinde, velut ſtadio victor qui ſolus Achaeo
Languet, & immota ſecum virtute fatiſcit:
Sic itidem Romana manus, contendere poſtquam
Deſtitit, & pacem longis frenavit habenis,
Ipſa domi leges, & Graja inventa retractans,
Omnia bellorum terra quaeſita, marique
Praemia conſilio, & molli ratione regebat.
Stabat in his, neque enim poterat conſtare ſine ipſis:

Aut fruſtra uxori, mendaxque Dieſpiter olim,
Imperium ſine fine dedi, dixiſſe probatur.
Nunc igitur, qui res Romanas imperat inter,
Non trabe, ſed tergo prolapſus, & ingluvie albus,
Et ſtudia, & ſapiens hominum nomenque genuſque,
Omnia abire foras, atque Urbe excedere juſſit.
Quid facimus? Grajos, hominumque relinquimus urbes,
Ut Romana foret magis his inſtructa magiſtris.
Nunc Capitolino veluti turbante Camillo,
Enſibus, & trutina Galli fugere relicta:
Sic noſtri palare ſenes dicuntur, & ipſi
Ut ferale ſuos onus exſtirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycuſque erravit in iſto
Scipio, qui Rhodio crevit formante magiſtro,
Cetera & illa manus bello fecunda ſecundo,
Quos inter Priſci ſententia dia Catonis
Scire adeo magni feciſſet, utrumne ſecundis,
An magis adverſis ſtaret Romana propago?
Scilicet adverſis. Nam quum defendier armis
Suadet amor patriae, & captiva penatibus uxor:
Convenit, ut veſpis, quarum domus arce Monetae,

Dic mihi, Calliope, quidnam pater ille deorum
Cogitat? an terras, & patria ſaecula mutat?
Quasque dedit quondam, morientibus eripit artes?
Noſque jubet tacitos, & jam rationis egenos,
Non aliter, primo quam quum ſurreximus aevo,
Glandibus & purae rurſus procumbere lymphae?
An reliquas terras conſervat amicus & urbes,
Sed genus Auſonium, Remulique exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? Duo ſunt, quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli, & ſapientia pacis.
Sed virtus agitata domi, & ſocialibus armis,
(Cetera quae imperia, & totum ſimul abſtulit orbem)
In freta Sicaniae, & Carthaginis exiit arces,
Deinde, velut ſtadio victor qui ſolus Achaeo
Languet, & immota ſecum virtute fatiſcit:
Sic itidem Romana manus, contendere poſtquam
Deſtitit, & pacem longis frenavit habenis,
Ipſa domi leges, & Graja inventa retractans,
Omnia bellorum terra quaeſita, marique
Praemia conſilio, & molli ratione regebat.
Stabat in his, neque enim poterat conſtare ſine ipſis:

Aut frustra uxori, mendaxque Diespiter olim,
Imperium sine fine dedi, dixisse probatur.
Nunc igitur, qui res Romanas imperat inter,
Non trabe, sed tergo prolapsus, & ingluvie albus,
Et studia, & sapiens hominum nomenque genusque,
Omnia abire foras, atque Urbe excedere jussit.
Quid facimus? Grajos, hominumque relinquimus urbes,
Ut Romana foret magis his instructa magistris.
Nunc Capitolino veluti turbante Camillo,
Ensibus, & trutina Galli fugere relicta:
Sic nostri palare senes dicuntur, & ipsi
Ut ferale suos onus exstirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycusque erravit in isto
Scipio, qui Rhodio crevit formante magistro,
Cetera & illa manus bello fecunda secundo,
Quos inter Prisci sententia dia Catonis
Scire adeo magni fecisset, utrumne secundis,
An magis adversis staret Romana propago?
Scilicet adversis. Nam quum defendier armis
Suadet amor patriae, & captiva penatibus uxor:
Convenit, ut vespis, quarum domus arce Monetae,

Turba rigens ſtrictis per lutea corpora telis.
Aſt ubi apes ſecura redit, oblita favorum
Plebs, materque una ſomno moriunsur obeſo.
Romulidarum igitur longa & gravis, exitium, pax.
Hoc fabella modo pauſam facit. Optima poſthac
Muſa velim moneas, ſine qua mihi nulla voluptas
Vivere, uti quondam Lydus dum Smyrna peribat,
Nunc itidem migrare velint. Vel denique quidvis,
Ut dea, quaere aliud. Tantum Romana Caleno
Moenia, jucundos pariterque averte Sabinos.
Haec ego. Tum paucis dea me dignarier infit:
Pone metus aequos, cultrix mea. Summa tyranno
Haec inſtant odia, & noſtro periturus honore eſt.
Nam laureta Numae, fonteſque habitamus eoſdem,
Et comite Egeria ridemus inania coepta.
Vive, vale, manet hunc pulchrum ſua fama dolorem.
Muſarum ſpondet chorus, & Romanus Apollo.

AD
IUVENALIS ET PERSII
SATYRAS.

VITA JUVENALIS,

AUCTORE, UT PUTATUR, SUETONIO TRANQUILLO, EX VET. COD. MS. IS. VOSSII AUCTIOR.

JUNIUS JUVENALIS, libertini locupletis incertum filius, an alumnus, ex Aquinio Volſcorum oppido oriundus, temporibus Claudii Neronis ad mediam fere aetatem declamavit, animi magis cauſſa, quam quod ſcholae ſe aut foro praepararet. Deinde ad Poetices ſe applicavit, & poſtquam diu tacuit, uberiori vitiorum jam gliſcente contagione, ab indignatione incepit: *Semper ego auditor tantum?* Dehinc paucorum verſuum Satyra non abſurde compoſita in Paridem, Domitiani pantomimum, poetamque P. Statium, ejus ſemeſtribus militiolis tumentem, hoc genus ſcripturae induſtrie excoluit; & tamen bene diu ne modico quidem auditorio quicquam committere eſt auſus: mox magna frequentia, magnoque ſucceſſu bis ac ter auditus eſt, ut ea quoque, quae prima fecerat, inferciret novis ſcriptis:

Ille & militiae multis largitur honorem,
Quod non dant Proceres, dabit histrio. Tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas?
Praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos!

Erat tum in deliciis aulae histrio, multique fautorum ejus quotidie provehebantur. Venit ergo Juvenalis in suspicionem, quasi tempora praesentia figurate notasset, ac statim per honorem militiolae, quanquam octogenarius, Urbe summotus, missusque ad praefecturam cohortis, in extremam Aegypti partem tendentis. Id supplicii genus placuit, ut levi atque joculari delicto par esset. Verum intra brevissimum tempus Θεὸς αὐτὸς adscribitur Divorum choro, revertiturque Juvenalis Romam, qui tandem ad Nervae & Trajani principatum supervivens, senio & taedio vitae confectus, properantem spiritum cum tussi exspuit.

SATYRA I.

Prima docet Satyrae caussam, formamque libelli.

SYNOPSIS. Offensus Juvenalis importuna scripturientium recitatione poeticam facete profitetur, eo scilicet, ut par pari referat; quippe qui bonarum artium omni supellectile satis superque instructus: verum caeteris Poeseos generibus Satyram antefert, quod neutiquam vitiorum major copia, quae nunc, in praecipiti stetit, cuique nihil est, quod addant posteri, unicum certe & verum Satyrae ὑποκείμενον γένος, quo sibi proposito vix est, ut quisquam erret: nam si natura negat, facit indignatio versum. Verum quia non sine periculo, ut olim, viventium scabies scalpitur, solos fato functos, jam jamque compositos, ut qui non mordeant, tangere velle, caute & callide confitetur.

SATYRA II.

Arguitur Satyra probitas simulata secunda.

SYNOPSIS. Philosophorum hypocrisin lacessit, qui non proficere, sed conspici cupientes, simulant Curios, & Bacchanalia vivunt; nec propter-

ea a vitiorum reprehensione cessant, quibus similis Domitianus de adulteriis obsoletas leges revocat, ipsemet tragicus adulter. Sed ejusmodi reprehensionum, quoniam facta dictis discrepant, cassus & inutilis conatus, & quem ipsae irrident mulierculae. Quid autem mirum, si haec Philosophi? cum e contrario Caussidici, imo ipsi Judices vestibus nil celantibus induantur; paullatim (nemo etenim fit repente turpissimus) femineas vestes induturi, ut nuper Otho, qui mediis in castris lacte asinino faciem lautus, pro clypeo, speculo utebatur: Imo & dote data nubent, ut jam nupsit cornicini Gracchus nobilis, idemque sanguine conjunctus alteri Graccho, qui sese paullo ante exauctoraverat. Quorum omnium primariae caussae, tum inferorum incredulitas, tum malorum conversatio.

SATYRA III.

Effugit Umbritius diversa pericula vitans.

SYNOPSIS. Umbritium sibi familiarem Roma discedentem, & discessus sui rationem perorantem inducit, nimirum mathematicos, sortilegos, & ceteros

teros

teros ejusmodi magni fieri, unaque cum ipsis Graeculos adulatores libidinosos, & ingentium scelerum conscios. Honestarum vero artium professoribus nullum heic locum, nulla emolumenta laborum; imo iis praeripi a ditioribus unicam, quae supererat solatium vitae, sportulam; quae vitae necessaria, quae in tanta populi frequentia haud parvo constant, sibi comparare solebant: hinc ubique ridiculi, passimque rejecti, & ne quidem ultimis codicillorum ceris haeredes scripti, quibus nulla quies interdiu, nullus somnus noctu, nulla in utroque securitas propter tectorum assiduos lapsus, frequentia incendia, caurorum infinitam multitudinem, juvenum procacium petulantiam, quibus pauper pulsatus rogat, & pugnis concisus adorat grassatorum copiam, qui media in urbe, in ipsis plateis, unumquemque impune spoliant.

SATYRA IV.

Vitam Crispinus laudat, ventremque Neronis.

SYNOPSIS. Crispinum, qui mullum sex emerat millibus aequantem paribus sestertia libris, denuo

perſtringit: itemque Flavium Domitianum ſub nomine Calvi Neronis, cujus conſilium ſuper coquendo portentoſae magnitudinis rhombo jlocaliter depingit; ad quod tanquam de Cattis, tortiſque Sicambris dicturi accurrunt proceres, quibus proponit, an integer, an conciſus apparari debeat? tandemque Montani ſententia vicit, qui integrum focis apponendum cenſuit, proindeque continuo a figulis patinam piſcis magnitudini aequalem effingi jubet; & deinceps, ut rem maxime neceſſariam, cum reliquo commeatu figulos caſtra ſequi. Poſtremo longe meliora concludit ejusmodi ludicra crudelibus conſiliis crudeliſſimae iſtiuſmodi beſtiae, qui non prius periit, quam prorſus nobilitate conſumta jam cerdonibus & infimo popello timendus eſſe coeperat.

SATYRA V.

Quot mala ſuſtineat paraſitica vita notato.

SYNOPSIS. Tangit ſub perſona Trebii beatiorum aſſeclas, quorum ſolum & ſummum bonum eſt aliena vivere quadra, variiſque rationibus pate-

facit multo ſatius illis fore, ſi mendicarent: ita etenim miſerrimi clientes a regibus ſuis male habiti, ut una eadem menſa recumbentibus alia aqua, vinum, panis, piſcis, ceteraque obſoniorum genera, oleum, poma, boleti, imo & miniſtri, & pocula diſſimilia porrigantur: quod non faciunt, ut impenſae parcant; ſed quod hinc ſuos dolere invitatos noverint, quibus nullus mimus, nulla comoedia melior, plorante gula. Verum, cum talia perpetiantur, digni, qui longe iniquiora ſuſtineant.

SATYRA VI.

Sexta haec infidas mulieres monſtrat abunde.

SYNOPSIS. Dialogiſmus Poetae, & Lucii Furfedii Poſthumi, quo dehortatur Poſthumum a ducenda uxore; cum mors, quantumvis ignominioſa, matrimonio praeferenda ſit, ob mulierum libidinem, ſuperbiam, procacitatem, prodigalitatem, temulentiam, crudelitatem, ſuperſtitionem, & cetera id genus vitia, quae tanquam in tabula Apellaea ab ingenioſo Poeta repraeſentantur.

SATYRA VII.

Mendicant artes, sic Roma coegit avara.

Synopsis. In Trajano Caesare unicam studiorum, & studiosorum spem repositam. Ceteros Proceres tantum admirari, & laudare disertos indignatur; qui, ne quid labori Poetarum indulgeant, versum versu rependunt: unde succurrit ei occasio recensendi, non solum illorum miseriam, sed & Historicorum, Caussidicorum, Rhetorum, Sophistarum, Grammaticorum, quos potissimum poenituit, semperque poenitebit vanae sterilisque cathedrae. Multis etenim exantlatis laboribus, vix sine lite, exiguam & sibi indignam mercedulam consequuntur: cum tamen gladiatoribus aut factionum victoribus populus summas auri immensas lubens conferat.

SATYRA VIII.

Nobilitas propria est virtus, non acta parentum.

Synopsis. In nobiles invehit, quorum stemmata nil prodesse ostendit, si vita labat, cum nobilitas in sola virtute consistat; ideoque nomine prae-

claro tantum insignes, nobiles non existimandos, siquidem nani, Atlantes; Aethiopes, cycni; pigri, & scabie vetusta laeves canes, tigridis, leonis, pardi nomine appellitentur. Nihilominus tamen, quamvis nil ipsimet fecerint, propter quod eos potius conciperet, quae sanguine fulget Juli, quam quae ventoso conducta sub aggere texit, sintque prorsus ignari, & Hermarum truncis quam simillimi, unumquenque e plebe armis industrium & divitis indocti caussas defendentem pro nihilo habent: quasi sibi, propter majorum gloriam omnia jure vindicantes. Secus quam suis in equis, qui, si segnipedes, quantumvis velocibus parentibus orti, protinus exiguo precio dominos mutare jubentur, sine ullo respectu, nullaque majorum gratia. Quare ipsos admonet, quoniam miserum est alienae incumbere famae, ut ipsimet aliquid futurae laudis agant: inprimisque sint boni milites, bonique arbitri, irae & avaritiae fraena imponant, & si quando a Principe aliqua eis provincia demandata fuerit, sociorum inopum miserescant: quorum miseram conditionem & deplorandum statum latius depingit. Id

autem debere facere eos potissimum suadet, quod majorum virtus claram facem praefert pudendis, quodque tanto conspectius crimen est, quanto, qui peccat, major habetur. Deinde sub persona Laterani nobilium vitia subagitat, ut qui perpetuo cum percussoribus, fugitivis, & ceteris ejusmodi, in popinis versentur; nullumque aliud numen adorent, praeter Eponam, equorum deam, quibus alendis cum omnia consumserint, scenae se locant, arenae funera vendunt, nec mirum, talia faciente principe. Postremo novos cum patriciis & multarum imaginum hominibus confert, & exemplo Ciceronis, Marii, Deciorum, Servii Tullii, Vindicii longe praestantiores novos illos concludit: unde merito ratiocinatur, patre Thersite Achilli simi'em multo melius nasci, quam si Thersitae similem nos producat Achilles: neque tamen esse, unde suum genus jactitent nobiles Romani, qui, si nobilitatem suam revolvant, ad humilitatem, imo ad infamiam devenient, cum primus eorum parens, Quirinus, aut pastor fuit, aut is, quem prae pudore dicere recusat.

SATYRA IX.

Turpia qui tolerant, nona carpuntur iniqui.

SYNOPSIS. Cum vultus triſtitiae & hilaritatis index ſit, Naevolum ad Cereris & Iſidis, ubi proſtant foeminae, fronte obducta obvium, ſuper triſtitudine interrogat: cui reſpondet, vitae anteactae genus flagitioſum penituſque tacendum, ceteris alioquin perutile, nihil ſibi omnino prodeſſe, idque accidere tum malignitate fati, quod etiam regnat in partibus illis, quas ſinus abſcondit, tum mollium avaritia. Hinc Drauci cujuſdam & Naevoli beneficiorum ſeu potius veneficiorum mutua exprobratio Poetae a Naevolo declarata, ea lege, ut commiſſum ſecretum celare meminerit, quod divitibus nuſquam cara ſit annona veneni. Nullum vero divitibus ſecretum, ipſaque potius jumenta loqui, ſi ſervi tacent, reſpondet Poeta; proinde recte vivendum, potiſſimum ut murmura vitemus mancipiorum, quorum lingua pars cum ſit peſſima, domini tamen, qui prave vivunt, deteriores. Hoc conſilium utile fatetur Naevolus, verum quoniam flos vitae feſtinat decurrere, & bibendo obrepit non intellecta ſenec-

tus, voluptatibus reliquum vitae transfigendum deliberat; huic desiderio nunquam defuturos stante Roma Pathicos denuo respondet Juvenalis. At Naevolus haec felicibus, non sibi, speranda dicit, pro quo si aliquando fortuna rogatur, haec, tanquam in Siculo mari alter Ulysses, cera aures suas obdurat.

SATYRA X.

Arguit haec satyra & curas & inania vota.

Synopsis. Vota, quae in templis quotidie suscipiunt homines, reprehendit; potissimum illa, quae sunt divitiarum, honorum, eloquentiae, militaris gloriae, longaevitatis, & formae: quae omnia & supervacua, & perniciosa probat. Ad quid enim opes, ut crescant, exoptantur, si nimia congesta pecunia cura multos strangulat, & aconita timenda, cum gemmata pocula sumuntur: nullus contra fictilibus timor veneni? Ad quid insignis honorum pagina postulatur, si nos ut plurimum subjecta potentia magnae invidiae praecipitat? quod olim suo malo experti sunt Sejanus, Crassi, Pompeji, Caesar: pauci etenim reges sine sanguine descendunt ad ge-

nerum Cereris. Ad quid eloquium Ciceronis, aut Demosthenis, efflagitatur, si uterque periit eloquio? Ad quid tropaea humanis creduntur majora bonis, si illa peritura sint, si mors saxis cineribusque veniat, si exitus tantorum ducum prorsus lamentabilis esse videatur, qualis Annibalis, Alexandri, Xerxis; quibus cum totus non sufficeret orbis, sarcophago contenti sunt. Ad quid Jovem spatium vitae & longos annos expostulamus, si longa senectus omnibus fermo malis referta sit, si senes deformes, quibus pellis pro cute, rugae in vultu, vox, ipsaque trementia membra, laeve caput, madidi infantia nasi, si edentuli, surdi, coeci, manci, febriculosi, uxoribus, liberis, ipsisque suis captatoribus graves, omni morborum genere circumsepti, dementes, obliviosi, quae omnia etsi iis non acciderent, tamen funera gnatorum, conjugis, fratrum & amicorum ducenda essent. Sic Nestor Antilochum, Peleus Achillem, Priamus Hectorem extulerunt. Nec tantis malis circumventi fuissent Mithridates, Croesus, Marius, Pompejus, si juvenes exstincti, ut Lentulus, Cethegus & Catilina. Ad quid for-

mam pueris & puellis matres exoptant, si corporis egregii filius trepidos semper habeat parentes, cum raram faciant mixturam forma & pudicitia: si tyranni nullos exsecent loripedes, strumosos, gibbosos; adde adulterorum poenas: imo formosos, quamvis castos, sua poena manet. Quod claret in Hippolyto, Bellerophonte, Cajo Silio, cui Messalina nupsit, cuique, si paruisset, sive non, semper moriendum fuisset. Unde cum vera bona, atque illis diversa homines dignoscere nequeant; nil optare debere, sed numinibus, quae illis convenientia sint, expendenda permittere concludit: aut, si quid poscant, orent, ut sit mens sana in corpore sano; animum fortem, mortis impavidum, laboris patientem, minime iracundum, nihili cupidum expostulent; sic enim tranquillam vitam ducere poterunt, cujus semita per virtutem unica patet, adversus quam nil potest fortuna, licet eam inter deos coelo locaverimus.

SATYRA XI.

Lauta reprobamus convivia, parca probamus.

SYNOPSIS. Crispino convivae promisso Romanorum intolerandam narrat consuetudinem, quibus viri patricii & beatuli reges, quantumvis diffluentes & luxui dediti, lauti habentur: mediocris contra fortunae homines, qui eadem fecerint, dementes, & ubique locorum cachinno excepti. Quamvis ut plurimum condiendis gulosis fictilibus, ceterisque impensis coenarum reguli illi omnia sua consumserint, nil animis precio obstantibus, cura solum eos juvet, quod pluris emitur; imo tanto aere obruti alieno, ut creditoribus multoties elusis vertere solum cogantur, nec majori afficiantur pudore, dum foro cedunt, quam si frequenti & populosa Suburra migrarent Esquilias: attamen quanto quisque miserrimus, tanto egregius, & lautius coenat, donec ad mendicitatem redacti, jam mori habent in votis. Ejusmodi etenim decoctoribus Apiciis & nepotibus Nattis morte multo magis senectus metuenda. Hos autem merito despicit, ut qui non memori pectore fixerint illud coelo lapsum

γνῶθι σεαυτὸν, quo monemur, in minimis summisque nostris actionibus nosmet cognoscere, nostrique mensuram indagare. At, ut experiatur Crispinus, num Poeta praestet re & moribus haec pulcerrima dictu, coenam, ad quam eum pridem vocavit, suppellectile, ministris, cibis, secundis mensis, ludis instructam, qualis futura est, describit. Primumque mensam non citream, sed domi natam: non fulcrum eburneum, ut cui nulla suppetat uncia eboris, ipsaque cultellorum manubria ossea sint: non gemmatos calices, sed plebejos, & paucis assibus emtos: non ministros Phrygas, aut Lycios, aut a mangone petitos, non structores; sed vernulas, & tirunculos, qui nec latus avis Afrae subducere norunt: non vinum transmarinum, sed Tiburtinum: non apros, pygargos, phoenicopteros, sed hoedulum, gallinas, ova, esparagos, uvas, quales in vitibus, servatas, signina pyra, Syriaque, & mala Picenis aemula, eaque omnia inemta, & in villa Tiburtina nata habere dicit. Non denique Gaditanas mulieres prurire canoro choro, nec lasciva & obscoena verba proferre sua in coena, sed legi so-

lita Homeri, & altiſoni Maronis carmina. Tum, ut omnem deponat ſolicitudinem, monet, & dum ludis Circenſibus Roma occupata eſt, quamvis hora ſuperſit, ad ſextam ſubire balnea non erubeſcat; aliquando enim genio indulgendum: & quae faſtidia movent iis, qui conviviis continuo indulgent, ipſos delectabunt. Voluptates enim commendat rarior uſus.

SATYRA XII.

Arguit haec avidos nimium, nimiumque rapaces.

SYNOPSIS. Ob reditum Catulli amici, medio in mari horrenda paſſi, fereque naufragi, ni contra ſui temporis hominum conſuetudinem, quibus ipſa carior vita pecunia, propter quam unam vivunt, Caſtora imitatus, qui ſe eunuchum ipſe facit, veſtium, precioſaeque ſupellectilis jacturam feciſſet, vix tenui fragilique ligno, quo quatuor aut ſeptem digitis a morte remotus, Junoni agnam niveam, parque vellus Minervae, Jovi vitulum, majores hoſtias, ſi res ampla domi, ſimiliſque affectibus eſſet, immolaturus Poeta pueros ſuos hortatur, ut linguis

animisque faveant, & cetera, quae ad futurum sacrificium necessaria, peragant. Quod quidem non est, cur haec suspicetur Corvinus, captandae haereditatis gratia istiusmodi sacrificium suscepisse; cum tres habeat haeredes Catullus; nullusque sit tam demens captator, qui patribus ne aegram quidem gallinam impendere velit. Longe autem secus in orbis, qui, si vel minimum calorem senserint, ubique vota affixa, hic hecatomben, ille, si permittas, greges servorum, imo aliquis Novius aut Pacuvius, captatores celeberrimi, propriam filiam altaribus daturi sunt, quod mutatis tabulis, si aegri Libitinam evaserint, solos se fore haeredes sperant. Qua de re indignatus merito Juvenalis ejusmodi captatoribus Nestoris vitam, aureos montes optat, ea lege, ut nec ament quenquam, nec amentur ab ullo.

SATYRA XIII.

Mors cruciat pravos: sapiens fert damna modeste.

SYNOPSIS. Depositum sibi amico interceptum, Calvinum querentem consolari nititur; tum,

quod non ſit adeo tenuis fortunae, ut tantillae jacturae ipſum mergat onus; tum quod multi ſimiles, imo multo majores ſummas eadem fraude deperdant, haecque Saturno regnante ſtupenda fuiſſe, cujus aevo improbitas fuit admirabilis: non autem hac aetate, quae ferrea multo pejor eſt, a nullo metallo nomen habens, in qua numerus bonorum ita exiguus eſt, ut vix totidem ſint boni, quot Thebarum portae, aut divitis oſtia Nili: ubi omnia vitiorum genera regnant, quae tanta conſtantia vultus a facinoroſis denegantur, ut per omnes deos audaciſſime pejerent. Quod quidam faciunt, quod nullo rectore moveri mundum, ſed omnia fortunae nutu agi credant. Alii providentiam deorum fatentur, poenamque crimina ſecuturam, ſed nummos ipſis, quantumvis gravibus, ſuppliciis praeponunt, ipſamque iram deorum, ut poenam, ita lentam arbitrantur, nec ſi velint, omnes punire facinoroſos coeleſtes, tam cito ad illos perventuros: deinde ſibi numina fore exorabilia perſuadent, cum illis ignoſcere peculiare ſit: multique diverſo fato eadem committunt crimina, ita, ut, qui unum idem-

que commiserit crimen cum alio, diademate coronetur, alius cruci suffigatur. Quae cum ita sint, gemitus deponere admonet, cum viri flagrantior aequo dolor esse non debeat, claudendaque sit janua accepto damno, ne similis videatur iis, qui majore tumultu plangunt nummos, quam funera, in quibus pleraque ficta; at in hoc casu ploratur lacrimis amissa pecunia veris; nec tanti criminis ultionem requirere undique, cum semper depositi jactura maneret, vindictaque exigui foemineique animi voluptas, non hominis Philosophi, ut videre est in Chrysippo, Thalete, Socrate, qui accusatori partem acceptae cicutae dare noluisset. Satis esse poenarum homini scelerato animum conscium, cujus sola voluntas patitur poenas, & crimen intra se conceptum facti crimen habeat; quanto magis igitur, si conata peregerit. Licet enim a praetore absolutus sit, tamen se judice nemo nocens absolvitur, & prima est ultio hominis facinorosi, quod primum ipsi proprium displicet crimen: quamvis, praeter hanc conscientiae poenam, a diis jam missa gravior poena malos maneat, potissimum eos, qui fraude sacrile-

ga

ga sibi depositum abnegant: quod probat exemplo cujusdam Glauci Spartani, qui tota cum prole exstinctus non solum, quod non reddiderit depositum, sed quod aliquid cogitaverit de eo non reddendo. Unde concludit hunc perfidum perfidiae & sacrilegae fraudis poenam subiturum, eumque tunc istius poena amara gavisurum, & ingenue fassurum, deos nec coecos, nec surdos esse, sed oculos & aures attentas habere ad ea, quae sunt hominum.

SATYRA XIV.

His docet exemplis natos mala vita parentum.

Synopsis. Cum citius juvenes exempla domestica corrumpant, parentes hortatur, ut damnandis abstineant; imprimisque aleam, popinas, & saevitiam in servos fugiant, ne suos haeredes lusores, popinatores, trepidique laris Antiphatas, & Polyphemos videant. Si etenim senem juvat alea, ludit & haeres bullatus; nec exspectandum, ut Largae adulterae pudica sit filia, cum imitandis turpibus ac pravis ab infantia ipsa dociles simus, lubentiusque aemulemur Catilinam, quam aut Brutum, aut

Bruti avunculum Catonem. Quare imprimis admonet, ut procul a limine puerorum sint impudica & obscoena verba, procul puellae lenonumque pueri; & si tantam curam impendunt, ut in domo venturis hospitibus omnia munda & nitida appareant, multo magis invigilare debent, ut filii domos suas sine labe, vitioque carentes aspiciant. Sic etenim, quae teneris ediscuntur, perpetuo inhaerent; unde ciconiae, & vultures, quod parentibus serpentum & cadaverum frustis in nido enutriuntur, grandes factae ad serpentes & cadavera currunt. Aquilae contra, generosae illae Jovis ministrae, lepores capreasque insequuntur, quod leporibus & capreis a nativitate a matribus eductae sint. Sic aedificatorem Centronium imitatur filius, sic, Judaeum qui nactus est patrem, Judaicum servat & metuit jus. sicque juvenes cetera id genus vitia sponte imitantur, unicam tantum avaritiam vel inviti exercentes. Cujus miseriam reliquo Satyrae cursu describit. Tandemque concludit, mensuram census eam sufficere, in quantum sitis, fames, & frigora poscunt: quibus si non contenti simus, Croesi, Narcissi, Persarumque regum gazas animo nusquam satisfacturas.

SATYRA XV.

Obtinet Aegyptus perversos impia ritus.

SYNOPSIS. Mores Aegyptiorum reprehendit, quorum alii crocodilum, alii ibides, cercopithecos, canes, porra & cetera, quae nascuntur in hortis, pro Numinibus habent: quisque, cum lanatis animalibus abstineant, humanis vesci carnibus licitum putant: unde odium atrocius, & antiquae crudeliores pro religione simultates: (nam eorum quisque solos habendos esse deos credit, quos ipse colit). Quae ne quis similia iis, quae Alcinoo super coenam narrabat Ulysses, arbitretur, proelium a se visum inter Ombitas & Tentyritas nuper commissum narrat, in quo, cum fugatis Ombitis, Tentyraei fugientibus instarent, cum unus ex Ombitis, nimia formidine cursum praecipitans, laberetur, captus a Tentyraeis, sectusque est in diversa frusta & particulas, ut pluribus sufficeret, & ab ipsis tanta aviditate devoratus, ut corrosis ossibus ipso consumto, ductis digitis super terram, effusum sanguinem gustarent: quae nec Vascones, nec Saguntini, ad extremam miseriam redacti, non Cimbri, nec Brito-

nos, Sauromatae, aut immanes fecerunt usquam Agathyrsi; nec Taurici, qui tantum homines immolant, nil ulterius molientes. Sed quamvis natura ad humanitatem mutuumque nascamur auxilium, pejus convenit inter nos, quam inter belluas ferocissimas; quae nunquam saeviunt in compar genus: tanta vero quorundam hominum atrocitas est, ut non contenti mutua caede, se ipsos devorent.

SATYRA XVI.

Militiae mores & commoda magna videte.

SYNOPSIS. Militum conditionem longe meliorem, quam ea, quae paganorum est, ostendit; quod eos togati pulsare non audeant, quia proprios habent judices; nec ex lege Camilli, extra vallum litigent, idque sine ullo taedio & mora, & quoties illis libitum fuerit: quod solis militibus testandi libertas vivo patre datur, quodque ducis referre videtur, ut, quo quis strenuissimus, eo sit felicissimus. Paganis vero omnia contra.

VITA PERSII.

AULUS PERSIUS FLACCUS natus est Volaterris in Hetruria, circa vicesimum imperii Tiberii Caesaris annum, a Christo passo fere secundum, patre Flacco Equite Romano, quem sexennis amisit, matre Fulvia Sisennia, in quam pietate fuit insigni, quemadmodum & erga sorores. Cum annorum esset duodecim, venit Romam, ubi Remmium Palaemonem Grammaticum audivit, Rhetorem vero Virginium Flavium, aliis Flaccum. Annos natus sexdecim operam dedit Annaeo Cornuto, Stoicae Philosophiae antesignano, quem etiam mirifice coluit, ab ipso pariter amatus, ut patet ex Satyra quinta. Quin & ei legavit non mediocrem nummorum copiam, nimirum sestercia centum, aut, sicut alii volunt, argenti facti pondo viginti, praeter bibliothecam suam, in qua numerant aliqui libros Chrysippi septingentos. At Cornutus hos quidem accepit, pecuniam autem reliquit Persii so-

toribus, quas heredes ille fecerat. Obiit ex stomachi vitio, in ipso aetatis flore, anno scilicet vigesimo octavo, aut non multo secus, & imperii Neronis circiter octavo, quicquid alii dicant, ipseque Hieronymus, quod egregie, ut omnia, Casaubonus observat. Fuisse revera Persium, ut Probus refert, verecundia virginali, animo sincero, impense erudito, acri certe & vitiorum impatienti, & Lucilii & Horatii imitatorem assiduum, probant satis ejus Satyrae, doctrina refertae & Stoam sapientes. De his porro id notandum, in antiquis membranis sine ulla distinctione aliquando reperiri, quasi liber esset unus & continuus, quod & agnoscunt Priscianus, Quintilianus, aliique, dum non quidem Satyras Persii, sed librum appellant. Quintilianus lib. X institut. orat. cap. 1 ita: *Multum & verae gloriae, quamvis uno libro, Persius meruit.* In quibusdam tamen Satyrae duntaxat quinque numerantur, quarta ad tertiam adjuncta. Scripserat juvenis, inquiunt, Praetextam fabulam, ὁδοιπορικῶν librum unum, & alia quaepiam, ut ajunt veteres glossae: Sed abolevit ea Fulvia mater, ex consilio

Cornuti praeceptoris, qui etiam Satyras, antequam ederentur, recensuit.

Ceterum quanquam videtur Persius noluisse intellegi, atque adeo debere neglegi, ut ajebat D. Ambrosius, at, quod ait magnus Scaliger, jam a nobis intelligitur, neque proinde negligendus a quoquam. Eccur enim ita laudatus fuisset a summis viris, si nec legi dignus esset? Testes sint Eusebius, D. Hieronymus, S. Augustinus, Lactantius, Quintilianus & alii prope innumeri: ex poetis autem Lucanus, qui pariter, ut Persius, Cornuti auditor fuit, ejus autem poemata nunquam sine admiratione & praeconiis recitari audiebat, ut affirmat vetus Interpres, quin exclamaret, haec vera esse Poemata. Martialis autem posteritati consignavit Persii memoriam his versibus:

Saepius in libro memoratur Persius uno,
Quam levis in tota Marsus Amazonide.

PROLOGUS.

Synopsis. Irridet Persius vanitatem poetarum, qui sese jactant afflatos ab Appolline & Musis, imitari volentes Hesiodum, qui se divina canendi facultate a Musis donatum gloriatur. Saepe venter famelicus artem dat, quam natura negavit.

SATYRA I.

Synopsis. Dialogismus est inter poetam, satyras scribere aventem, & monitorem quemdam, qui conatur eum deterrere a scribendo; unde in quibusdam libris reperies appositas literas P & M. in aliis P & A. id est, Persium & monitorem, aut Persium & amicum. At non conveniunt omnes, quae sint assignanda poetae, quae monitori; sed suum quisque ad arbitrium versus & personas illas distribuit. Ceterum eadem Satyra poetas ineptos, moresque saeculi sui perditos Persius perstringit.

SATYRA II.

Synopsis. Gratulatur Macrino, amico suo, diem natalem, & quae vota, quae sacrificia Diis grata, quaeque eis indigna sint, pulcre docet.

SATYRA III.

SYNOPSIS. Satyra haec tota reprehensio est desidiae juvenum, bona studia negligentium. Haec autem studia virtutis, omnibus fortunae donis praeferendae, contra ignaviam ignorantiae & omnium vitiorum matrem esse, poeta scite declarat.

SATYRA IV.

SYNOPSIS. Jam Satyra II Persius imitatus erat Platonem in dialogo, cui titulus, *Alcibiades Secundus*. In hac vero Satyra ejusdem Alcibiadem Primum, Periclis discipulum, imitatur, indeque materiam omnem ac personas assumit, ut Neroni, quem insectatur, lateat. Hic itaque per Alcibiadem Nero, libidinum magister, intelligendus, per Socratem (barbatum magistrum) Persius, qui juvenum, rempublicam male capessentium, redarguit imperitiam, temeritatem ac turpitudinem.

SATYRA V.

SYNOPSIS. Scita & elegans inprimis haec Satyra duas habet partes. In priori, quid debeat Cornuto praeceptori, Stoicae philosophiae tum

professori celeberrimo, luculenter & officiose profitetur. In altera, quae incipit a versu 73, in quo vera libertas consistat, graviter explicat, atque ex placito Stoicorum egregie asserit, solum sapientem esse liberum adeoque felicem.

SATYRA VI.

SYNOPSIS. Avaros potissimum, stultissimos hominum, Persius hac exagitat satyra, quam ad Bassum amicum, in Sabinis hiemantem & lucubrandi causa secedentem, scribit, ipse apud oram Ligusticam eodem consilio receptus & Roma digressus.

DE SULPICIA
EJUSQUE SATYRA.

Sulpicia Poetria, Juvenali, Statio & Martiali aequalis, ſub Domitiano, Nerva & Trajano imperatoribus floruit, libros amorum & epiſtolarum ſcripſit, qui temporum iniquitate ſunt intercepti. Praeterea heroico carmine & ſatyrico ſcribendi genere Domitiani, peſſimi Principis, tempora deflevit, ſumta ſcribendi occaſione ex eo, quod Domitianus philoſophos & bonarum omnium artium profeſſores crudeli edicto Urbe exegiſſet. Satyra haec, quae ſupereſt, unica in pleriſque carminum Auſonii editionibus occurrit. Calenum Sulpiciae conjugio felicem praedicat Martialis lib. X, epigr. 38, ejuſdemque pudicitiam laudibus effert epigr. 34:

Omnes Sulpiciam legant puellae,
Uni quae cupiunt viro placere &c.

